

శ్రీరస్తు

శంఖధమశాస్త్రము

పండితుల, సాహాయ్యమువలన,

మ - రా - రా - శ్రీ, ది, హనురేబిల్

పల్లె, చెంచలరావుపంతులు - సి - ఐ - ఇ - గారిచే

ప్రతిపదాథక సహితముగ వ్రాయబడి

బ్రహ్మశ్రీ, వావిళ్ల, రామస్వామిశాస్త్రిలవారిచే

పరిష్కరింపబడి

ఆదిసరస్వతీనిలయము ద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపబడి ప్రచురము చేయబడియె.

౧౮౮౮ సం॥

౧౬

శంఖ సంహితా ప్రారంభః.

మూ॥ స్వయంభువే నమస్కృత్య సృష్టిసంహారకారిణే । చాతు
ష్వల్యకహితాధాకాయ శంఖశాస్త్ర మకల్పయత్ . ౧

టీ॥ శంఖః=శంఖుండు, సృష్టిసంహారకారిణే = సృష్టిసంహారములు చేయువాండైన, స్వయంభువే = పరమాత్మకొరకు, నమస్కృత్య=నమస్కరించి, చాతుష్వల్యకహితాధాకాయ = నాలుగువలనముల హితవుకొరకు, శాస్త్రం = ధర్మశాస్త్రమును, అకల్పయత్ = చేసెను.

మూ॥ యజనం యజనం దానం తద్దైవాధ్యాపనక్రియామ్ । ప్రతి
గ్రహంచాధ్యయనం విప్రకమాణికారయేత్ . ౨

టీ॥ విప్రః- బ్రాహ్మణుండు, యజనం= యజ్ఞముచేయుటను, యజనం = యజ్ఞముచేయుచుటను, దానం = దానమునిచ్చుటను, తథావీవ = అటువలెనే, అధ్యాపనక్రియాం = అధ్యయనముచేయుచుటను, అధ్యయనం= అధ్యయనము చేయుటను, ప్రతిగ్రహంచ = దానముతీసికొనుటను, కమాణిః = (ఈ) కార్యములను, కారయేత్ = చేయవలయును.

మూ॥ దానమధ్యయనంచైక యజనంచ యథావిధి । త్కత్రియస్య
చ వైశ్యస్యకర్మేణ దంపరికీర్తితమ్ . ౩

టీ॥ యథావిధి = శాస్త్రముచొప్పున, దానం = దానమిచ్చుట, అధ్యయనంచవిక=వేదపఠనము, యజనంచ=యాగముచేయుట, ఇదం = ఇది, త్కత్రియస్యచ = త్కత్రియునికి, వైశ్యస్య=వైశ్యునికి, కర్మణ = స్వకర్మముగా, పరికీర్తితం = చెప్పుబడినది.

మూ॥ త్కత్రియస్య విశేషేణ ప్రజానాం పరిపాలనమ్ । కృషిగోర
క్షణాణిజ్యం విశక్వపరికీర్తితమ్ . ౪

టీ|| క్షత్రియస్య =క్షత్రియనికి, విశేషేణ=విశేషముగా, ప్రజానాం= ప్రజలయొక్క, పరిపాలనం=సంరక్షణయు, విశేషంవై శ్శునికి, కృషిగోర క్షవాణిజ్యం=శేద్యము గోరక్షణము వతకము, పరికీర్తితం (వృత్తికమకముగా) చెప్పబడియున్నది.

మూ|| శూద్రస్య ద్విజశుశ్రూషా సర్వశిల్పాని చాప్యథాక్షమాస్థ త్యంధమశ్శౌచం సర్వేషామవిశేషతః. ౫

టీ|| శూద్రస్య=శూద్రనికి, ద్విజశుశ్రూషా= ద్విజుల సేవ (ధమకమకము) ఆఫలపి=మఱియు, సర్వశిల్పానిచ=అన్నిశిల్పములు (వృత్తికమకము), త్తమా=ఓవుక, సత్యం=యథాథకముచెప్పట, దమః=మనోనిగ్రహము, శౌచః = శుచిత్వము, సర్వేషాం=అందరికి, అవిశేషతః = సామాన్య (ధమకములు).

మూ|| బ్రాహ్మణఃక్షత్రియోవై శ్యస్త్రయోవణాద్విజాతయః| తేషాం జన్మ ద్వితీయంతు విజ్ఞేయంహంజిబంధనాత్. ౬

టీ|| బ్రాహ్మణః=బ్రాహ్మణుడు, క్షత్రియః=క్షత్రియుడు, వైశ్యః=వైశ్యుడు, త్రయః=మూడు, వణాః=చణకములవారు, స్వజాతయః=రెండు జన్మములు కలిగినవారు, తేషాం=వారికి, ద్వితీయంతు= రెండవ, జన్మ = జన్మము, హంజీబంధనాత్ = ఉపనయనము వలనను (అని), విజ్ఞేయం= తెలిసికొనదగినది.

మూ|| ఆచార్యస్తుపితాప్రోక్తఃసావిత్రీ జననీతథా | బ్రాహ్మణక్షత్రియవిశాంహంజీ బంధనజన్మని. ౭

టీ|| ఆచార్యఃతు=ఆచార్యుడు, బ్రాహ్మణ క్షత్రియవిశాం=బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యులకు, హంజిబంధనజన్మని = ఉపనయనమువలన కలిగిన జన్మము ఘండు, పితా=తండ్రి(అని) ప్రోక్తః= చెప్పబడెను, తథా = అటువలెనే, సావిత్రీ= గాయత్రి, జననీ=తల్లి (అనిచెప్పబడియున్నది).

మూ|| విప్రాశ్శూద్ర'సమాస్తానద్విజ్ఞేయాస్తువిచక్షణేః | యావ

ద్వేదేన జాయంతే ద్విజాజ్ఞేయాస్తతః పరం. ౮

టీ|| తు=మరియును, విప్రాః=బ్రాహ్మణులు, విచక్షణైః=తెలిసినవారి చేత, తావత్=అదివరకు (ఉపనయనమయ్యేవరకు), శూద్రసమాః=శూద్రసములుగా, విజ్ఞేయాః = తెలియబడదగినవారు, యావత్= ఎంతకాలమునకు, ద్వేదేన=వేదముచేతను, జాయంతే= పుట్టుచున్నారో, తతఃపరం=ఆకాలమునకుపైన, ద్విజాః=ద్విజులు(అర్చి)జ్ఞేయాః= తెలియబడదగినవారు.

ఇతి శ్రీశంఖస్త్రోతౌ ప్రథమోధ్యాయః.

టీ||శంఖస్త్రోతౌ = శంఖస్త్రోతియందు, ప్రథమః=మొదటిదగు, అధ్యాయః=అధ్యాయము, ఇతి=సమాప్తినొందెను.

మూ|| గర్భస్య స్ఫుటతాజ్ఞానే నిషేకః పరికీర్తితః| పురాతుస్పందనాత్కార్యం సువనం తు విచక్షణైః. ౧

టీక|| గర్భస్య=గర్భకొశముయొక్క, స్ఫుటతాజ్ఞానే=వికాసము తెలిసినకాలమందు, నిషేకః=నిషేకసంస్థారము, పరికీర్తితః=చెప్పబడియున్నది, స్పందనాత్పురాతు=గర్భమందుశిశువుకదలకమునుపు, విచక్షణైః=తెలిసినవారివలన, సువనంతు = పుంసవనకర్మము, కార్యం=చేయదగినది.

మూ|| షష్ఠ్ష్టమే వా సీమంతో జాతేవై జాతకర్మచ| ఆశౌచేతు వ్యతిక్రాంతే నామకర్మ విధీయతే. ౨

టీ|| సీమంతః = సీమంతకర్మము, షష్ఠ్ష్టమేవా = ఆరవనెలలోగాని యెనిమిదవనెలలోగాని (చేయదగ్గది) జాతేవై =జనించగానే, జాతకర్మచ=జాతకర్మమును (చేయదగినది), తు=మఱియు, ఆశౌచే=పురుడు, వ్యతిక్రాంతే = తీరిపోగానే, నామకర్మ=నామకరణము, విధీయతే = విధింపబడుచున్నది.

మూ|| నామధేయంచ కతావ్యం వదౌనాంచ సమాక్షరమ్| మాం

గల్యం బ్రాహ్మణస్యోక్తం త్రిత్రయస్య బలాన్వితం | వైశ్యస్య
ధనసంయుక్తంశూద్రస్యతు జుగుప్సితమ్. ౩

టీ|| వచానాంచ = (నాలుగు) వణకములకు, నామధేయంచ = పేరు,
సమాక్షరం = సరిఅక్షరములుగలదిగా, కళకవ్యం = చేయదగినది, బ్రాహ్మ
ణస్య = బ్రాహ్మణునియొక్క (పేరు) మాంగల్యం = మంగళశబ్దయుక్తముగా,
ఉక్తం = (ఉండవలయునని) చెప్పబడియున్నది, త్రిత్రయస్య = త్రిత్రయనియొ
క్క (పేరు) బలాన్వితం = బలశబ్దయుక్తముగా (ఉండవలయును) వైశ్యస్య =
వైశ్యునియొక్క (పేరు) ధనసంయుక్తం = ధనపకయుక్తముగా (ఉండవ
లయు) శూద్రస్యతు = శూద్రునియొక్క (పేరు) జుగుప్సితం = దీనశబ్ద
యుక్తముగా (ఉండవలయును.)

మా|| శమాంతం బ్రాహ్మణస్యోక్తం వమాంతం త్రిత్రయస్యచ |
ధనాంతంచైవ వైశ్యస్య దాసాంతం చాన్యజన్తనః. ౪

టీ|| బ్రాహ్మణస్య = బ్రాహ్మణునియొక్క (పేరు), శమాంతం = శమక
అనుపదము అంతముగలదిగా (ఉండవలయును) త్రిత్రయస్యచ = త్రిత్రయని
యొక్క (పేరు) వమాంతం = వమకలనుపదము అంతమందుగలదిగాను
(ఉండవలయును) వైశ్యస్య = వైశ్యునియొక్క (పేరు) ధనాంతంచైవ = ధనప
దము అంతమునందు గలదిగా (ఉండవలయును) అన్యజన్తనః = శూద్రుని
యొక్క (పేరు) దాసాంతం = దాసత్వ పదము అంతమునందు గలదిగా
(ఉండవలయును) ఉక్తం = (అని) చెప్పబడియున్నది.

మా|| చతుఃకేశమాసి కళకవ్యా బలస్యాదిత్యై కళకనమ్ |

వస్త్రేన్నప్రాశనం మాసి మాతా కార్యోయధాశలమ్. ౫

టీక|| బాలస్య = బాలకునికి, చతుఃకే - నాలుగుకేశమాసి - మాసమందు,
ఆదిత్యదశనం = సూర్యదశనము, కళకవ్యం = చేయదగినది, వస్త్రే = ఆర
వ, మాసి = మాసమందు, అన్నిప్రాశనం = అన్నిప్రాశనము, (చేయదగినది),
మాతా = జుట్టుపెట్టడము, యథాక్షరం, కులాచారముచొప్పున, కార్య
(వ్రాల్వదిధాగములందు) చేయదగినది.

మూ॥ గర్భాష్టమేష్టే కథావ్యం బ్రాహ్మణస్యోపనాయనమ్ | గ
భా దేకాదశే రాజ్ఞో గర్భాత్తు ద్వాదశే విశః. ౬

టీక॥ బ్రాహ్మణస్య = బ్రాహ్మణునికి, గర్భాష్టమే = గర్భము మొదలు ఏని మి
దవదగు, అష్టే = సంవత్సరమును. రాజ్ఞో = రాజునకు, గర్భాత్ = గర్భము మొ
దలు, ఏకాదశే = పదునొకండవ (సంవత్సరమునందు) విశఃతు = వైశ్యునికి = గ
భాత్తు = గర్భము మొదలు. ద్వాదశే = పండ్లండవ (సంవత్సరమునందు)
ఉపనాయనం = ఉపనయనము, కథావ్యం = చేయదగినది.

మూ॥ యోడశాస్తాని విప్రస్య రాజన్యస్యద్వివింశతిః | వింశతిస్స
చతుష్కాతు వైశ్యస్య పరికీకీతా | నాతివతేత
సావిత్రీ మతఃస్థాన్వం నివతేయేత్. ౭

టీక॥ విప్రస్య = బ్రాహ్మణునికి, యోడశ = పదియారు, రాజన్యస్య = కుత్రియు
నికి, ద్వివింశతిః = ఇరువదిరెండు, వైశ్యస్యతు = వైశ్యునికి, సచతుష్కావిం
శతిః = ఇరువదినాలుగు, అస్తాని = సంవత్సరములు, పరికీకీతా = (గౌణకా
లముగా) చెప్పబడియున్నది, నాతివతేత = (ఈకాలమును) అతిక్ర
మించకూడదు, అతఃస్థాన్వం = దీనికిపై, సావిత్రీ = గాయత్రీని, నివతే
యేత్ = ఉపదేశించకూడదు.

మూ॥ విజ్ఞాతవ్యాస్త్రయోప్యేతే యథాకాల మసంస్కృతాః |
సావిత్రీపతితా వ్రాత్యాః సర్వధర్మే బహిష్కృతాః. ౮

టీక॥ యథాకాలం = నిర్ణయించబడినకాలమును, అసంస్కృతాః = ఉ
పనయనముకాబడని, ఏతే = ఈ, త్రయః = మూడువర్ణములవారును, సావిత్రీ
పతితాః = గాయత్రీచానమునకు అయోగ్యులుగాను, వ్రాత్యాః = సంసార
రహితులుగాను, సర్వధర్మే బహిష్కృతాః = ఏధర్మములకు అధికారులుగా
ని వారలుగాను, విజ్ఞాతవ్యాః = తెలియబడదగినవారు.

మూ॥ మాంజీజ్యాబంధనమయాః క్రమాన్వైంబ్యో ప్రకీకీతాః |

మాగే వైయాఘ్రీదాస్తాని చమాణి బ్రహ్మచారిణామ్ | ౯

టీక|| బ్రహ్మచారిణాం = (మూడువర్ణముల) బ్రహ్మచారులకు, క్రమాత్ = వరుసగా, మాంజ్యోః = కటిసూత్రములు, మాంజీజ్యబంధనమయాః = ముంజిగడ్డి, వింటినారి, జనుపనార-వీనితో జేయబడినవిగా, ప్రకీర్తితాః = చెప్పబడియున్నవి, మాగవైయాఘ్రిబాష్టాని = నల్లజింక సంబంధియైన, వ్యాఘ్రి సంబంధియైన, మేక సంబంధియైన, చమాణి = చమణములు (ఉత్తరీయములు)

మూ|| పణపిప్పలవిల్వానాం క్రమాద్దండాః ప్రకీర్తితాః | కేశలాలాటకజైష్ఠ్య తుల్యః ప్రోక్తాః క్రమేణతు || ౧౦

టీక|| క్రమాత్ = వరుసగా, పణపిప్పలవిల్వానాం = మోడుగ రావి మారేడులయొక్క, దండాః = వండములు, ప్రకీర్తితాః = (ధరించదగినవిగా) చెప్పబడియున్నవి, క్రమేణతు = వరుసగానే (వండములు) కేశలాలాటకజైష్ఠ్యః = తు = జుట్టు, నాసలు, చెవులతోను, తుల్యః = సమాన, (నిడివి) గలవిగా, ప్రోక్తాః = చెప్పబడియున్నవి,

మూ|| అవక్రా సస్వవ సస్వే నాగ్నిదగ్ధాస్తథైవచ | వస్త్రోపవీతే కాపాణసయో మోణాణాం యథాక్రమమ్ || ౧౧

టీక|| సస్వే = అన్నివండములు, అవక్రాః = వంపులేనివిగా, సత్వచః = బరుడుతో చేసినవిగా, తథాపవచ = అదేప్రకారము, నాగ్నిదగ్ధాః = నిప్పుచేత కాలనవిగా (ఉండవలయును) వస్త్రోపవీతే = వస్త్రము, యజ్ఞోపవీతము, యథాక్రమం = వరుసగా, కాపాణసః = ప్రత్తి, యోమ = పట్టు, డోణాణామ్ = గొర్రెబొచ్చు (తోచేయబడినవిగానుండవలయును).

మూ|| ఆదిమధ్యావసానేషు భవచ్ఛబ్దోపలక్షితమ్ | భైక్షస్యాచరణం ప్రోక్తం వశాణామను పూర్వశః || ౧౨

టీక|| భైక్షస్య అచరణం = భిక్షొన్నముతీసుకొనుమంత్రము, వశాణాం = (బాష్టాణాది) వర్ణములకు, అనుపూర్వశః = వరుసగా, ఆదిమధ్యావసానేషు = ఆదిమందు, మధ్యమందు, అంతమునందు, భవచ్ఛబ్దోపలక్షితం = భవతి అనే శబ్దముతో గూడినదిగా, ప్రోక్తం = చెప్పబడియున్నది.

ఇతి శంఖస్త్రుతౌ ద్వితీయోధ్యాయః.

శంఖస్త్రుతౌ=శంఖస్త్రుతియందు, ద్వితీయః అధ్యాయః, రెండవ అధ్యాయము, ఇతి=ముగిసెను.

మూ॥ ఉపనీయ గురుశ్శిష్యం శిక్షయేచ్ఛాచమాదితః | ఆచారమగ్నికార్యంచ సంధ్యోపాసన మేవచ || ౧

టీక॥ గురుః=గురువు, శిష్యం=శిష్యుని, ఉపనీయ=ఉపనయనము చేసి, ఆదితః=మొదట, శౌచం=హస్తపాదాదిశుద్ధిని, ఆచారం=ఆచారమును, అగ్నికార్యంచ=అగ్నికార్యమును, సంధ్యోపాసనం=వేదవచ=సంధ్యావందనమును, శిక్షయేత్=నేపించవలయును,

మూ॥ స గురుర్యఃక్రియాఃకృత్వావేదమస్తైప్రయచ్ఛతి | భృతకాధ్యాయకోయస్తు ఉపాధ్యాయ స్స ఉచ్యతే || ౨

టీక॥ యః=ఎవఁడు, క్రియాః= (ఉపనయనాది) క్రియలను, కృత్వా=చేసి, అస్తై=వీనికొరకు(వటువుకొరకు) వేదం=వేదమును, ప్రయచ్ఛతి=ఇచ్చుచున్నాఁడో, సః=వాఁడు, గురుః=గురువు, యఃతు=ఎవఁడు, భృతకాధ్యాయః=జీతముతీసికొని అధ్యయనము చేయించుచున్నాఁడో, సః=వాఁడు, ఉపాధ్యాయః=ఉపాధ్యాయుఁడు గా, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నాఁడు.

మూ॥ మాతాపితాగురుశ్చైవ పూజనీయా స్స దాన్యకామ్ | క్రియాస్తస్యాఽఫలాస్సర్వాఃస్యైవేనాదృతాస్త్రయః. ౩

టీక॥ నృణాం=మనుష్యులకు, మాతా=తల్లి, పితా=తండ్రి, గురుః=చనివ=గురువు, సదా=ఎల్లప్పుడు, పూజనీయాః=పూజింపదగినవారు. యస్య=ఎవనికి, ఏతే=ఈ, త్రయః=ముగ్గురు, అనాదృతాః=అదరింపబడక యుండు గ్నారో, తస్య=వానికి, సర్వాః=అన్ని, క్రియాః=క్రియలు, ఆఫలాః=నిష్ఫలములు.

మూ॥ ప్రయతః కల్య ఉత్థాయ స్నాతో హుతహుతాశసః | కుర్వీత

(శంఖధమకాశ్రమం.)

పణతోభూత్వా గురుణాం వభివాదనమ్॥ ౪

టీక॥ కల్యే=ప్రాతఃకాలమందు, ఉష్ణాయ=లేచి, ప్రయతః= పవిత్రుడై, స్నాతః=స్నానము చేసినవాడై, హుతహుతాశనః=హోమము చేయబడిన అగ్నికలవాడై, ప్రణతః=ముందుగా, భూత్వా=ఉండుకొని, గురుణాం=గురువులకు, అభివాదనం=నమస్కారమును, కుర్వీత = చేయవలయును.

మూ॥ అనుష్ఠానస్తు గురుణాం తతోఽన్యయనమాచరేత్ | కృత్వా
బ్రహ్మోజలిం పశ్యన్గురో ర్వదనమానతః. ౫

తు=మరియును, గురుణాం=గురువుచేత, అనుష్ఠాతః=అనుష్ఠానుపొందినవాడై, తతః=అనంతరము, బ్రహ్మోజలింకృత్వా, చేతులు మొగుడించుకొని, గురోః=గురువుయొక్క, వదనం=ముఖమును, పశ్యన్=చూచుచు, ఆనతః=నముండై, అధ్యయం ఆచరేత్ = అధ్యయనమును చేయవలయును.

మూ॥ బ్రహ్మోపసానే ప్రారంభే ప్రణవంచ ప్రకీర్తయేత్ |
అనధ్యాయేవ్యధ్యయనం వజయేచ్ఛ ప్రయత్నతః. ౬

టీ॥ చ=మరియును, బ్రహ్మోపసానే = వేదముముగించుటయందు= ప్రారంభే= ఆరంభించుటయందు, ప్రణవం=ప్రణవమును, ప్రకీర్తయేత్ = ఉచ్చరింపవలయును, చ-పఠియును, అనధ్యాయేషు = అధ్యయనముచేయరానిదినములలో, ప్రయత్నతః=యత్నముతోను. అధ్యయనం=అధ్యయనమును, వజయేత్ = విడిచింపవలయును.

మూ॥ చతుదశీ మ్పంచదశీ మష్టమీం రాహుసూతకమ్ | ఉల్కా-
పాతం మహీకంప మాశౌచం గ్రామవిష్టవమ్ | ఇంద్రప్ర-
యాణం సురతం ఘనసంఘాతనిస్వనమ్ | వాద్యకోలాహలం
యుద్ధ మనధ్యాయా నివివజయేత్. ౭

టీ॥ చతుదశీం=చతుదశినీ, పంచదశీం=అనూవాస్యనుపూణిణమును, అష్టమీం = అష్టమినీ, రాహుసూతకం = గ్రహణమును, పురుషును,

(౨) (శంఖధమకాశ్రమం .)

ఉల్కాపాతం = ఆకాశమునుండి మంటలెని కట్టెనిప్పుపడుటయును, మహీకంపం = భూకంపమును, ఆకాశం = మృతాశౌచమును, గ్రామవిస్థవం = గ్రామముయొక్క ఉపద్రవమును, ఇంద్రప్రయాణం = ఇంద్రధ్వజమునెక్కించుదినమును, సురతం = సంభోగదినమును, ఘనసంఘాతనిస్వనం = ఊఘముగజీకంచినదినమును, వాద్యకోలాహలం = వాద్యములతో కలికలఅయినదినమును, యుద్ధం = యుద్ధదినమును, అనధ్యాయాత్ = (ఈ) అధ్యయనముచేయరానిదినములను, వివజణయేత్ = విడిపించవలయును.

మూ॥ నాధీయాతా భియుక్తో పియానగో నచ నాగతః | దేవాయతనవల్క్రికత్తశానశవసన్నిధౌ. ౯

టీ॥ అభీయుక్తిః = (ద్రవ్యముమూలముగా ఇతరులచేత) ప్రేరేపణచేయబడినవాడను, నాధీయాతః = అధ్యయనముచేయకూడదు, యానగః అపి = వాహనమును ఎక్కుకొనినవాడను, నాగతః చ = పడవమీద ఎక్కుకొనినవాడను, న = అధ్యయనముచేయకూడదు, దేవాయతనవల్క్రికత్తశానశవసన్నిధౌ = దేవాలయము పుట్ట శ్చ శానము వీనుగు వీనిదగ్గర (అధ్యయనముచేయకూడదు).

మూ॥ బ్రాహ్మణేషు తథా కుర్యా ద్ప్రాజ్ఞేషు యథావిధి | గురుణా చాభ్యనుజ్ఞాతః ప్రాజ్ఞీయా త్ప్రాజ్ఞిఖశుచిః. ౧౦

టీ॥ బ్రాహ్మణేషు = బ్రాహ్మణగృహములయందు, యథావిధి = శాస్త్రమువీరితియొ, తథా = అట్లు, బ్రాహ్మణ్యం = భిక్షోచరణమును, కుర్యాత్ = చేయవలయును, గురుణా = గురువుచేత, అభ్యనుజ్ఞాతః చ = అనుజ్ఞనుపొందినవాడై, ప్రాజ్ఞిఖిః = తూవుకముఖముగలవాడై, శుచిః = శుద్ధుడై, ప్రాజ్ఞీయాత్ = భోజనముచేయవలయును.

మూ॥ హితం ప్రియం గురోః కుర్యా దహంకారవివజణతః. ౧౧

టీ॥ హితం = మేలుకలుగచేయసట్టి, ప్రియం = ఇష్టమైన (కార్యమును), గు

రోః=గురువునకు, అహంకారవివక్షితః=అహంకారములేనివాడై, కుర్యాత్ = చేయవలయును.

మూ॥ తపాస్య పశ్చిమాం సంధ్యాం పూజయిత్వా హుతాశనమ్ |
అభివాద్య గురుం పశ్చాద్గురో ర్వచనకృద్భవేత్ | గురోః
పూర్వం సముత్తిష్ఠే చ్ఛయాత చరమం తథా. ౧౨

టీ॥ పశ్చిమాంసంధ్యాం = సాయంసంధ్యను, ఉపాస్య=ధ్యానముచేసి, హుతాశనం=అగ్నిని, పూజయిత్వా= పూజచేసి, గురుం=గురువును, అభివాద్య=నమస్కరించి, పశ్చాత్ = వెనుక, గురోః=గురువుయొక్క-వచనకృత్=చెప్పినమాటను నెరవేర్చువాడుగా, భవేత్ = ఉండవలయును, గురోః=గురువునకంటె, పూర్వం = ముందర, సముత్తిష్ఠేత్ = (నిద్ర) లేవవలయును, తథా=అటువలెనే, చరమం = గురువునకు వెనుక, శయాత = పండుకొనవలయును.

మూ॥ మధుమాంసాంజనం శ్రాద్ధం గీతం నృత్యం చ వజ్రయేత్ |
హింసాం పరాపవాదంచ స్త్రీలీలాంచ విశేషతః. ౧౩

టీ॥ మధుమాంసాంజనం = సారాయిని, మాంసమును, కాటుకను. శ్రాద్ధం=శ్రాద్ధభోజనమును, గీతం=పాటను, నృత్యంచ = ఆటను, హింసాం = హింసను, పరాపవాదంచ=పరనిందను, విశేషతః=ముఖ్యముగా, స్త్రీలీలాంచ=స్త్రీలతో ఆటను, వజ్రయేత్ =విడిపించవలయును.

మూ॥ మేఖలా వజనం దండం ధారయేచ్ఛవిశేషతః | అధశ్చాయా భవేత్ సైత్యం బ్రహ్మచారి సమాహితః. ౧౪

టీక॥ బ్రహ్మచారి=బ్రహ్మచారి, సమాహితః = జాగరూకుడై, విశేషతః=ముఖ్యముగా, మేఖలాం= (మాంజి) మొలతాడును, అజినం=వమోక్షార్థీయమును, దండం=దండమును, ధారయేత్ చ = ధరించుచుండవలయును, సైత్యం = ప్రతిదినము, అధశ్చాయాభవేత్ = నేలమీదపండుకొనవలయును.

మా॥ ఏవం వ్రతంతు కుర్వీత వేదస్వీకరణం బుధః|గురవేచ ధనం
దత్వా స్నాయాచ్చ తదనుజ్ఞయా. ౧౫

టీక॥ బుధః = తెలివిగలవాఁడు, వేదస్వీకరణం = వేదస్వీకారము
ను, ఏవంతు = ఇట్టి, వ్రతం = వ్రతముకలదిగావే, కుర్వీత = చేయ
వలయును, గురవేచ = గురువుకొరకు, ధనం = దక్షిణాద్రవ్యమును, ద
త్వా=ఇచ్చి, తదనుజ్ఞయా=వారిసెలవుచేత, స్నాయాత్ చ=స్నాతకముచే
సికొనవలయును.

ఇతి శ్రీశంఖస్తోత్ర - తృతీయోధ్యాయః.

టీ॥ శంఖస్తోత్రం=శంఖస్తోత్రమియందు, తృతీయః = మూడవదియగు,
అధ్యాయః,=అధ్యాయము, ఇతి=ముగిసెను.

౧౬

అథ శంఖన్మృతౌ చతుర్థాధ్యాయప్రారంభః.

మూ॥ విండేత విధివద్భ్యార్యా మసమానాక్షణోత్రజామ్ । మా
తృతః పంచమీం చాపి పతృత స్వధ స స్తమీమ్ . ౧

టీ॥ అసమానాక్షణోత్రజాం = సమాసప్రవరణోత్రమందుఛ్చుట్టరి , అ
పిచ=ఇంక, మాతృతః = తల్లివంకను , పంచమీం = అయిదవదిగాను ,
అధతు=ఇంక, పితృతః = తండ్రివంకను, స స్తమీం = ఏడవసంఖ్యగలదిగా
ను(ఉండేకన్యను), భార్యాం=భార్యను గా, విధివత్ = గా ప్రతిప్రకారము, వి
ండేత=వివాహము చేసికోవలయును.

మూ॥ బ్రాహ్మ్యై దైవ స్తథైవాక్షణః ప్రాజపత్య స్తథాసురః ।
గాంధర్వో రాక్షస శ్చైవ షైశాచశ్చాష్టమోఽధమః . ౨

టీ॥ బ్రాహ్మ్యః=బ్రాహ్మవివాహము, దైవః=దైవవివాహము, తథా=ఏవ
అటువలెనే, అక్షణః=అక్షణవివాహము, ప్రాజాపత్యః = ప్రాజాపత్యవి
వాహము, తథా=అటువలెనే, అసురః= అసురివివాహము, గాంధర్వః=
గాంధర్వవివాహము , రాక్షసః=చపవ = రాక్షసవివాహము , షైశాచః=
చ, షైశాచికవివాహము(అనివివాహములుఎనిమిదివిధములు)అష్టమః=ఎనిమి
దవది, అధమః=అన్నిటికీతక్కువైనది.

మూ॥ ఏతే ధర్మ్యాః స్తు చత్వారిః పూర్వం విప్రే ప్రకీర్తితాః ।
గాంధర్వో రాక్షస శ్చైవ త్కత్రియస్య ప్రశస్యతే . ౩

టీ॥ ఏతే=ఈ, పూర్వం=మొదటివగు, చత్వారిః=తు=నాలుగు(వివాహము
లు) విప్రే=బ్రాహ్మణునివిషయమై , ధర్మ్యాః = ధర్మమునుఅనుసరిం
చినవిగా, ప్రకీర్తితాః=చెప్పబడియున్నవి, త్కత్రియస్య=త్కత్రియనికి, గాం
ధర్వః= గాంధర్వవివాహమును, రాక్షసః=చపవ= రాక్షసవివాహమును, ప్రశ
స్యతే = చెప్పబడియున్నవి.

మూ॥ అప్రాథితః ప్రయత్నేన బ్రాహ్మస్తు పరికీర్తితః । య
జ్ఞస్థాయత్వికజై దైవ ఆదాయా షకస్తు గోద్వయమ్. ౪

టీక॥ బ్రాహ్మః=బ్రాహ్మవివాహము, ప్రయత్నేన = యత్నముతోటి,
అప్రాథితః=కోరబడక (సంభవించినదిగా) పరికీర్తితః = చెప్పబడియు
న్నది, దైవః=దైవమనువివాహము, యజ్ఞస్థాయ=యజ్ఞమందునియు కుండైన,
ఋత్విజే=ఋత్విజునికొరక(ఇవ్వబడుక న్యావివాహము)అషకః=అషకమ
నువివాహము, గోద్వయం=రెండుఆవులను, ఆదాయ య=తీసుకొని(ఇచ్చెక
న్యావివాహము)

మూ॥ ప్రాథితాయ ప్రదాసేఽప్రాజాపత్యోఽప్రకీర్తితః ।
అసురో ద్రవిణాదానా గ్గాంధర్వస్సహయా నిధిః ।
రాక్షసో యుగ్ధహరణౌ ప్రైశాచః కన్యకాంఘలాత్. ౫

టీక॥ ప్రాజాపత్యః=ప్రాజాపత్యవివాహము, ప్రార్థితాయ=ప్రార్థించిన
వానికొరకు, ప్రదాసే=ఇచ్చుటచేత (కలిగినవివాహముగా) ప్రకీర్తితః=చె
ప్పబడియున్నది, అసురః=అసురవివాహము, ద్రవిణాదానాత్=ద్రవ్యము తీసు
కొని(ఇచ్చెక న్యావివాహము) గాంధర్వః=గాంధర్వవివాహము. నిధిః = వ
ధూవరులొందారులు, సమయాత్=(చేసికొనిన)సంకేతమువలన(కలిగేవివా
హము) యుగ్ధహరణౌ=యుగ్ధమందు హరించుట వలన (కలిగేవివాహ
ము) రాక్షసః=రాక్షసవివాహము, ఘలాత్=మోసమువలన, కన్యకాం=కన్య
కను (తీసికొనిపోయి చేయువివాహము) ప్రైశాచః = ప్రైశాచవివాహము.

మూ॥ తిస్రస్తు భార్యా విప్రస్య ద్వే భార్యే క్షత్రియస్యతు । ఏ
కైవభార్యా వై శ్యస్య తథా శూద్రస్య కీర్తితా. ౬

టీ॥ విప్రస్య=బ్రాహ్మణునికి, భార్యః=భార్యలు, తిస్రః=ముగ్గురు,
క్షత్రియస్యతు - క్షత్రియునికి, భార్యే=భార్యలు, ద్వే- ఇద్దరు, వై శ్యస్య
వైశ్యునికి. భార్యా= భార్య, ఏకావవ = ఒక్కచే, తథా-ఆప్రకారము,
శూద్రస్య= శూద్రునికి, కీర్తితా = చెప్పబడియున్నది.

మూ॥ బ్రాహ్మణీ క్షత్రియా వైశ్యా బ్రాహ్మణస్య ప్రకీర్తితాః ।
క్షత్రియాలైవ వైశ్యావ క్షత్రియస్యవిధీయతే । వైశ్యాః
భార్యవైశ్యస్య శూద్రా శూద్రస్య కీర్తితాః . ౮

టీక॥ బ్రాహ్మణస్య=బ్రాహ్మణునికి , బ్రాహ్మణీ= బ్రాహ్మణజాతీయు
రాలు , క్షత్రియా = క్షత్రియజాతీయురాలు , వైశ్యా= వైశ్యజాతీయు
రాలును, ప్రకీర్తితాః= చెప్పబడియున్నారు,క్షత్రియస్య =క్షత్రియునికి ,
క్షత్రియాచవీః=క్షత్రియజాతీయురాలును,వైశ్యావ = వైశ్యజాతీయురాలు
ను,విధీయతే=విధింపబడియున్నారు,వైశ్యస్య=వైశ్యునికి,వైశ్యావ =వైశ్య
జాతీయురాలే,భార్యా=భార్య (గానుండవలయును),శూద్రస్య=శూద్రునికి,
శూద్రా = శూద్రజాతీయురాలే, కీర్తితా = చెప్పబడియున్నది.

మూ॥ ఆపద్యపి నకతకవ్యా శూద్రా భార్య ద్విజన్తనా త
స్యాంతస్య ప్రసూతస్య నిష్కృతి ర్నవిధీయతే. ౯

టీ॥ ద్విజన్తనా=ద్విజునిచేత, ఆపదిలపి = ఆపత్కాలమందును , శూ
ద్రా=శూద్రజాతీయురాలు, భార్యా=భార్యగా, నకతకవ్యా=చేయదగిన
దికాదు, తస్యాం=దానియందు (శూద్రురాలయందు), ప్రసూతస్య=పు
ట్టిన, తస్య=వానికి, నిష్కృతిః = ప్రాయశ్చిత్తము , నవిధీయతే = విధింప
బడియుండలేదు.

మూ॥ తపస్వీ యజ్ఞశీలశ్చ సర్వధమకభృతాంవరః । ధృవంశూ
ద్రత్వమాయాతి శూద్రశ్రాద్ధే త్రయోదశే. ౧౦

టీ॥ తపస్వీ=తపస్సుకలిగిన, యజ్ఞశీలః=యజ్ఞముచేసేస్వభావము క
లిగిన, సర్వధమకభృతాం = సర్వధమకములు చేయువారలలో, వరః =
శ్రేష్ఠుడైన (పురుషుడు), త్రయోదశే=పదమూడో (దినమందుచేయవల
సిన),శూద్రశ్రాద్ధే=శూద్రకర్తృకసపిండి కర్తృశ్రాద్ధమందు, ధృవం=నిశ్చ
యముగా, శూద్రత్వం=శూద్రత్వమును, ఆయాతి = పొందుచున్నాడు.

మూ॥ నీయం తే ను సపిండత్వం యేషాంశూద్రః కులోద్భవః ।
సర్వేశూద్రత్వ మాయాంతి యది సకా జితశ్చ తి. ౧౧

టీ|| తు=మతియును, యేషాం=ఎవరికి, కూద్రః=సూద్రుడు, కులోద్భవః=కులమందుఁబుట్టినవాఁడో, తే=వారు, సర్వే=అందరు, సపిండత్వం = సాపిండ్యమును, నీయంతే = పొందింపఁబడుచున్నారు, స్వగణజితఃచయది= స్వగణమందున్నవారైనను, సూద్రత్వం=సూద్రత్వమును. ఆయాంతి=పొందుచున్నారు.

మూ|| సపిండికరణం కార్యం కులజస్య యథాధ్రువమ్ | శ్రాద్ధ ద్వాదశకం కృత్వా శ్రాద్ధే ప్రాప్తై త్రియోదశే. ౧౨

టీ|| కులజస్య = కులమందుపుట్టినవానికి (పుట్టినవానిచేత) శ్రాద్ధద్వాదశకం=పండ్రెండుశ్రాద్ధములను, కృత్వా=చేసి, త్రియోదశే=పదమూడవదగు, శ్రాద్ధేప్రాప్తై=శ్రాద్ధముతటస్థించినపుడు, తథా=అప్రకారమే, సపిండికరణం=సపిండికరణమును, ధ్రువం=నిశ్చయముగా, కార్యం=చేయఁదగ్గది.

మూ|| సపిండికరణే చా హౌ నచసూద్రః కథంచన | తస్మాత్ప్రవ్రయత్సేన సూద్రాధార్యాం వివజయేత్. ౧౩

టీ|| సపిండికరణేచ= సపిండికరణమందును, సూద్రః=సూద్రుఁడు, కథంచన=కొంచెమైనను, నచఅహంః=అహుఁడుకాఁడు, తస్మాత్=కనుక, సర్వప్రయత్సేన= అన్నిప్రయత్నములతోను, సూద్రాధార్యాం= సూద్రజాతీయురాలైనభార్యను, వివజయేత్ = (ద్విజుఁడు) వజించవలయును.

మూ|| పాణిగ్రాహ్య స్సవణౌసు గృహ్ణీయాత్త్వ త్రియాశరమ్ | వైశ్యా ప్రతోదమాదద్యా ద్వేదనై త్వగ్రజన్తనః. ౧౪

టీక|| సవణౌసు=సమానవణముస్త్రీలయందు, (వివాహముచేయునపుడు) పాణిగ్రాహ్యః = వరునియొక్కహస్తముపట్టవలయును, అగ్రజన్తనః=మొదటివణవువానియొక్క, వేదనేతు = వివాహమందు, క్షత్రియా=క్షత్రియస్త్రీ, శరం=బాణమును, గృహ్ణీయాత్ = పట్టుకోవలయును, వైశ్యా = వైశ్యస్త్రీ, ప్రతోదం=కొరడాను, ఆదద్యాత్ = పట్టుకోవలయును.

మూ॥ సా భార్యాయా కృహీ దతూ సా భార్యాయా పతివ్రతా |
సా భార్యాయా పతిపాణా సా భార్యాయా ప్రజావతీ. ౧౫

టీక॥ యా=ఎవతె, కృహీ=కృహస్థాశ్రమముయొక్క, (పనియందు) ద
తూ=సమర్థులారాలో, సా=ఆమె, భార్య=భార్య (అనిచెప్పతగినది) యా=
ఎవతె, పతివ్రతా=పాతివ్రత్యముగలదో, సా=ఆమె, భార్య=భార్య, (అనిచె
ప్పతగ్గది) యా=ఎవతె, పతిపాణా = భతకనేపాగతుల్యుడుగావించుచు
న్నదో, సా=ఆమె, భార్య=భార్య (అనిచెప్పతగ్గది), యా=ఎవతె, ప్రజావ
తీ=విడ్డలుగలిగినదో, సా=ఆమె, భార్య=భార్య (అనిచెప్పతగ్గది).

మూ॥ లాలనీయా సదా భార్య తాడనీయా తధైవచ | తాడితా
లాలితా చైవ స్త్రీశ్రీ భవతి నాన్యథా. ౧౬

టీ॥ భార్య=భార్య, సదా=ఎల్లప్పుడు, లాలనీయా=బుజ్జగించబడదగి
నది, తధాపవచ=అటువలెనే, తాడనీయా= (అయుక్తముగానడిచేయడల)
శిక్షింపబడదగినది, తాడితా=శిక్షింపబడిన, లాలితాచవచ=బుజ్జగించబడిన,
స్త్రీ=స్త్రీ, శ్రీః= (కృహ) లక్ష్మీగా, భవతి=అగుచున్నది, అన్యథా=ఆ
ముకావోలే, న=కాదు.

ఇతి

శంఖస్మృతౌ చతుర్థోధ్యాయః.

టీ॥ శంఖస్మృతౌ=శంఖస్మృతియందు, చతుర్థః=నాలుగవదగ్గ,
అధ్యాయః=అధ్యాయము, ఇతి=ముగిసెను.

౧౨

అథశంఖస్త్వతౌ

పంచమాధ్యాయప్రారంభః.

మూ॥ పంచసూనా గృహస్థస్య చుల్లీ పేషణ్యుపస్కరః | ఖండ
నీ చోదకుంభశ్చ తస్యపాపస్యశాంతయే | పంచయజ్ఞ వి
ధానంతు గృహీ నిత్యం నహాపయే త్ | పంచయజ్ఞ విధా
నేనతత్పాపం తస్య నశ్యతి. ౨

టీ॥ గృహస్థస్య=గృహస్థునికి, చుల్లీ=పాయి, పేషణీ=సన్నెకల్లు, ఉప
స్కరః=చీపురు మొదలయిన ఉపకరణములు, ఖండనీచ = రోలురోకలి, ఉద
కుంభః=చ=నీటికుండ, పంచ= (అను) అయిదు, సూనాః = హింసాకరణ
ములు (కలుగుచున్నవి), తస్య=ఆ, పాపస్య = పాపముయొక్క, శాంత
యే=శాంతికోరకు, గృహీతు=గృహస్థుడను, పంచయజ్ఞ విధానం=అయిదు
యజ్ఞముల యొక్కచేయడమును, నిత్యం=ప్రతిదినము, నహాపయేత్=విడు
వకూడదు, పంచయజ్ఞ విధానేన=అయిదుయజ్ఞములనుచేయడముచేతను ,
తత్ పాపం=ఆపాపము, తస్య=వానికి, నశ్యతి = నశించుచున్నది.

మూ॥ దేవయజ్ఞో భూతయజ్ఞః పితృయజ్ఞస్తదైవచ | బ్రహ్మ
యజ్ఞో నృయజ్ఞశ్చ పంచయజ్ఞాః ప్రకీర్తితాః. ౩

టీ॥ దేవయజ్ఞః = దేవయజ్ఞము, భూతయజ్ఞః = భూతయజ్ఞము, పితృ
యజ్ఞః = పితృయజ్ఞము, తథావీవచ = అటువలెనే, బ్రహ్మయజ్ఞః = బ్రహ్మ
యజ్ఞము, నృయజ్ఞః = మనుష్యయజ్ఞము, పంచ=(అనె)అయిదు, య
జ్ఞాః = యజ్ఞములు, ప్రకీర్తితాః = చెప్పబడియున్నవి.

మూ॥ హిమో నై వో బలి ర్భౌతః పిత్ర్యః పిండక్రియాస్త్వతః |
స్వాధ్యాయో బ్రహ్మయజ్ఞశ్చ నృయజ్ఞోఽతిధిపూజనమ్. ౪

అగ్నికార్యముచేతను,వివిధైః=నానావిధములైన, స్నానేనచ=స్నానముచే
తను, దివం=స్వర్గమును, నయాతి=పోదడు, భోజనవజ్జనాత్=భోజ
నమువిడుచుటచేత,యాతి=పోందుచున్నాడు.

మూ॥ నదంజై ర్నచమానేన,శూన్యాగారా శ్రయేణచ|యతి
స్పీధీ మవాప్నోతిసదా మైథునవజ్జనాత్.౧౨

టీక॥ యతిః=యతి, దంజైః=దండములచేత , సిద్ధిః=(జ్ఞాన)సద్ధిని, న
అవాప్నోతి = పొందడు , మానేనచ = మానమువల్లను , న=పొందడు ,
శూన్యాగారాశ్రయేణచ=కాపురములేనిఇంటిలోనుండుటచేతను,న=పొంద
డు , మైథునవజ్జనాత్ = స్త్రీసంగపరిత్యాగము వలన,అవాప్నోతి=(స్వ
ర్గమును) పొందుచున్నాడు.

మూ॥ నయజ్జై దక్షిణా వద్భి, ర్వహ్నిశుశ్రూష యాతథా|
గృహీ స్వర్గ మవాప్నోతియథా చాతిథి పూజనాత్.౧౩

టీక॥ గృహీ=గృహస్థుడు, అతిథిపూజనాత్ చ = అతిథిపూజనమువ
లన, యథా = ఎటువలె , స్వర్గం=స్వర్గమును, అవాప్నోతి=పొం
దుచున్నాడో, తథా = అటువలె, దక్షిణావద్భిః = యథోక్తదక్షిణలుక
లిగిన. యజ్జైః = యజ్ఞములచేతను, వహ్నిశుశ్రూషయా, అగ్నికార్య
ము చేతను, న=పొందడు.

మూ॥ తస్మా త్సర్వ ప్రయత్నేన,గృహస్థోతిథిమాగతమ్ | ఆహా
రశయనాద్యేన విధివ త్ప తిపూజ యేత్. ౧౪

టీక॥ తస్మాత్ = కనుక, గృహస్థః= గృహస్థుడు, సర్వప్రయత్నేన=
అన్నిప్రయత్నములచేతను, ఆగతం=(కాలమందు) వచ్చిన, అతిథిం= అతి
థిని, ఆహారశయనాద్యేన=అన్నము పడక మొదలైనదానిచేత, విధివత్=
శాస్త్రప్రకారము, ప్రతిపూజయేత్ = పూజించవలయును.

మూ॥ సాయం ప్రాతశ్చ జుహుయా, దగ్నిహోత్రం యథావిధి|
దశకం చ పౌణ్యమాసంచ జుహుయా ద్విధివ త్తథా. ౧౫

టీక|| సాయం=సాయంకాలమందు, ప్రాతఃచ=ప్రాతః కాలమందును, యథావిధి = శాస్త్రప్రకారము, అగ్నిశుభ్రాత్రంజుహుయాత్ = అగ్ని కార్యమును చేయవలయును, తథా=అటువలెనే, దశకంచ=అమావాస్య ఇష్టినీ, పౌర్ణమాసంచ=పున్నమిష్టినీ, విధివత్ = శాస్త్రప్రకారము, జుహుయాత్ = యజించవలయును.

మూ|| యజేత పశుబంధైశ్చ చాతుర్మాస్యైస్త ధైవచా త్రైవి
షికాధికాన్మస్తు పిబెత్సోమ మతంద్రితః. ౧౬

టీక|| పశుబంధైఃచ=పశుబంధములచేత, తథావీవచ=అటువలెనే, చాతుర్మాస్యైః=చాతుర్మాస్యఇష్టలచేత, యజేత = యాగముచేయవలయును, త్రైవిషికాధికాన్మస్తు=మూడు సంవత్సరములకు పైబడిన అన్నముగలవాడు, అతంద్రితః=ఆలస్యములేనివాడై, సోమం=సోమరసమును, పిబేత్ = త్రాగవలయును.

మూ|| ఇష్టిం వైశ్వానరీం కుర్యాత్తథాచాల్ప ధనోద్విజః|నభి
క్షేత ధనం శూద్రాత్సర్వం దద్యాదపీపితమ్. ౧౭

టీ|| తథాచ=అదేప్రకారము, అల్పధనః=కొంచము ధనముగల, ద్విజః=ద్విజుడు, వైశ్వానరీం= వైశ్వానరీఅనే, ఇష్టిం=ఇష్టినీ, కుర్యాత్ = చేయవలయును, ఈపీతం = కోరినటువంటి, సర్వం=అన్నిటిని, దద్యాత్ ఆపి=ఇచ్చినప్పటికిని, శూద్రాత్ = శూద్రునివల్ల నుంచి, ధనం=ధనమును, నభిక్షేత= యాచించకూడదు.

మూ|| వృత్తంతు నత్యజే ద్విద్వాన్వత్విజం పూర్వ మేవచ| కర్మణా
జన్మనాశుద్ధం విద్యాత్పాత్రం వలీతతమ్. ౧౮

టీక|| విద్వాక్=తెలిసినవాఁడు, వృత్తంతు=సదాచారమును, పూర్వం వచ=మొదటినుంచి ఉండే, ఋత్విజం = ఋత్విజుని, నత్యజేత్ = విడిపించకూడదు, కర్మణా=కర్మచేతను, జన్మనా=జన్మచేతను, శుద్ధం=పవిత్రుడైనటువంటి, వలీతతం=వృద్ధుని, పాత్రం=దానపాత్రునిగా, విద్యాత్ =

తేలిసికొనవలయును.

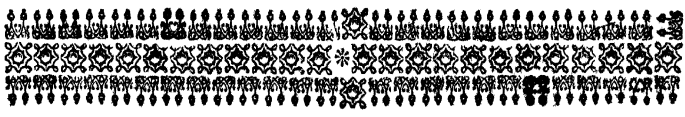
మూ॥ ఏత్రై రెవ గుణై ర్యుక్తం ధమాజిత ధనంతథా|యాజ
యెత్తు సదా విప్రో గ్రాహ్యస్తస్తా త్ప త్రిగ్రహాః. ౧౯

టీక॥ తు=మరియును, ఏత్రైః=ఈ, గుణైఃపవ=గుణములతోడను, యు
క్తం=కూడుకొనినవానిని, తథా=అటువలెనే, ధమాజితధనరి=ధమక
మాగముచేత సంపాదించబడినధనముగలవానిని, విప్రో=బ్రాహ్మణుడు, స
దా=ఎల్లప్పుడు, యాజయేత్ =యాగముచేయింపవలయును, తస్తాత్=వా
నివలన, ప్రతిగ్రహాః=దక్షిణాద్రవ్యము, గ్రాహ్యః=గ్రహింపతగినది,

ఇతిశంఖస్తృతౌ=పంచమోధ్యాయః.

టీక॥ శంఖస్తృతౌ = శంఖస్తృతియందు , పంచమః =అయిదవదగు
అధ్యాయః=అధ్యాయము, ఇతి = ముగిసెను.

౨౩

అభశంఖన్వృతౌ

వష్టాధ్యాయప్రారంభః.

మూ॥ గృహస్థస్త య దా పశ్యేద్వలీపలిత మాత్మనః॥ అపత్యస్యై
వ చాపత్యం త దారణ్యం సమాశ్రయేత్ ॥ ౧

టీక॥ గృహస్థః తు=గృహస్థుడు, యదా=ఎప్పుడు, వలీపలితం=(శరీర మందు) ముడతలను (వెంట్రుకలు) నెరుసుటను, అపత్యస్యవివచ= కుమారుని యొక్క, అపత్యం= కుమారుని, పశ్యేత్=చూచుచున్నాడో, తదా= అప్పు డు, అరణ్యం = అరణ్యమును, సమాశ్రయేత్=పొందవలయును.

మూ॥ పుత్రేషు దారాన్నిక్షిప్య తయా వానుగతేవనై అగ్నిను
పచరేన్నిత్యం వన్యమాహార మాహరేత్. ౨

టీక॥ దారాన్=భార్యను, పుత్రేషు=కొమారులయందు(కొమారులదగ్గి ర) నిక్షిప్య=ఉంచి, వా=లేక, తయా=ఆభార్యతో, అనుగతః=చూడుకొనిన వాడై, వనే=వనమందు, నిత్యం=ప్రతిదినము, అగ్నిన్=త్రేతాగ్నులను, ఉ పచరేత్=పూజించవలయును, వన్యం=వనసంబంధియైన, ఆహారం=ఆహారమును, ఆహరేత్=భక్షించవలయును.

మూ॥ యదాహారో భవే త్తేన పూజయే త్పితృదేవతాః॥ తేనై వ
పూజయేన్మిత్య మతిథిం సము పాగతమ్. ౩

టీక॥ యదాహారః=ఏఆహారము కలిగినవాడగుగా, భవేత్=ఉంటున్నా డో, తేన=ఆయాహారముచేతను, పితృదేవతాః=పితరులను దేవతలను, పూజ యేత్=పూజించవలయును తేనపవ=ఆయాహారముచేతనే, సముపాగతం=

కాలమందువచ్చిన, అతిథిం=అతిథిని, నిత్యం=ప్రతిదినము, పూజయేత్= పూజించవలయును.

మూ॥ గ్రామా దాహ్యశ్య వాశ్నీయా దష్టా గ్రాసాన్ సమాహితః |
స్వాధ్యాయంచ తథా కుర్యా జ్జటాశ్చ బిభృయా త్తథా.౪

టీ॥ గ్రామాత్ = గ్రామమునుంచి, ఆహ్యత్యవా=తీసికొనివచ్చి గాని, సమాహితః = జాగరూకుడై, అష్టా=ఎనిమిది, గ్రాసాన్ =కబళములను, అశ్నీయాత్ = భక్షించవలయును, తథా=అటువలెనే, స్వాధ్యాయంచ= వేదపారాయణమును, కుర్యాత్ =చేయవలయును, తథా=అదేప్రకారము, జటాః=జటలను, బిభృయాత్ =ధరించవలయును.

మూ॥ తపసా శోషయేన్నిత్యం స్వకం చైవ కళేబరమ్ | ఆద్రవ
వాసాస్తు హేమం తే గ్రీష్మే పంచతపాస్తథా.౫
ప్రావృష్యా కాశశాయీచ నక్తాశీచ సదాభవేత్ |
చతుర్థకాలికో వా స్యాత్ షష్ఠకాలిక ఏవవా.౬

టీక॥ నిత్యం=ఎల్లప్పుడు, స్వకంచఏవ=తన. కళేబరం=శరీరమును, తపసా=తపస్సుచేత, శోషయేత్ = శోషింపచేయవలయును, తు=మరియు, హేమం తే = మంచుకాలమందు, ఆద్రవవాసాః= తడివస్త్రములుగలవాఁడుగాను, తథా=అటువలెనే, గ్రీష్మే=ఎండకాలమందు, పంచ= పంచాగ్నిమధ్యమున, తపాః=తపించువాఁడుగాను, ప్రావృషి=వర్షాకాలమందు, ఆకాశశాయీచ =నిరావరణప్రదేశమందుపండుకొనిన వాఁడుగాను, భవేత్ =కావలయును, సదా=ఎల్లప్పుడు, నక్తాశీచరాత్రియం దెభోజనముచేయువాఁడుగాను, వా=లేక, చతుర్థకాలికః=నాలుగవకాలమందు భోజనముచేయువాఁడుగాను, వా=లేక, షష్ఠకాలికఃఏవ=ఆరవకాలమందుభోజనముచేయువాఁడుగాను, స్యాత్ =కావలయును.

మూ॥ కృచ్చై గ్విర్వా పి నయె త్కాలంబ్రహ్మచర్యంచ పాలయేత్ |
ఏవం సీత్వా వనేకాలం ద్విజో బ్రహ్మశ్రమీ భవేత్.౭

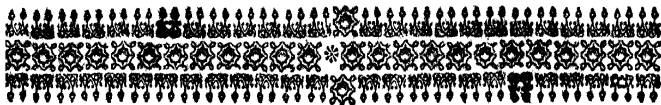
టీక॥ కృచ్చైః= (చాంద్రాయణాది) కృధ్విములచేతను

కాలం=ప్రౌద్ధను , నయేత్=గడపవలయును, బ్రహ్మచర్యం చ = బ్రహ్మచర్య
 వ్రతమును, చాలయేత్ = కాపాడవలయును, ఏవం=ఈవిధముగా, వనే=
 వానప్రస్థాశ్రమమందు, కాలం=కాలమును, నీత్వా= గడిపి ద్విజః=ద్విజుఁ
 డు, బ్రహ్మశ్రమీ = సన్న్యాసా శ్రమముగలవాఁడుగా , భవేత్ = ఉం
 డవలయును.

ఇతిశంఖస్త్రుతౌ = వషోధ్యాయః.

టీక || శంఖస్త్రుతౌ = శంఖస్త్రుతియందు , వషః= ఆరవదగు , ఆ
 ధ్యాయః=ఆధ్యాయము. ఇతి=ముగిసెను.

౧౨

అథశంఖస్మృతౌ

సప్తమాధ్యాయప్రారంభః.

మూ॥ కృత్యేష్టిం విధివ త్వశ్చ త్వర్వవేదసదక్షిణామ్ । ఆత్మ
న్యగ్నిం సమారోప్య ద్విజో బ్రహ్మశ్రమీ భవేత్ . ౧

టీక॥ ద్విజః=ద్విజుఁడు , విధివత్ = శాస్త్రప్రకారము, సర్వవేదసదక్షి
ణాం=సర్వస్వముదక్షిణగాగల, ఇష్టిం=ఇష్టిని, కృత్వా=చేసి, పశ్చాత్=
అనంతరమందు, అగ్నిం=అగ్నిని, ఆత్మని=తనయందు, సమారోప్య=ఆవా
హనముచేసికొని, బ్రహ్మశ్రమీ=సన్మాస్మాశ్రమముగలవాఁడుగా, భవేత్ =
కావలయును.

మూ॥ విధూమే న్యస్తముసలే వ్యంగారే భుక్తవజనై । అతీత
పాదసంపాతే నిత్యం భిక్షౌం యతి శ్చరేత్ . ౨

టీక॥ విధూమే = (గృహములలా) పొగలేని కాలమందు, న్యస్తముస
లే=రోకలివ్యాపారము అణగినప్పుడు, వ్యంగారే = నిప్పులేనికాలమందు ,
భుక్తవజనై = భోజనముచేయకఉండిన కాలమందు , అతీతపాదసంపా
తే=పాదసంచారములేనికాలమందు , యతిః=సన్న్యాసి, నిత్యం=ప్రతిదిన
ము, భిక్షౌం=భిక్షాగ్రహణమును , చరేత్ = చేయవలయును.

మూ॥ సప్తాగారాం శ్చరే ల్లైక్షం భిక్షితం నానుభిక్షయేత్ ।
సవ్యధేత తథాలాభే యధాలభేన వత్యయేత్ . ౩

టీక॥ సప్తాగారాం = ఏడుగృహములలో, లైక్షం = భిక్షాగ్రహణము
ను, చరేత్ = చేయవలయును, భిక్షితం = (మరియొకడు) భిక్షతీసికొనిన
అన్నమును, న అనుభిక్షయేత్ = యాచించకూడదు, తథా=అటువలెనే, అ

లాభే = (చాతినంత) లభించుట, నవ్యధేత = వ్యసనపడకూడదు, యథాలభ్యేన = దొరికినచానచేత, వతకయేత్ = జీవనముచేయవలయును.

మూ॥ సపాచయే త్తథై వాన్నం నాశ్చీయా త్కస్యచి క్షయే హే ।
మృన్మయా లాబు పాత్రాణి యతీనాంచ వినిర్దిశేత్. ౪

టీ॥ అన్నం = అన్నమును, సపాచయేత్ = (సన్నాహం) వండుకోకూడదు, తథావీచ = అటువలెనే, కస్యచిత్ = ఒకనియొక్క, గృహే = ఇంటిలో, న అశ్చీయాత్ = భోజనముచేయకూడదు, యతీనాంచ = సన్నాహములకు, మృన్మయా లాబు పాత్రాణి = మంటిపాత్రము సొరకాయపాత్రము, వినిర్దిశేత్ = ఇయ్యవలయును.

మూ॥ తేషాం సంమాజనా చ్చుద్ధి రద్ధి శ్చైచ్చ వ ప్రకీర్తితా కాపీ
నం చ్చాదనం వాసో విభ్యయా దసఖ శ్చరణ్. ౫
శూన్యా గారనికేత స్స్యా ద్యత్ర సాయం గృహేణా మునిః.

టీక॥ తేషాం = వాటికి (అపాత్రములకు), అద్భిః చవీచ = ఉదకములచేత, సంమాజనాత్ = పోషణమువలన, శుద్ధిః = పవిత్రత, ప్రకీర్తితా = చెప్పబడియున్నది, కాపీనం = గోచిని, చ్చాదనం వాసః = కప్పకొనువస్త్రమును, విభ్యయాత్ = ధరించవలయును, అసఖః = (పగలు) సఖుండులేక, చరణ్ = సంచరించుచు, శూన్యా గారనికేతః = (గాత్ర) కాపురము లేనియిల్లునివాసస్థానముగలవాడుగా, స్యాత్ = కావలయును, సాయం గృహః = సాయంకాలమందు (మాత్రమే) ఇల్లుగల, మునిః = ఋషి, ద్యత్ర = ఎత్తుట (ఉంటున్నాడో అదిపుణ్యదేశము.)

మూ॥ దృష్టిపూతం స్యసే త్పాదం వస్త్రపూతం జలం పిబేత్ ।
సత్యపూతాం వదే ద్వాచం మనఃపూతం సమాచరేత్. ౬

టీక॥ దృష్టిపూతం = చూపుచేత పవిత్రముగా నుండెడి (స్థలమందు) పాదం = పాదమును, స్యసేత్ = ఉంచవలయును. వస్త్రపూతం = వడిగట్టిన, జలం = ఉదకమును, పిబేత్ = త్రాగవలయును, సత్యపూతాం = సత్య

ముచేతపరిశుద్ధమైన, వాచం = వచనమును, వదేత్ = పలుకవలయును, మనః పూతం = మనస్సుకు పవిత్రమైన దానిని, సమాచరేత్ = చేయవలయును.

మూ|| సర్వభూతసమో మైత్ర స్సమలాష్టాశ్చకాంచనః| ధ్యాన యోగరతో భిక్షుః ప్రాప్నోతి పరమాం గతిమ్|| ౬

టీక|| సర్వభూతసమః = సర్వభూతములందు సమానబుద్ధిగలిగి, మైత్రః = స్నేహభావముగల్గి, సమలాష్టాశ్చకాంచనః = మంటిగడ్డ రాయి బంగారము సమానముగా నెంచుచు, ధ్యానయోగరతః = ధ్యానయోగమందు ఆసక్తిగల, భిక్షుః = సన్న్యాసి, పరమాం = ఉత్తమమైన, గతిం = గతిని, ప్రాప్నోతి = పొందుచున్నాఁడు.

మూ || చందనై లిప్యతేంగంవా భస్మచూడైర్విగహితైః | కల్యాణ మప్య కల్యాణం తయో రేవ న సంశయేత్ || ౮

టీక|| అంగం = శరీరమును, చందనైః = సుగంధద్రవ్యములచేతను, లిప్యతే వా = పూయబడినను, విగహితైః = నిందితములైన, భస్మచూడైః = బూడిద మొదలైనవానిచేతఁ బూయబడినను, కల్యాణం = (దానివలనకలిగె) శుభము, అకల్యాణం అపి = అశుభమును, తయో ఏవ = వాలకే (పూసిన వారికే) సంశయేత్ = (యతిని) అంటదు.

మూ|| జన్మనా యస్తు నిర్విణో మరణేన తథైవచ| ఆధిభి ర్వాధి భిశ్చైవ తం దేవా బ్రాహ్మణం విదుః|| ౯

టీక|| యః తు = ఎవఁడు (సన్న్యాసి), ఆధిభిః = మనోవ్యాధులచేతను, వ్యాధిభిః = శరీరవ్యాధులచేతను, ఇవ = (విసుకుపడ్డట్లు) వలెనే, జన్మనా = జననముచేతను, తథా ఏవ చ = అటువలెనే, మరణేన = మరణముచేతను, నిర్విణ్ఠః = విసుకుపడుచున్నాడో, తం = వానిని, దేవాః = దేవతలు, బ్రాహ్మణం = బ్రాహ్మణునిగా, విదుః = తెలిసికొను చున్నారు.

మూ|| అశుచిత్వం శరీరస్య ప్రియస్య చ విపర్యయః | గర్భవాసే చ వసతి ప్రస్తా న్సుచ్యేత నాన్యథా|| ౧౦

టీక॥ తస్మాత్ = అందువలన (జననమరణ నిర్వేదమువల్ల) శరీరస్య = శరీరముయొక్క, అశుచిత్వం = అశుచిభావము, ప్రియస్యచ = ఇష్టముయొక్క, విపర్యయః = వ్యత్యాసము, గర్భవాసేవ = గర్భవాసమందు, వసతిః = వాసము, ముచ్యతే = విడువబడును, అన్యథా = వేరుకారణముచేత, న = విడువబడదు.

మూ॥ జగ దేత నిరాక్రందం నతు సార మనభేకమ్ | భోక్తవ్య మితి నిర్విణ్నో ముచ్యతే నాత్ర సంశయః || ౧౦

టీక॥ నిరాక్రందం = రక్షకుఁడు లేని, అనభేకం = ప్రయోజనము లేని, ఏతత్ = ఈ, జగత్ = ప్రపంచము, నతుసారం = సారమైనదికాదు, భోక్తవ్యం ఇతి = (అయినను) అనుభవించితీరవలయునని, నిర్విణ్నః = విసుక్తు పొందినవాఁడు, ముచ్యతే = (బంధములోనుంచి) విడువబడును, అత్ర = ఈవిషయమందు, నసంశయః = సంశయములేదు.

మూ॥ ప్రాణాయామై దహేహి ద్దోషా ధారణాభిశ్చ కిల్బిషమ్ | ప్ర త్యాహారై రసత్సంగాఙ్ ధ్యానేనా నీశ్వరా స్లఙ్ఘాఙ్. ౧౧

టీక॥ ప్రాణాయామైః = ప్రాణాయామయోగములచేత, దోషాఙ్ = (దేహ) దోషములను, ధారణాభిః = ధారణాయోగములచేత, కిల్బిషంచ = హాపమును. ప్రత్యాహారైః = ప్రత్యాహారయోగములచేతను, అసత్సంగాఙ్ = చరణవిషయసంబంధములను, ధ్యానేన = ధ్యానయోగముచేత, అనీశ్వరాఙ్ గుఙ్ఘాఙ్ = జీవధర్మములను, దహేత్ = పోగొట్టవలెను,

మూ॥ సవ్యాహృతిం సంప్రణవాం గాయత్రీం శిరసాసహ | త్రిపతే దాయ తప్రాణః ప్రాణాయామ స్స ఙ్ఘ్యతే. ౧౩

టీక॥ సవ్యాహృతిం (ద్విజుఁడు) = వ్యాహృతిమంత్రములతో చేరిన, సంప్రణవాం = ప్రణవముతో చేరిన, గాయత్రీం = గాయత్రిని, శిరసాసహ = శిరోమంత్రముతో, ఆయతప్రాణః = ట్టబడిన శ్వాసము గలవాఁడై, త్రిః = మూడునూలుఁ, పతేత్ = పఠించవలయును, సః = అది, ప్రాణాయామః =

ప్రాణాయామయోగమని, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నది.

మూ||మనస స్సంయమస్తద్ధై ధారణేతి నిగద్యతే | సంహారశ్చేంద్రి
యాణాంచ ప్రత్యాహారః ప్రకీర్తితః. ౧౪

టీక|| మనసః=మనస్సుయొక్క, సంయమః= నిలపడము, ధారణాఇ
తి=ధారణాయోగమని, తద్ధైః=యోగశాస్త్రము తెలిసినవాడిచేత, నిగ
ద్యతే=చెప్పబడుచున్నది, చ = మరియు, ఇంద్రియాణాంచ=ఇంద్రియము
లయొక్క, సంహారః=ఉపసంహారము, ప్రత్యాహారః= ప్రత్యాహారయో
గమని, ప్రకీర్తితః=చెప్పబడియున్నది.

మూ||హృదయస్థస్య యోగేన దేవదేవస్య దశకనమ్ | ధ్యానం

ప్రోక్తం ప్రవత్యోమి ధ్యానయోగ మతః పరమ్||౧౫

టీక|| యోగేన=యోగముచేతను, హృదయస్థస్య=హృదయమందుండె
డు, దేవదేవస్య = పరమాత్మునియొక్క , దశకనం = దశకంచుట,
ధ్యానం=ధ్యానయోగమని, ప్రోక్తం=చెప్పబడియున్నది, అతఃపరం=ఇం
దుమీదట, ధ్యానయోగం=ధ్యానయోగమును, ప్రవత్యోమి= (విశేషించి)
చెప్పబున్నాను.

మూ|| హృదిస్థా దేవతా సర్వా హృది ప్రాణాః ప్రతిష్ఠితాః|హృది

జ్యోతీంషి నూర్భశ్చ హృది సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్. ౧౬

టీక|| సర్వాః=అంగులు, దేవతాః=దేవతలు , హృదిస్థాః = హృదయ
మందుండెడువారు, ప్రాణాః=ప్రాణులు , హృది=హృదయమందు, ప్రతి
ష్ఠితాః=ఉంటున్నవి, జ్యోతీంషి=తేజస్సులు, నూర్భశః=నూర్భులును, హృ
ది=హృదయమందు, (ఉంటున్నారు) హృది=హృదయమందు , సర్వం=అ
న్నియు, ప్రతిష్ఠితం=ఉంటున్నది.

మూ|| స్వదేహ మరణం కృత్వా ప్రణవం చోత్తరా రణిమ్ ధ్యాన

'నిమకథనాభ్యాసా ద్విష్ణుం పశ్యే ధృది స్థితమ్. ౧౭

టీక|| స్వదేహం = తనదేహమును, అరణిం = (క్రిందనుండే) అరణికొయ్యవత్తుగాను, ప్రణవచ=ప్రణవమును, ఉత్తరారణిం=పైనఉండేఅరణి కొయ్యవత్తుగాను, కృత్వా=చేసి, ధ్యాననిమగ్ధనాభ్యాసాత్=ధ్యానమనె త్రచ్చుటయొక్క అధ్యాసమువలన, హృదిస్థితం = హృదయమందుండెడి, విష్ణుః=విష్ణువును, పశ్యేత్=చూడవలయును.

మూ|| హృద్యర్కశ్చంద్రమా సూర్య సోమమధ్యే హుతాశనః|

తేజోమధ్యే స్థితం సత్వం సత్వమధ్యే స్థితో మృతః, ౧౮

టీ|| హృది, హృదయమందు, అర్కః=సూర్యుడు, చంద్రమాః=చంద్రుడు, సూర్యసోమమధ్యే=(ఈ) సూర్యచంద్రులనడుమ, హుతాశనః = అగ్ని, (ఉంటున్నాడు) తేజోమధ్యే=(అ) అగ్నియొక్క నడుమ, సత్వం=మనస్సు, స్థితం=ఉంటున్నది, సత్వమధ్యే=మనస్సుయొక్క నడుమ, అమృతః=విష్ణువు, స్థితః=ఉంటున్నాడు.

మూ|| అణో రణీయా న్నహతోమహీయా నాత్మాస్య జంతో

ర్షిహీతో గుహాయామ్| తేజోమయం పశ్యతి వీతశోలోధా

తుః ప్రసాదా న్నహీమాన మాత్మనః. ౧౯

టీక|| అణోః=సూక్ష్మమైన పరమాణువునకంటె, అణీయాన్=సూక్ష్మమైన, మహాశః=వ్యాపకమైన, ఆకాశమునకంటె, మహీయాన్=వ్యాపకమైన, ఆత్మా=పరమాత్మ, అస్య=ఈ, జంతోః=ప్రాణియొక్క, గుహాయాం=(బుద్ధి అనె) గుహయందు, నిహితః=ఉంచబడియున్నాడు, వీతశోకః=(రాగాది) శోకములు లేనివాడు, ధాతుః=బ్రహ్మయొక్క, ప్రసాదాత్=అనుగ్రహమువలన, ఆత్మనః=తనయొక్క, మహీమానం = మహిమచూపకమైన, తేజోమయం = జ్ఞానప్రకాశ రూపుడైనవాని, పశ్యతి = చూచుచున్నాడు.

మూ|| తానుదేవస్తమోంధానాం ప్రత్యక్షో నైవబాధయతే |

అజ్ఞానపటసంవీతై రిం ద్రియై ర్విషయైషిభిః . ౨౦

టీక|| వానుదేవః = విష్ణువు, తమోంధానాం= అజ్ఞానముచేత అంధులై

నవారికి, అజ్ఞానపటసంవీలైః = అజ్ఞానమనేవస్త్రముచేతకప్పబడిన , వివ
యైషిణిః=శబ్దాదివిషయములందుస్పృహగల, ఇంద్రియైః=మనస్సుమొదలై
న ఇంద్రియములచేతను, ప్రత్యక్షః=ప్రత్యక్షవిషయముడుగా, నజాయతేవచ=
కానేకాదు.

మూ॥ ఏవ నై పురుషో విష్ణు ర్వ్యక్తా వ్యక్త స్సనాతనః । ఏవ
ధాతా విధాతాచ పురాణో నిష్కల శ్శివః. ౨౦

టీక॥ ఏవఃవై = వీఁడే , పురుషః = పురుషుఁడు , విష్ణుః=విష్ణువు , వ్య
క్తావ్యక్తః=వ్యక్తఅవ్యక్తఉభయదూపుఁడు , సనాతనః=విల్ల ప్పడునుండువా
డు, ఏవః=వీఁడే, ధాతా=బ్రాహ్మ, విధాతాచ=ధారకుఁడును, పురాణః=అ
న్నిటికన్నముందుండినవాఁడు , నిష్కలః=అవయవములు లేనివాడు, శివః =
శివుఁడు.

మూ॥ వేదా హ మేతం పురుషం మహాంత మాదిత్యవణాం తమ
సః పరస్తాత్ । యం నైవిదిత్వా నవిభేతి మృత్యో రాన్యః పం
ధా విద్యతేఽ యనాయ. ౨౧

టీక॥ యంనై = ఏపురుషుని, విదిత్వా=తెలిసికొని, మృత్యోః=మరణమువ
లన, నవిభేతి=భయపడఁడో, ఏతం=ఇట్టి, తమసః=అజ్ఞానమనుచీకటికంటె,
పరస్తాత్=అవలనుండెడు, ఆదిత్యవణాం=సూర్యప్రకాశముగల, మహాంతం=
వ్యాపకుండైన, పురుషం=పురుషుని, అహం=నేను(అని,) వేద=తెలిసికొనుచు
న్నాఁడో, అయనాయ=మోక్షముకొరకు, అన్యః= (దానికన్నను)వేరైన, పం
ధాః=త్రోవ, న=లేదు.

మూ॥ పృథి వ్యాపస్త థా తెజో వాయు రాకాశమేవచ । పంజై
తాని విజానీయా న్నహో భూతాని పండితః. ౨౩

టీక॥ పృథివీ=భూమి, ఆపః= ఉదకము , తథా=అటువలేనే, తేజః=
తేజస్సు, వాయుః=వాయువు, ఆకాశంపవచ=ఆకాశము, ఏతాని=ఈ, పం
చ=అయిదు, మహాభూతాని = మహాభూతములని, పండితః=పండితుఁడు,
విజానీయాత్ = తెలిసికొనవలయును.

మూ॥ చక్షుశ్చోత్రం స్పృశణసంచరసనం ఘ్రాణమేవచ |
బుద్ధిం ద్రియాణి జానీయా త్పంచేమాని శరీరకే. ౨౨

టీక॥ శరీరకే=శరీరమందు, చక్షుః=కన్ను, శ్చోత్రం=చేది, స్పృశణ-
సంచమము, రసనంచ=నాలికె, ఘ్రాణంపవచ=ముక్కు, ఇమాని =
ఈ, పఞ్చ=అయిదు, బుద్ధింద్రియాణి=క్షాసేంద్రియములు(అని)జానీయాత్ =
తెలియవలయును.

మూ॥ రూపం శబ్దస్తథా స్పృశోకరసా గంధస్తధైవచ |
ఇంద్రియాథాకన్విజానీయా త్పంచైవ విషయాకబుధః. ౨౩

టీక॥ రూపం=రూపము, శబ్దః=శబ్దము, తథా=అటువలెనే, స్పృశణః=
స్పృశణము, రసః=రుచి, తథాపవచ=అటువలెనే, గంధః=వాసన, పంచ
ఎవ=(ఈ)అయిదును, ఇంద్రియాథాకన్వి=ఇంద్రియప్రయోజనములైన, వి
షయాక=విషయములుగా, బుధః=తెలిసినవాడు, విజానీయాత్ =తెలిసికొన
వలయును.

మూ॥ హస్తా పాదాపుపఞ్చచ జిహ్వోపాయుస్తధైవచ |
కమేకంద్రియాణి పంచైవ నిత్య మస్తికశరీరకే. ౨౪

టీక॥ అస్తిక=ఈ, శరీరకే=శరీరమందు, హస్తా=చేతులు, పాదా=
పాదములు, ఉపఞ్చచ=ఉపస్థము, జిహ్వో=వాకుట, తథాపవచ=అటువలె
నే, పాయుః=గుదము, పంచపవ= (ఈ) అయిదును, నిత్యం= ఎల్లప్పుడు,
కమేకంద్రియాణి=క్రియాసాధక ఇంద్రియములు.

మూ॥ మనోబుద్ధీస్తధైవాత్పాహ్యవ్యక్తం చ తధైవచ |
ఇంద్రియేభ్యః పరాణీహ చత్వారికథితాని చ. ౨౫

టీక॥ ఇహ=(ఈ)దేహమందు, మనః=మనస్సు, (సంకయాత్మకమైనది)
బుద్ధిః=బుద్ధి, (నిశ్చయరూపమైనది,) తథాపవ = అటువలెనే, అత్తాహి=అ
హంకారము(నేననుట,) తథాపవచ=అటువలెనే, అవ్యక్తంచ=మూలప్రకృ
తి, చత్వారి=నాలుగు, ఇంద్రియేభ్యః= ఇంద్రియములకంటె, పరాణి=పైబడి
నవిగా, కథితానిచ=చెప్పబడియున్నవి.

మూ॥ తథా త్నానంతద్వ్యతీతః పురుషం పంచవింశకమ్ ।

తంతు జ్ఞాత్వా విముచ్యంతే తేజనాస్సాధు వృత్తయః. ౨౬

టీక॥ తథా=అటువలెనే, తద్వ్యతీతం=పూర్వోక్త తత్వములకంటె జే టు గానుండేడు, ఆత్మానఁ=జీవుడనే పేరుగల, పురుషఁ=పరమాత్మను, పంచ వింశకం=ఇరువదిఅయిదోవానిగా (తెలిసికోవలయును) తంతు = అపరమా త్మను, జ్ఞాత్వా=తెలిసికొని, విముచ్యంతే = ముక్తినిపొందుచున్నారు, తే జ నాః=అటుల తెలిసికొనినజనులు, సాధువృత్తయః= మంచిస్థితిగలవారు.

మూ॥ తదిదంపరమం గుహ్య మెతదక్షర ముత్తమమ్ ।

అశబ్దరస మస్పృశణ మరూపం గంధ వజితమ్ ।

నిదుఁఖ మసుఖం శుద్ధం తద్విష్టోః పరమం పదమ్. ౨౭

టీక॥ తత్=ఆ (పూర్వోక్తమైన), ఇదఁ=ఇది (పురుషస్వరూపము), పరమం=మిక్కిలి, గుహ్యం=రహస్యమైనది, ఏతత్=ఇది, అక్షరం=నాశర హిణమైనది, ఉత్తమఁ=శ్రేష్ఠమైనది, అశబ్దరసఁ= శబ్దము, రసములేనిది, అ స్పృశణం=(శీతోష్ణ) స్పృశణములులేనిది, అరూపం= రూపములేనిది, గం ధవజితం=నాసన లేనిది, నిదుఁఖం = దుఃఖములేనిది, అసుఖం=సుఖము లేనిది, శుద్ధం=శుద్ధమైనది, తత్=అది, విష్టోః=సర్వవ్యాపియైనపరమాత్మ యొ క్క, పరమం = శ్రేష్ఠమైన, పదఁ=స్థానము

మూ॥ అజం నిరంజనం శాంత వన్యక్తం ధ్రువమకరమ్ ।

అనా దినిధనం బ్రహ్మ తద్విష్టోః పరమంపదమ్. ౨౮

టీక॥ తత్=ఆ, బ్రహ్మ=సర్వవ్యాపకమైన, విష్టోః= విష్టవుయొక్క, ప రమం=శ్రేష్ఠమైన, పదం=పదవు (స్వరూపము), అజం=జననములేనిది, నిరంజనం=మెప్పులేనిది, శాంతం= శాంతమైనది, అవ్యక్తం = వ్యక్తము గానిది, ధ్రువం=స్థిరమైనది, అక్షరం =నాశరహితమైనది, అనాదినిధనం =ఆ ద్యంతములులేనిది.

మూ॥ విజ్ఞానసారధిర్యస్తు మనఃప్రగ్రహబంధనః ।

సోధ్యనః పరమాప్నోతి తద్విష్టోః పరమంపదమ్. ౨౯

టీక|| యఃతు=ఎవడు, విజ్ఞానసారదీః=బుద్ధియెసారది గాగలవాడో, మనః
ప్రగ్రహబంధనః = మనస్సుఆవేపగ్గమును బంధించవాడో. సః=వాడు, అ
ధ్వనః=(ధ్యానయోగ) మార్గమునకు, పరః=కొనగానుండె, తత్=ఆ,
విష్టోః=విష్ణువుయొక్క, పరమం=శ్రేష్ఠమైన, పదం=స్వరూపమును, ఆపో
తి=పొందుచున్నాడు.

మూ|| వాలాగ్రశతభాగస్తు కల్పితశ్చైత్యహాస్రధా ।

తస్యభాగా చ్చతతమాజ్ఞీవ స్సూక్ష్మఉదాహృతః. 30

టీక|| వాలాగ్రశతభాగఃతు=వెంట్రుకకొనయొక్క నూరవభాగము, స
హాస్రధా=వెయ్యిగా, కల్పితఃచేత్=చేయబడితే, తస్య=వానియొక్క, (ఆ
వెయ్యోభాగముయొక్క) శతతమాత్=నూరవ, భాగాత్=భాగముకం
టె, సూక్ష్మః=సూక్ష్మముగా, జీవః=జీవుడు, ఉదాహృతః = చెప్పబడు
చున్నాడు.

మూ|| ఇంద్రియేభ్యః పరాహ్యధా అథేభ్యశ్చ పరం మనః।

మనసస్తు పరా బుద్ధి బుద్ధేరాత్మా మహాకపరః. 31

టీక|| ఇంద్రియేభ్యః=ఇంద్రియములకంటె, అథాః=విషయములు, ప
రాఃపి=పైబడినవి, అథేభ్యఃవ= విషయములకంటె, మనః=మనస్సు, ప
రం=పైబడినది, మనసఃతు=మనస్సుకంటె, బుద్ధిః=బుద్ధి, పరా=పైబడినది,
బుద్ధేః=బుద్ధికంటె, మహాక ఆత్మా=అహంకారాత్మ, పరః=పైబడినది.

మూ|| మహతః పరమ వ్యక్త మవ్యక్తా త్పురుషః పరః ।

పురుషా న్నపరం కించి త్సాకాష్టా సాపరా గతిః. 32

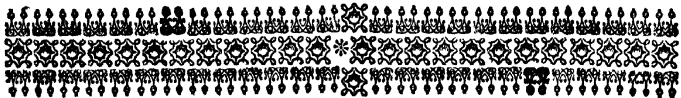
టీక|| మహతః = అహంకారాత్మకంటె, అవ్యక్తం=మూలప్రకృతి, ప
రం=పైబడినది, అవ్యక్తాత్ = మూలప్రకృతికంటె, పురుషః = పరమాత్మ,
పరః=పైబడినది, పురుషాత్=పరమాత్మకంటె, పరం=పైబడినది, కించిత్ =
ఏదెన్ని, న=లేడు, సా = అదే, కాష్టా=కొన, సా = అదే, పరా=క
డపటి, గతిః=ప్రాప్యస్థానము.

మూ॥వీక్షసర్వేషు ధూతేషు తిష్ఠశ్య వికల స్సదా|దృశ్యతే త్వగ్ర్య
యాబుద్ధ్యానూత్తయా నూత్నబుద్ధిభిః. ౩౩

టీక॥ వీక్షః=వీక్షు(పరమాత్మ)సర్వేషు ధూతేషు= అన్నిధూతములయం
దు,సదా=ఎల్లప్పుడు, అవికలః=చారనివాఁడై,తిష్ఠతి=ఉంటున్నాడు, నూ
త్నబుద్ధిభిః=నూత్నబుద్ధిగలవారిచేత, అగ్ర్యయా=ఏకాగ్రమైన, నూత్న
యా=నూత్నమైన, బుద్ధ్యాతు=బుద్ధిచేత, దృశ్యతే=చూడబడుచున్నది.

ఇతిశ్రీశంఖస్త్రుతో-సప్తమోధ్యాయః.

టీక॥ శ్రీశంఖస్త్రుతో=శంఖస్త్రుతియందు,సప్తమః=వీడవదగు, అధ్యాయః=అధ్యాయము,ఇతి=ముగిసెను.

ॐ

అథశంఖస్త్రుతో

అష్టమాధ్యాయప్రారంభః.

మూ॥ నిత్యం నైమిత్తికం కామ్యం , క్రియాంగంమల కషణమ్|
క్రియాస్నానం తథా వ్యథం , షోఢాస్నానం ప్రకీర్ణితమ్. ౧

టీక॥స్నానం=స్నానము, నిత్యం=నిత్యమనియు,నైమిత్తికం=నైమిత్తిక
మనియు, కామ్యం=కామ్యమనియు, క్రియాంగం=కీయాంగమనియు,మలక
షణణం=మలకషణణమనియు,తథా=అటువలెనె, వ్యథం= అరవదియైన,
కీయాస్నానం=క్రియాస్నానమనియు,షోఢా=అరువిఞ్ములుగలదిగా, ప్రకీ
ర్ణితం = చెప్పఁబడియున్నది.

మూ॥ అస్మాత స్స్యాన్నగోఽనహూజప్యాగ్నిహవనాదిషు ।
ప్రాతస్సానం తదథణంచ నిత్యస్నానం ప్రకీర్తితమ్ ॥ ౨

టీక॥ అస్మాతః=స్నానముచేయుని, నరః=పురుషుఁడు, జప్యాగ్నిహవ
నాదిషు=జపము అగ్నికర్మము మొదలైన వానియందు, అనహూః=అ
నహూఁడు, స్యాత్=అగుచున్నాఁడు, తదథణంచ = ఆయోగ్యతాథణమై
న, ప్రాతస్సానం=ప్రాతస్సానము, నిత్యస్నానం=నిత్యస్నానముని, ప్రకీర్తి
తం=చెప్పఁబడుచున్నది

మూ॥ చండాలశవ యూషాద్యం , స్పృష్ట్యాస్తాతాం రజస్వలామ్ ।
తేనానహాస్తు యత్స్పృతి, స్నానం నైమిత్తికం చ తత్ . ౩

టీక॥ చండాలశవయూషాద్యం=చండాలులను, శవమును=యాపస్తంభ
ము మొదలైన దానిని, అస్మాతాం=స్నానముచేయుని, రజస్వలాం=బహిష్టి
త్రీని, స్పృష్ట్యా=తాకి, తేన=ఆస్పృశముచేత, అనహూఁచ = అయో
గ్యతకలిగినవాఁడు, యత్ స్పృతి = ఏస్నానము చేయుచున్నాఁడు, తత్ =
అది(అస్నానము)నైమిత్తికం=నైమిత్తికమైన, స్నానంచ=స్నానము (అని
చెప్పఁబడియున్నది)

మూ॥ పువ్యస్నానాదికం స్నానం దైవజ్ఞ విధిచోదితమ్ । తద్ధికా
మ్యం సముద్దిష్టం నాకామస్తప్రయోజయేత్ . ౪

టీక॥ దైవజ్ఞవిధిచోదితం=జ్యోతిశ్శాస్త్రముచేతవిధింపబడిన, పువ్యస్నా
నాదికం=పువ్యమాసస్నానము మొదలైన, స్నానం=స్నానము(ఏదిగలదో)
తత్ హి=అది, కామ్యం=కామ్యస్నానముగా, సముద్దిష్టం=చెప్పబడియున్న
ది, అకామః=ఫలముకోరనివాఁడు, తత్=అస్నానమును, ప్రయోజయేత్ =
చేయవలసినిదిలేదు.

మూ॥ జప్తుకామః పవిత్రాణి అచిఁవ్యక్ దేవతాః పితౄణాం ।
స్నానం సమాచరే ద్యత్తు క్రియాంగం తత్ప్రకీర్తితమ్ . ౫

టీక॥ పవిత్రాణి=పావనముఁత్రములను, జప్తుకామః= జపముచేయుచు
గలవాఁడు, దేవతాః=దేవతలను, పితౄణాం=పితృదేవతలను, అచిఁవ్యక్=

పూజచేయబోవువాఁడు, యత్ కు=వస్నానమును, సమాచరేత్=చేయుచున్నాడో, తత్=అది, క్రియాంగంస్నానం=కర్మాంగస్నానమని. ప్రకీర్తితం=చెప్పబడియున్నది.

మూ॥ మలాపకవణశాధకంయ, త్స్నాన మభ్యంగ పూర్వకమ్ |

మలాపకవణ శాధకంయ, ప్రవృత్తి స్తస్య నాస్యధా.

టీక॥ మలాపకవణశాధకం=మరికిపోవుటకొరకు, అభ్యంగ పూర్వకం=తైలాభ్యంజనముముదుగాగల, యత్ స్నానం=వస్నానముగలదో, తస్య=ఆస్నానమునకు, మలాపకవణశాధకంయ=మరికిపోవుటకొరకె, ప్రవృత్తిః=ఉపయోగము, నాస్యధా = వేరేకాదు.

మూ॥ సరిత్సు దేవఖాతేషు , తీర్థేషు చనదీషుచ |

క్రియాస్నానంసముద్దిష్టం , స్నానం సైవ మహాక్రియా. 2

టీక॥ సరిత్సు=ప్రవహించుజలములయందు, దేవఖాతేషు=దేవఖాతములైన, తీర్థేషుచ=తీర్థములయందు, నదీషుచ=(గంగాది)నదులయందు, స్నానం=స్నానము, క్రియాస్నానం=క్రియాస్నానమని, సముద్దిష్టం=చెప్పబడియున్నది, సావచ=అదే, మహాక్రియా=మహాకర్మస్నానము.

మూ॥ తీర్థాభావేతు కర్తవ్య ముష్టోదకపరోదకైః | స్నానం

తు చహ్నితప్తేన తతైవ పరవారిణా | శరీరశుద్ధి ర్వి
జ్ఞేయా నతుస్నానఫలంభవేత్ | అద్భి గాత్రాణి శుద్ధ్యంతి
తీర్థస్నానా ఫలంభవేత్ . ౩

టీక॥ తీర్థాభావేతు=(చ్రుణ్య) తీర్థములేనిచో, స్నానం=స్నానము, ఉష్టోదకపరోదకైః = ఉష్టోదకముచేతను ఇతరులచేతత్రవ్వబడినకూపాదిజలములచేతను, కర్తవ్యం=చేయవలయును, చహ్నితప్తేన=ఉష్టోదకముచేతను, తధాసీవ=అటువలెనే, పరవారిణా=ఇతరులచేత త్రవ్వబడినకూపాదిజలములచేతను, శరీరశుద్ధిః=శరీరమునకు శుద్ధి, విజ్ఞేయా=(కలుగునని) తెలియజేసినది, స్నానఫలంభుః=స్నానఫలమైతేదో, నభవేత్=కలుగదు, అ

ద్విః=ఉదకములచేత, గాత్రాణి=రీరములు, శుద్ధంతి=శుద్ధములగుచు
న్నవి, తీర్థస్నానాత్=పుణ్యతీర్థస్నానమువలన, ఫలం = పుణ్యమును, భ
వేత్=కలుగును.

మూ॥ సరస్సు దేవఖాతేషు , తీర్థేషు చ న దీమచ ।

స్నానమేవ క్రియాతస్తాత్స్నానాత్పుణ్యఫలస్త్యతమ్. ౧౦

టీక॥ సరస్సు=సరస్సులయందు, దేవఖాతేషు=దేవఖాతములైన, తీర్థే
షుచ= (పుష్కరిణిమొదలయిన) తీర్థములయందు, నదీషుచ=నదులయం
దు, స్నానమేవ= (చేయబడె) స్నానమే, క్రియా=కమ=స్నానము , త
స్నాత్=ఆ, స్నానాత్=స్నానముచేతను, పుణ్యఫలం=పుణ్యఫలము , స్త్య
తం=చెప్పబడియున్నది.

మూ॥ తీర్థం ప్రాప్యానువంగేన స్నానం యది సమాచరేత్ ।

స్నానజం ఫల మాప్నోతి తీర్థయాత్రా ఫలం న త్సు. ౧౧

టీక॥ అనువంగేన=కారణాంతరముచేతను, తీర్థం=తీర్థమును, ప్రి
వ్య=పొంది, స్నానం=స్నానమును, సమాచరేత్ యది = చేసినట్లైతే,
స్నానజం=స్నానమువలనకలిగిన, ఫలం = పుణ్యమును, ఆప్నోతి=పొందు
చున్నాఁడు, తీర్థయాత్రాఫలంతు = తీర్థయాత్రవలన కలిగినఫలమును,
న=పొందడు.

మూ॥ సర్వతీర్థాణి పుణ్యాని పాపఘ్నాని సదాన్వఠామ్ ।

పరస్పరానపేక్షాణి కథితాని మనీషిభిః. ౧౨

టీక॥ పుణ్యాని=పుణ్యములైన, సర్వతీర్థాణి=సమస్తతీర్థములు, పరస్ప
రానపేక్షాణి=ఒకటినుకటి నపేక్షించనివై, వృథాం=జనులకు , సదా=
వేల్చుచు , పాపఘ్నాని=పాపములబోగొట్టివిగా , మనీషిభిః=పండితుల
చేత, కథితాని=చెప్పబడియున్నవి.

మూ॥ సర్వే ప్రవరాణాః పుణ్యాః సరాంసి చ శిలోచ్చయః ।

సద్యః పుణ్యే స్తుథా సర్వాజాహ్నవీతు విశేషతః. ౧౩

మూ॥ దేవమప్పువదం వహ్నిం ప్రపద్యే ఘనిమాదనం ।

ఆపః పుణ్యాః పవిత్రాశ్చ ప్రపద్యే శరణం తథా. ౨౧

టీక॥ అఘనిమాదనం = పాపములనుపోగొట్టె, అప్పువదం = జలమందు వ
సించెడు, వహ్నిం దేవం = అగ్నిదేవుని, ప్రపద్యే = భజించుచున్నాను, తథా =
అటువలెనే, పుణ్యాః = పుణ్యప్రదములైన, పవిత్రాః = పరిశుద్ధములైన =
ఆపః = జలదేవతలను, శరణం = రక్షకముగా, ప్రపద్యే = భజించు
చున్నాను.

మూ॥ రుద్ర శ్చాస్తిశ్చ సర్వాశ్చ వరుణశ్చాప ఏవచ ।

శమయంత్యాశుమేపాపం మాం రక్షంతు చసర్వశః. ౨౨

టీక॥ రుద్రః = రుద్రుఁడు, అగ్నిః = అగ్ని, వరుణః = వరుణుడు, సర్వాః =
సకలమైన, ఆఁ = ఏ, చ = జల దేవతలు, మే = నాయొక్క, పాపం = పాపమును, ఆ
శు = శ్రీమముగా, శమయంతు = పోగొట్టుదురుగాక, సర్వశః = అన్నివిధముల
ను = మాం = నన్ను, రక్షంతు = చ, రక్షించుదురుగాక. *

మూ॥ ఇత్యేవ ముక్త్యా కథకవ్యం తత స్సంమాజనం జలైః ।

అపాహిష్టేతి తిస్సభి ర్యథావ దసపూర్వశః. ౨౩

టీక॥ ఇతి ఏవం = యివిధముగా, ఉక్త్యా = జపించి, తణః = వెనుక, అపా
హిష్టా ఇతి = అపాహిష్టాలనే, తిస్సభిః = మూడుఋక్కులచేతను, ఆనుపూ
ర్వశః = పాదక్రమముగాను, యథావత్ = శాస్త్రీయముగాను, జలైః = ఉ
దకములచేతను, సంమాజనం = ప్రాక్షణము, కథకవ్యం = చేయితిగ్గది.

మూ॥ హిరణ్యవణోతి తిస్రః చతస్రో జగతీతచ ।

శన్నోదేవీతి చతిథా శన్న ఆపస్తభైవచ॥

ఇదమాపః ప్రవహతే శ్యౌచశ్చ సముదీరయేత్. ౨౪

టీక॥ హిరణ్యవణా ఇతి = హిరణ్యవణాలనే, తిస్రః = మూడు, జగతి
ఇతి = జగతీఅనే, చతిస్రః = నాలుగు, ఋచః = ఋక్కులను, తథా = అ
టువలెనే, శన్నోదేవీతి = శన్నోదేవీఅనే ఋక్కును, తథా ఏవచ = అ
టువలెనే, శన్న ఆపః = శన్న ఆపః అనే ఋక్కును, ఇదమాపః ప్రవహత

ఇతి=ఇదమాః అనె ఋక్మను, సమదీరయేత్ =ఉచ్చరించవలయును.

మూ॥ ఏతై స్సమాజనం కృత్వా ఛందఆషణంచ దేవతాః|అఘ
మక్షణసూక్తస్య సంస్కరేత్ ప్రయత స్సదా. ౨౪

టీక॥ ఏతైః=ఏటి(ఋక్మల)చేతను, సంమాజనం=సూజనమును ,
కృత్వా=చేసికొని, సదా=ఎల్లప్పుడు, ప్రయతః=శుద్ధుడై, అఘమక్షణ
సూక్తస్య=అఘమక్షణమనే సూక్తముయొక్క, ఆషణంచ=ఋషిని, ఛం
దః=ఛందస్సును, దేవతాః=దేవతలను, సంస్కరేత్ = స్మరించవలయును.

మూ॥ ఛంద ఆనుష్ఠభం తస్య ఋషిశ్చైవాఘమక్షణః|
దేవతాభావవృత్తస్తు పాపక్షయ ప్రకీర్తతః ॥ ౨౫

టీక॥ తస్య=ఆసూక్తమునకు, ఋషిః చపవ=ఋషి , అఘమక్షణః=
అఘమక్షణుడు, ఛందః=ఛందస్సు, ఆనుష్ఠభం = ఆనుష్ఠపు , భావవృ
త్తః=భావవృత్తః అనె పరమాత్మ, దేవతా=దేవత , పాపక్షయే=
పాపనాశమందు, ప్రకీర్తతః=(వినియోగము)చెప్పబడియున్నది.

మూ॥ తతోంభసి నిమగ్నస్తు త్రిపతే దఘమక్షణం|
ప్రక్షిపేన్ద్యాక్షణి తథా మహావ్యాహృతిభి జ్వలం. ౨౬

టీక॥ తతః=అనంతరమందు , అంభసి=నీటిలో , నిమగ్నః=ముడిగిన
వాడై, అఘమక్షణం=అఘమక్షణమంత్రమును, త్రిః= మూడుసార్లు, ప
రేత్ =పఠించవలయును, తథా=అటువలెనే, మహావ్యాహృతిభిః=మహావ్యా
హృతి మంత్రములచేతను , జలం = ఉదకమును , మూర్ధాని=శిరస్సుయం
దు , నిక్షిపేత్ =ఉంచుకొనవలయును.

మూ॥ యధాశ్వమేధః క్రతురా ట్స్వర్వపాప ప్రణాశనః |
తథాఘమక్షణం సూక్తం సర్వపాప ప్రణాశనం. ౨౭

టీక॥ అశ్వమేధః=అశ్వమేధమనే, క్రతురాట్=యాగశ్రేణము , య
థా=ఎటువలె , సర్వపాపప్రణాశనః= అన్నిపాపములనుపోగొట్టెదో , త

ధా=అటువలెనే, అఘమక్షణంసూక్తం=అఘమక్షణసూక్తము, స్వ
పాపప్రణాశనం= అన్నిపాపములనుపోగొట్టేది.

మూ॥ అనేనవిధినా స్నాత్వాసం వీతోధాత వానసా ।

పరివజితవాసాస్తు తీర్థతీర ఉపస్పృశేత్. ౨౯

టీక॥ అనేన=ఇట్టి, విధినా=విధానముచేతను, స్నాత్వా= స్నానము
చేసి, పరివజితవాసఃతు=విడువబడిన(తడి)వస్త్రముగలవాడై, ధాతవాన
సా=ఉతికినవస్త్రముచేతను, తీర్థతీరే=నీళ్లగట్టున, ఉపస్పృశేత్=ఆచమ
నముచేయవలయును.

మూ॥ ఉదకస్యా ప్రదానాచ్చ స్నానశాటింన పీడయేత్ ।

అనేన విధినాస్నాత స్తీర్థస్య ఫలమశ్నుతే. ౩౦

టీక॥ ఉదకస్య=(స్నానాంగతపణ) జలముయొక్క, ఆప్రదానాత్
చ=ఇచ్చువరకు, స్నానశాటిం=తడివస్త్రమును, నపీడయేత్=పిండపూడ
దు, అనేన=ఈ, విధినా=విధానముచేతను, స్నాతః=స్నానముచేసినవా
డు, తీర్థస్య=వ్రణ్యతీర్థముయొక్క, ఫలం=ఫలమును, అశ్నుతే=పొం
దుచున్నాడు.

ఇతిశ్రీశంఖస్సృతౌ= నవమోధ్యాయః.

టీక॥ శ్రీశంఖస్సృతౌ= శంఖస్సృతియందు, నవమోధ్యాయః=

తొమ్మిదవ, అధ్యాయము, ఇతి=ముగిసెను.

౧౨

అథశంఖస్మృతౌ

దశనూధ్యాయప్రారంభః.

మూ॥ అతఃపరం ప్రవత్యోమి శుభామాచమనక్రియాం ।

కాయం కనిష్ఠికామూలే తీర్థముక్తం కరస్యతు. ౧

టీక॥ అతఃపరం=ఇకను, శుభాం=శుభకరమైన, ఆచమనక్రియాం = ఆచమనక్రియను; ప్రవత్యోమి=చెప్పుచున్నాను, కరస్య=హస్తముయొక్క, కనిష్ఠికామూలేతు=చిటికినవేలుఅడుగున, కాయం=కాయమును, తీర్థం=తీర్థము, ఉక్తం=చెప్పబడియున్నది.

మూ॥ అంగుష్ఠమూలేచ తథా ప్రాజాపత్యం విచక్షణైః ।

అంగుశ్యగ్రై స్సృతం దైవంపిత్యైః తజ్జనిమూలకైః ౨

టీక॥ తథా=అటువలెనే, అంగుష్ఠమూలేచ=బొట్టనవేలుఅడుగున, ప్రాజాపత్యం=బ్రహ్మతీర్థము, అంగుశ్యగ్రై=వేళ్లకొనయందు, దైవం=దేవతీర్థము, తజ్జనిమూలకైః=తజ్జనివేలుఅడుగున, పిత్యైః=పితృతీర్థము, స్సృతం=చెప్పబడియున్నది.

మూ॥ ప్రాజాపత్యేన తీర్థేన త్రిప్రాశ్నీయా జ్వలం ద్విజః ।

ద్విఃప్రమృజ్య ముఖం పశ్చాదద్భిః ఖానిసముపస్పృశేత్. ౩

టీక॥ ద్విజః=ద్విజులు, ప్రాజాపత్యేనతీర్థేన=బ్రహ్మతీర్థముచేతను, జ్వలం=ఉదకమును, త్రిః=మూడుసారులు, ప్రాశ్నీయాత్=పుచ్చుకొనవలయును, పశ్చాత్=వెనుక, అద్భిః=ఉదకములచేతను, ముఖం=ముఖమును, ద్విః=రెండుసారులు, ప్రమృజ్య=తడిచి, ఖాని=(కన్నుమొదలైన)ఇంద్రియములను, సముపస్పృశేత్=తాకవలయును.

మూ॥ హృద్దాభిః పూయతే విప్రః కతగాభిశ్చ భూమిపః ।

తాలుగాభిస్తథా వైశ్యః శూద్రస్పృష్టాభిరంతతః. ౪

టీక|| విప్రః=బ్రాహ్మణుడు, హృద్గాభిః=హృదయగతములైన (ఆచమన ఉదకముల చేతను,) భూమిపంచ=కృత్రియుడు, కంఠగాభిః=కంఠగతములైన (ఆచమనఉదకముల చేతను,) తథా=అటువలెనే, వైశ్యః=వైశ్యుడు, తాలగాభిః=వపడతాకిన (ఆచమనఉదకముల చేతను,) శూద్రః=శూద్రుడు, అంతః=నాలికొనయందు, స్పృష్టాభిః=సంబంధింపబడిన (ఆచమనఉదకముల చేతను,) పూయతే=పరిశుద్ధుడగుచున్నాడు.

మూ|| అంతజాణు శ్చుచౌ దేశే ప్రాజ్ఞుఖ స్సుసమాహితః ।

ఉదజ్ఞుభౌవా ప్రయతోదిశ శ్చానవలొకయన్ ।

అస్మిన్నముద్భృతాభిస్తు హీనాభిః ఘనబుద్ధుడైః ।

వహ్నినాచాప్యతప్తాభి రత్రారాభి రుపస్పృశేత్ . ౫

టీక|| శుచౌ=శుద్ధుడైన, దేశే=ప్రదేశమందు, అంతజాణుః=మోకాళ్లకు లోబడిన చేతులుకలవాడై, ప్రాజ్ఞుఖః = తూర్పుముఖముగలవాడై, ఉదజ్ఞుఖః=ఉత్తరముఖముగలవాడైగాని, ప్రయత = శుద్ధుడై, దిశః=చిక్కులను, అనవలొకయన్=చూడనివాడై, సముద్భృతాభిః=బాగుగాయెత్తబడిన, ఘనబుద్ధుడైః=హీనాభిః=నురుగుబుద్ధులైన, అపిచ=ఇంక, వహ్నినాచాప్తాభిః=నిప్పుచేత కాచబడని, అత్రారాభిః=ఉప్పుకాని, అస్పృశేత్=ఉదకముల చేతను, ఉపస్పృశేత్=ఆచమనము చేయవలయును.

మూ|| తజన్యంగుప్తయోగేన స్పృశే న్నాసాపుటద్వయం ।

అంగుప్తమధ్యా యోగేన స్పృశేన్నేత్ర ద్వయంతతః . ౬

టీక|| తజన్యంగుప్తయోగేన = తజన్యవేలుబొట్టనవేలుచేచుకొనుట చేతను, నాసాపుటద్వయం=యుక్కు-యొక్క రెండుపక్కలను, స్పృశేత్ = (ఉదకముతో) తాకవలయును, తతః=అనంతరము, అంగుప్తమధ్యా యోగేన=బొట్టనవేలు మధ్యవేలుచేచుకొనుటచేతను, నేత్రద్వయం=రెండుకన్నులను, స్పృశేత్=(ఉదకముతో) తాకవలయును.

మూ|| అంగుప్తానామికాయోగాత్ శ్రవణే సముపస్పృశేత్ ।

కనిష్ఠాంగుప్తయోగేన స్పృశేత్సర్కంధద్వయం తతః . ౭

టీక|| అంగుప్తానామికాయోగాత్ = బొట్టనవేలుతో పనిత్రపువేలుచే

చుటలన, శ్రవణే=చేవులను, సముపస్పృశేత్=(ఉదకముతో) తాకవలయును, తతః=అనంతరము, కనిష్ఠాంగుష్ఠయోగేన=చిటికినవేలు, బొట్టనవేలు శేర్షడముచేతను, సగంధద్వయం=రెండుభజములను, స్పృశేత్=(ఉదకముతోటి)తాకవలయును.

మూ॥ సర్వాసామేవయోగేన నాభించవ్యాదయంతథా ।
సంస్పృశేచ్ఛతథామూర్ధ్నిషవ ఆచమనే విధింః ॥

టీక॥ సర్వాసాంపికం=అన్నిచేళ్ల యొక్క, యోగేన=చేర్షడముచేతను, నాభించ=నొట్టును, తథా=అటువలెనే, వ్యాదయం=రొమ్మును, తథా=అటువలెనే, మూర్ధ్నిశ్చ=శిరస్సును, స్పృశేత్=(ఉదకముతో) తాకవలయును, షవం=కది, ఆచమనే=ఆచమనముండు, విధిః=విధానము.

మూ॥ త్రిప్రాశ్నీయాద్భవంభస్తు ప్రీతాస్తేనాస్య దేవతాః ।
బ్రహ్మో విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ భవంతీశ్యను శుశ్రుమః ॥

టీక॥ అంభః=ఉదకమును, త్రిః=మూడుసార్లు, ప్రాశ్నీయాత్=ప్రశ్నకొవలయును, (అనేది)యత్తు=ఏది? లదో, తేః=దానిచేత, అస్య=వీనికి(కతఃయందు)బ్రహ్మ=బ్రహ్మ, విష్ణుః=విష్ణువు, రుద్రః=రుద్రుడు, దేవతాః=(పైనచెప్పబడినముగ్గురు)దేవతలు, ప్రీతాః=ప్రీతినిపొందినవారుగా, భవంతిత్వతి=అగుచున్నారని, అనుశుశ్రుమః=వేదవృద్ధవ్యవహారమూలముగావినుచున్నాము.

మూ॥ గంగాచ యమునాచైవ ప్రీయేతే పరిమాజ్ఞనాత్ ।
నాసత్యదస్రాప్రీయేతే స్పృష్టేనా సాపుటద్వయే. ౧౦

టీక॥ పరిమాజ్ఞనాత్=(ఉదకముతో)మఱియును) తుడుచుటవలన, గంగాచ=గంగానది, యమునాచ=యమునానది, ప్రీయేతే=ప్రీతులగుచున్నవి' నాసాపుటద్వయే=ముక్కులరంధ్రద్వయము, స్పృష్టే=(ఉదకముచేత)స్పృశించబడగా, నాసత్యదస్రా=నాసత్యులనేద్రులనేఅశ్వినీదేవతలు, ప్రీయేతే=ప్రీతులగుచున్నారు.

మూ॥ స్పృష్టేలోచనయక్షేతు ప్రీయేతేశశిభాస్కరౌ ।

కణాయక్ష్మే తథా స్పృష్టే ప్రీయే తే అనిలాసలౌ. ౧౧

టీక|| లోచనాయక్ష్మే తు=నేత్రద్వయము , స్పృష్టే=(ఉదకముచేత)స్పృశించబడగా , శశిభాస్కరౌ=చంద్రసూర్యులు, ప్రీయే తే=ప్రీతులగుచున్నారు, తథా=అటువలెనే, కణాయక్ష్మే=చెవులు రెండు , స్పృష్టే=(ఉదకముచేత)స్పృశించబడగా , అనిలాసలౌ=వాణువులగ్నియును, ప్రీయే తే=ప్రీతులగుచున్నారు.

మూ|| స్రుంధయోస్సృశనాదస్య ప్రీయం తేసర్వచేవతాః |
మూర్ధ్వస్సంస్పృశనా దస్య ప్రీతస్తు పురుషో భవేత్. ౧౨

టీక|| స్రుంధయోః=భుజములయొక్క , స్పృశనాత్=స్పృశమువలన, అస్య=వీనియొక్క(కతకయందు)సర్వచేవతాః=అందరుచేవతలు , ప్రీయం తే=ప్రీతులగుచున్నారు, మూర్ధ్వః=శిరస్సుయొక్క, సంస్పృశనాత్=సంస్పృశముచేత, అస్య=వీనికి(కతకయందు)పురుషః, తు=పరమాత్ముడు, ప్రీతః=ప్రీతుఁడుగా, భవేత్=అగుచున్నాడు.

మూ|| వినాఽఽఙ్ఞో పవీతేన, తథా ముక్తశోభోద్విజః |
అప్రత్యౌళితపాదస్తు ఆచాంతోవ్యశుచి భవేత్. ౧౩

టీక|| ద్విజః=ద్విజుఁడు, యజ్ఞో పవీతేన, వినా=యజ్ఞో పవీతములేకను, తథా=అటువలెనే, ముక్తశోభః=విడువబడినశిఖిగలవాఁడై, అప్రత్యౌళితపాదః, తు=కడగబడినకాళ్లుగలవాఁడై, ఆచాంతః-అపి=అచమనమునుచేసినవాఁడైనను, అశుచి=శుద్ధిలేనివాడుగానే, భవేత్=ఉండును.

మూ|| బహిఃజాను రుపస్సృశ్య, ఏకహస్తాపిలైజకలైః |
సోపాసహః తథాతి త్తన్నైవశుద్ధి మవాప్నుయాత్. ౧౪

టీక || బహిఃజానుః = మోకాళ్లుకువెలుపలహస్తములుగలవాడై, సోపాసహః=పాదుకలువేసికొనినవాఁడై, తథా=అటువలె, ఉత్క=విలుచుకొనినవాడై, ఏకహస్తాపిలైః= ఒంటిచేతయివ్వబడిన , జలైః=ఉదకములచేతను, ఉపస్సృశ్య=అచమనముచేసి, శుద్ధిం=శుద్ధిని , న, ఏవ , అవాప్నుయాత్ =పొందడు.

(2)

(శంఖ ధమకా శ్రుమ్.)

మూ॥ ఆచమ్య కృత్వాపూర్వోక్తం; తీర్థసమ్మజకనం ద్విజః ।

ఉపస్మశే తతఃపశ్చాత్త్వంత్రేణానేన ధమకతః. ౧౫

టీక॥ ద్విజః=ద్విజుడు, ఆచమ్య=ఆచమనముచేసి, పూర్వోక్తం=ముందుచెప్పబడిన, తీర్థసమ్మజకనం=ఉదకము చేతనిండియిస్థానస్పృశకము, కృత్వా=చేసి, తతః=పశ్చాత్=అటు వెనుక, అనేన=క్రిందఁ జెప్పబాయ్యె, మంత్రేణ=మంత్రముచేత, ధమకతః=ధమాకము, ఉపస్మశేత్=జలప్రాశనమునుచేయవలయును.

మూ॥ అంతశ్చరతి ధూతేషు, గుహాయాం విశ్వతోముఖః

త్వం యజ్ఞస్త్వం వవత్కూర ఆపోజ్యోతి రసోమృతమ్. ౧౬

టీక॥ ధూతేషు=(పరమాత్మ) ప్రాణులయందు, గుహాయాం=బుద్ధిలోపల, అంతః-చరతి=సంచరిస్తున్నాడు, త్వం=నీవు, విశ్వతోముఖః=నలుప్రక్కలముఖముకలవాడవు, త్వం=నీవు, యజ్ఞః=యజ్ఞస్వరూపుడవు, వవత్కూరః=వవటఅనేమంత్రస్వరూపుడవు, ఆపః=జలస్వరూపుడవు, జ్యోతిః=ప్రకాశస్వరూపుడవు, రసః=ఆనందస్వరూపుడవు, అమృతం=నాశరహీతుడవు.

మూ॥ ఆచమ్యచ తతఃపశ్చాద్దాదిత్యాభిముఖో జలమ్ ఉదుత్యం

జాతవేదస మితి మంత్రేణ నిక్షిపేత్. ౧౭

టీక॥ ఆచమ్యచ=(వైనచెప్పినమంత్రములతోటి) ఆచమనముచేసితి తః పశ్చాత్=అటు వెనుక, ఆదిత్యాభిముఖః=సూర్యునికేవలము గానుండుకొని, జలం=ఉదకమును, ఉదుత్యంజాతవేదసమితి = ఉదుత్యంజాతవేదసమనే మంత్రేణ = మంత్రముచేతను, నిక్షిపేత్ = అఘ్రికమువిడువవలయును.

మూ॥ ఏవవచ విధిః ప్రోక్తః సంధ్యయోశ్చ ద్విజాతిషు పూర్వాం

సంధ్యాం జపంస్తీష్ఠేదాసీనః పశ్చిమాం తథా. ౧౮

టీక॥ ద్విజాతిషు=ద్విజాతులయందు (ద్విజాతులకు,) సంధ్యయోః=

(౧)

అథశంఖస్తోత్రం

వీకాదశాధ్యాయ ప్రారంభః.

ఋషిః॥ న్యువం వివ్రాణి వత్సోవ్యహ మతఃపరమ్ యేసాంజ
పైశ్చపేవామైశ్చ పూయం తే నూనవాస్సదా ౧

టీక॥ యేసాం=ఏమంత్రములముగ్గ, జ్జకైఃవ=జపములచేతన, పేవా
మైఃవ=పేవామములచేతన, మూనవా=మూనములు, సవా=వల్లపుడు,
పూయం తే=పరశువులగుచున్నారో, స్వకేద. వివ్రాణి=(అబులెట్)న
ర్వకేదములలోజెప్పబడిన పాదము ప్రముఖము, అతఃపరః=ఇదిమీదను, అ
హం=నేను, వత్సోయి=చెప్పుచున్నాను.

మూ॥ అనుచుషణం దేవవ్రత శుద్ధ వశ్యశ్చ తస్మహః॥
సూక్ష్మాంధ్యః పావమాన్యశ్చ స్వప్నానిద్రో వీచచ. ౨

మూ॥ అభీష్ట ద్రుపదానైవ స్తేమాని వ్యాహృషి సతా ।
భారుడానిచ సామాని గాయత్ర్యై వ్రతంతథా. ౩

మూ॥ పురుషవ్రతంచ భాషణ తథాసోమ వ్రతానిచ ।
అబ్లింగం బాహా స్పృశ్యంత వాక్సుక్తమ మృతం తథా. ౪

మూ॥ శతరుద్రీయ మధర్వశిర స్త్రీసుపణాం మహావ్రతమ్ ।
గోసూక్తమశ్వ సూక్తంచ ఇంద్రసూక్తంచ సామని. ౫

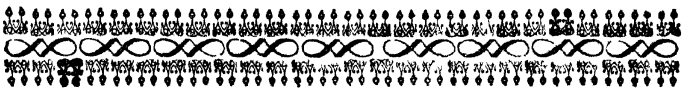
మూ॥ శ్రీద్యాజ్య దోహని రథంతరంచ అగ్నేవ్రతం
వామదేవ్యంచసామ ఏతాని గీతాని పునంతిజంతూక
కాశిస్తరత్వం లభతే యదిచ్ఛేత్. ౬

టీక|| అఘమవణం = అఘమవణసూక్తము , దేవవ్రతం = దేవవ్రత
 మాక్తముని, తత్సమాః = వాట్లతో సమమైన శుద్ధవక్త్యః = శుద్ధినికలుగ చేసే సేద
 ఋక్కులును, కూశ్వాండ్యః = కూశ్వాండమంత్రలు, పావమాన్యః = పావమానీ
 ఋక్కులు, సర్వసావిత్ర్యః = ఏవచ = అన్ని గాయత్రులును, అభీష్టద్రుపదాచ ఏవ =
 అభీష్టమునిచ్చే ద్రుపదా గాయత్రీయ, సోమాని = సోమ సామములు, తథా = అ
 టువలెనే, వ్యాహృతిః = వ్యాహృతిమంత్రమును, భారుండానిచ = భార్గుండమ
 నే, సామాని = సామములు , తథానై = అటువలెనే, గాయత్ర్యాః ప్రతం =
 గాయత్రీవ్రతము సేసామమును, పురుషవ్రతంచ = పురుషవ్రతమనెనూక్తము ,
 భాషంచ = భాషమనెనూక్తమును, తథా = అటువలెనే, సోమవ్రతానిచ = సోమ
 వ్రతమనెనూక్తములును, అబ్లింగం = అబ్లింగనూక్తము, బాహాస్పత్యంచ =
 బాహాస్పత్యనూక్తము, వాక్సుక్తః = వాక్సుక్తము, తథా = అటువలెనే,
 అమృతం = అమృతమనెనూక్తమును , శతరుద్రీయం = శతరుద్రీయమనెనూక్త
 ము, అధర్వశిరః = అధర్వశిరస్సు అనెనూక్తము , త్రిసుపణం = త్రిసు
 పణమనెనూక్తము, మహావ్రతం = మహావ్రతమనెనూక్తము, గోసూక్తం =
 గోసూక్తము, అశ్వసూక్తంచ = అశ్వసూక్తమును, ఇంద్రసూక్తంచ = ఇంద్ర
 సూక్తము, (సామని) సామాని = (తః) సామములు, త్రీణి = మూడు, ఆజ్యదోహ
 ని = ఆజ్యదోహసామములు, రథంతరంచ = రథంతర సామము, అగ్నేవ్రతం = అ
 గ్నేవ్రతసామము, వామదేవ్యంచ సామ = వామదేవ్యసామము, వీతాః = ఇవి, గీ
 తాని = గానము చేయబడినవై , జంఝాన్-సాణులను ; పునంతి = పవిత్ర
 ములు చేయుచున్నవి, ఇచ్ఛేత్ యది = కోరినట్టైతే, జాతిస్తరత్వం = పూర్వజ
 న్నష్టానమును, లభతే = (గానము చేయువాడు) పొందుచున్నాడు.

ఇతి శంఖస్త్రుతో వీకదశోధ్యాయః

టీక|| శంఖస్త్రుతో = శంఖస్త్రుతియందు, వీకదశోధ్యాయః = పదనకొం
 డవ అధ్యాయము; ఇతి = ముగిసెను.

౩౨

అభశంఖస్త్వతౌ.

ద్వాదశాధ్యాయ ప్రారంభః

మూ॥ ఇతి వేదపవిత్రాణ్య భిహితాని. ౧

టీక॥ ఇతి=ఈచొప్పున , వెదపవిత్రాణి = వేదములోనుండిన పావన మంత్రములు, అభిహితాని=చెప్పబడినవి.

మూ॥ ఏభ్యస్సావిత్రి విశిష్యతే. ౨

*

టీక॥ ఏభ్యః = ఓనికంటె , సావిత్రి = గాయత్రీమంత్రము , విశిష్యతే = విశిష్టమైనది.

మూ॥ నాస్త్యఘమషణ్ణాత్పర మంతజ్జలేజ్యమ్. ౩

టీక॥ అంతజ్జలేజ్యం = నీటిలో జపముచేయవలసినది, అఘమషణ్ణాత్ = అఘమషణమంత్రముకంటె, పరం=ఎక్కువైనది, నాస్తి=లేదు.

మూ॥ ససావిత్ర్యాసమం జ్యం. ౪

టీక॥ జ్యం = జపించదగినది, సావిత్ర్యాసమం = సావిత్రీసమమైనది, స=లేదు.

మూ॥ నవ్యాహృతిసమంహుతం. ౫

టీక॥ హుతం=హవనము , వ్యాహృతిసమం = వ్యాహృతితోసమమైనది, స=లేదు.

మూ॥ కుశత్రస్యామాసీనః కుశోత్తరీయః కుశపవిత్రపాణిః ప్రా
జ్ఞుఖస్సూర్యా భిముఖోవా , అక్షిమాలా ముపాదాయ
దేవతాధ్యాయా జపం కుర్యాత్.

టీక॥ కుశత్రస్యాం= దభాసనమందు, ఆసీనః= కూచుకొన్నవాడై,

కుశోత్తరీయః = దభాను ఉత్తరీయముగాగలవాడై, కుశపవిత్రపాణిః = దభాపవిత్రమునుచేతలోగలవాడై, ప్రాబ్దుఖః = తూర్పుముఖుడై, వా = లేక, సూర్యాభిముఖః = సూర్యాభిముఖుడై, అక్షమాలాః = జపమాలను, ఉపాదాయ = తీసికొని, దేవతాధ్యాయా = దేవతసుధ్యానముచేయుచున్నవాడై, జపం = జపమును, కుర్యాత్ = చేయవలయును.

మూ॥ సువరాకామణిమక్తాస్ఫాటికపద్మాక్ష రుద్రాక్ష పుత్రజీవకానా మన్యతమేవాక్షిమాలాకుర్యాత్. ౭

టీక॥ సువరాకామణిమక్తాస్ఫాటిక పద్మాక్ష రుద్రాక్ష పుత్రజీవకానాః = బంగారము, నవరత్నములు, ముగ్ధము, స్ఫటికము, తామరపూసలు, రుద్రాక్షలు, పుత్రజీవివిత్రములు, కీసిలో, అస్యతమేవ = ఒకటిచేత, అక్షమాలాం = జపమాలను, కుర్యాత్ = చేయవలయును.

మూ॥ కుశగ్రంధింకృత్వావాగణయేత్. ౮

టీక॥ కుశగ్రంధిం = దభాముడిని, కృత్వావా = చేసికొని అయినను, గణయేత్ = (మంత్రితవతిని) ఎంచవలయును.

మూ॥ ఆదోదేవతషికచ్ఛందస్సృశేత్. ౯

టీక॥ ఆదో = అరంభమందు. దేవతషికచ్ఛందః = దేవతను ఋషిఛంధస్సును, స్సృశేత్ = స్మరించవలయును.

మూ॥ తతస్సప్రణవసవ్యాకృతి కామారావంతే శిరసాగాయత్రీమావతాయేత్. ౧౦

టీక॥ తతః = అనంతరమందు, ఆదో = మొదట, సప్రణవ సవ్యాకృతి కాం = ప్రణవమంత్రముచేరిన వ్యాకృతులుగలదిగా, అంతే = కొనలో, శిరసా = శిరోమంత్రముతో గూడినదిగాను, గాయత్రీం = గాయత్రీమంత్రమును, ఆవతాయేత్ = వల్లించవలయును.

మూ॥ దేవతాస్యాస్సవితా ఋషి ర్విశ్వామిత్రో గాయత్రీ ఛంధః. ౧౧
 టీక॥ ఆస్యాః = దీనికి (గాయత్రీకి) సవితా = సూర్యుడు, దేవతా = దేవ

త, ఋషిః=ఋషి, విశ్వామిత్రః=విశ్వామిత్రుఁడు, గాయత్రీ=గాయత్రి, శం
దః=శందస్సు.

మూ॥ ప్రణవాద్యాభూభూవస్సువమకహజానస్త్ర

పస్సత్యమితివ్యాహృతయః. ౧౨

టీక॥ ప్రణవాద్యాః = ప్రణవపూర్వకములైన, భూః భవః సువః మ
హాః జనః తపః సత్యం ఇః=ఈపేర్లుగల ఏడు మంత్రములు , వ్యాహృత
యః=వ్యాహృతులు (అనపేర్లుగలవి)

మూ॥ ఓమాపోజ్యోతీర సోమృతం బ్రహ్మభూభూక

వస్సువరోమితిశిరః. ౩

టీక॥ ఓం ఆపః జ్యోతిః రసః అమృతం బ్రహ్మభూభవః సువః ఓం
ఇః= ఈపేర్లుగలవి, శిరః=శిరోమంత్రములు (అనపేర్లుగలవి.)

మూ॥ భవంతిచాత్రస్లోకాః. ౧౪

టీక॥ అత్ర= ఈఅర్థమందు, స్లోకాః = (ప్రమాణ) స్లోకములు, భ
వంతి= ఉన్నవి.

మూ॥ సవ్యాహృతింసప్రణవాం గాయత్రీం శిరసాసహాయే జపంతి

సదాతేషాం సభయం వీద్యతే క్వచిత్ ॥ ౧౫

టీక॥ సవ్యాహృతిం = వ్యాహృతి మంత్రముతోకూడిన, సప్రణవాం =
ప్రణవముతోకూడిన, గాయత్రీఁ=గాయత్రీ మంత్రమును, శిరసాసహ = శి
రోమంత్రముతోకూడ, యే=ఎవరు, సదా=ఎల్లప్పుడు, జపంతి=జపించుచు
వ్పాలో, తేషాం=వారికి, క్వచిత్ = కేదయిండును, భయం=భయము,
నవిద్యతే=కలగదు.

మూ॥ దశజస్తాతు సాదేవీ దిన సాప్రదాశిసి ।

శతజప్తా తథాసాతు అబ్జపాపప్రణాశినీ. ౧౬

టీక|| శతజప్తాతు = పదిమాలు జపించబడిన, సాదేవీ = ఆ గాయత్రి దేవి, దినపాపప్రణాశినీ = ఆయా దినపు పాపమును పోగొట్టునది, శతజప్తాతు = మారుసాలు జపించబడిన (గాయత్రీ) తథా = అటువలెనే, అబ్జపాపప్రణాశినీ = ఒక సంవత్సరపు పాపమును పోగొట్టునది.

మూ|| సహస్రజప్తాతు జనాకాత కెభ్యః సమద్ధరేత్
దశసాహస్రజప్తాతు సర్వకల్తవనాశినీ. ౧౭

టీక|| సహస్రజప్తాతు = వెయిసాలు జపించబడిన (గాయత్రీ) జనాకా = జనులను, పాశ కెభ్యః = పాపములవల్లనుండి, సమద్ధరేత్ = ఉద్ధరించును, దశసాహస్రజప్తాతు = పదివేలమాలు జపించబడిన (గాయత్రీ) సర్వకల్తవనాశినీ = అన్ని పాపములను పోగొట్టునది.

మూ|| స్వగోస్త్రైయా కృశ్ముశ్చ బ్రహ్మహా గురుతల్పగః |
సురాపశ్చవిశుద్ధ్యేత లక్ష జాపాన్నసంశయః. ౧౮

టీక|| స్వగోస్త్రైయా = బంగారమును దొంగలించువాడు, కృశ్ముశ్చ = కృశ్ముడు, బ్రహ్మహా = బ్రహ్మహత్యచేసినవాడు, గురుతల్పగః = గురుభాగ్యాగమనముచేయువాడు, సురాపశ్చ = మద్యపానముచేయువాడు, లక్షజాపాత్ = లక్షసాలు (గాయత్రీ) జపముచేతను, విశుద్ధ్యేత = శుద్ధుడగుచున్నాడు, సంశయః = సందేహము లేదు.

మూ || ప్రాణాయామశ్రియం కృత్వాన్నాన కాలే సమాహితః
అపహారాత్ప్రకృతాత్ప్రాత్రక్షణాదేవ ముచ్యతే. ౧౯

టీక|| స్నానకాలే = స్నానకాలమందు, (ముఠిగి) ప్రాణాయామశ్రియం = మూడు ప్రాణాయామములను, సమాహితః = ఏకాగ్రచిత్తుడై, కృత్వా = చేసి, అపహారాత్ప్రకృతాత్ = పగలురాత్రిచేసిన, ప్రాతః = పాపమువల్ల నుంచి, తక్షణాత్ ఏవ = తక్షణమే, ముచ్యతే = విడువబడుతాడు.

మూ|| సవ్యాహృతికాస్స ప్రణవాః ప్రాణాయామాస్తు షోడశః |

డక! అపిఘ్రాణ హసంమాసా త్పునంత్యహరహఃకృతాః. ౨౦

టీక|| సవ్యాహృతికాః=వ్యాహృతిమంత్రమతో కూడిన, సప్రణవాః=ప్ర
వణముతో కూడిన, షోడశ=పదునారు, ప్రాణాయామాఃతు=ప్రాణాయా
మములు, మాసాల్=ఒక నెలపర్యంతం, అహరహః=ప్రతిదినము, కృతః=
చేయబడినవై, గ్రూణహసంఅపి=చతుర్వేదవిద్యార్హిహాశ్యజేయువాని
ఃకూడ, పునంతి=పరిశుద్ధము చేయుచున్నవి.

హుతా దేవీవిశేషేణ సర్వకామప్రదాయినీ సర్వపాపక్ష
యకరీవరదా భక్తవత్సలా. ౨౧

టీ|| వరదా=వరమునిచ్చే, భక్తవత్సలా=భక్తులయందుప్రియముగల, దే
వీ=గాయత్రి, హుతా=హోమామమందుఁనియోగింపబడినవై, విశేషేణ=
మిక్కిలి, సర్వకామప్రదాయినీ=అన్నికోరికలనుయిచ్చునది, సర్వపాపక్ష
యకరీ=అన్నిపాపములనుపోగొట్టునది.

శాంతికామస్తు జుహుయా త్సావిత్రీమక్షత్రైశ్శుచిః ।

హంతు కామోపమృత్యుంచ ఘృతేనజుహుయా త్తథా. ౨౨

టీక|| శాంతికామః=సుంకళముకోరువాడు, శుచిః=శుద్ధుడుగానుండుకో
ని, అక్షత్రైః=అక్షతలచేతను, సావిత్రీ=గాయత్రిని, జుహుయాత్=
హోమామమందుఁనియోగపరచవలయును, తథా=అటువలెనే, అపమృ
త్యుంచ=అకాలమృత్యువును, హంతుకామంచ=పోగొట్టుకొనుటనుకోరువాడు,
ఘృతేన=నేతితోటి, జుహుయాత్=హోమాముచేయవలయును.

శ్రీకామస్తు తథాపద్వైభవై వ్యైకాచనకాముకః! బ్రహ్మవ

చనశకామస్తు పయసాజుహుయా త్తథా. ౨౩

టీ|| తథా=అటువలెనే, శ్రీకామంతా=భాగ్యముకోరువాడు, పద్వైః=
తామరపుష్పములచేతను, కాంచనకాముకః=బంగారుమునునిచ్చయించువాడు
వీలై వ్యై=బిల్వపత్రములచేతను, తథా=అటువలెనే, బ్రహ్మవచనకా

మః=బ్రహ్మవచనస్సుకోరువాడు, పయసా=పాలుచేతను, జుహుయాత్=శ్రావణముచేయవలయును.

ఘృతశ్లుతే నీలైర్వహశ్చాజుహుయాత్సుసమాహితః | గాయ
త్రాయితశ్రావణమాత్తు సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే. ౨౪

టీ|| సుసమాహితః=మిగులకాగయాకుడై, ఘృతశ్లుతైః=నేతిచేతతడప
బడిన, తలైః=నుశ్చలచేతను, వహ్నో=అగ్నియందు, జుహుయాత్=
శ్రావణముచేయవలయును, గాయత్ర్యై=గాయత్రీమంత్రముతోటి, ఆ
యితశ్రావణమాత్తు=పదివేలఅహుతులచేతను, సర్వపాపైః=అన్నిపా
పములచేత, ప్రముచ్యతే=విడవబడుచున్నాడు.

పాపాశ్చా లక్షశ్రావణేన పాతకేభ్యః ప్రముచ్యతే |

అభీష్టం లోకమాప్నోతి ప్రాప్నోత్యాయతాః మమిషిశం. ౨౫

టీ|| పాపాశ్చా=పాపాత్తుడు, లక్షశ్రావణేన=(తిలలతోటి) లక్ష
శ్రావణమునుచేయుటచేతను, పాతకేభ్యః=(మహా) పాతకములలోనుం
చి, ప్రముచ్యతే=విడవబడుచున్నాడు, అభీష్టం=కోరిన, లోకం=(ఉత్తమ)
లోకమును, ఆప్నోతి=పొందుచున్నాడు, ఈషిశం=కోరిన, కామం=పదా
ర్థమును, ప్రాప్నోత్యాయత్=పొందుచున్నాడు.

గాయత్రీవేద జననీ గాయత్రీ పాపనాశినీ | గాయత్ర్యైః పర
మంనా స్తిదివిచేహచపావనం. ౨౬

టీ|| గాయత్రీ=గాయత్రీ, వేదజననీ=వేదమునకుతల్లి, గాయత్రీ=గా
యత్రీ, పాపనాశినీ=పాపమునుపోగొట్టునది, గాయత్ర్యైః=గాయత్రీకం
తె, పరమం=శ్రేష్ఠమైన, పావనం=పవిత్రముచేసేది, దివిచ=స్వర్గమందు
ను, క్షమాచ=ఈలోకమందును, సలస్తి=లేదు.

మాస్త్రత్రాణ పరాదేవీ పతతాంనరకాణకే | తస్మాత్తామ
భ్యసెన్నిత్యం బ్రాహ్మణో నియతశ్శుచిః. ౨౭

టీ|| దేవీ=గాయత్రీ, నరకాణకే=నరకమునేనముద్రమందు, పతతాం=

పడెనువారలకు, హస్తత్రాణపరా = చెయ్యిచ్చికాపాడడమునుముఖ్యము గాగలది, తస్మాత్ = గనుక, బ్రాహ్మణః = బ్రాహ్మణుడు, శుచిః = శుద్ధుడై, నియతః = నియతుడై, తాం = ఆగాయత్రిని, అభ్యసేత్ = జపముచేయవలయును.

☞

గాయత్రీ జప్యనిరతం హవ్యకవ్యేషు భోజయేత్ |
తస్మిన్నశ్లిష్యతే పాపమబ్ధిం దురివపుష్కరే. ౨౮

టీక|| గాయత్రీ జప్యనిరతం = గాయత్రీ జపమందు ఆసక్తి గలవానిని, హవ్యకవ్యేషు = హవ్యకవ్యములయందు, భోజయేత్ = భుజింపజేయవలయును, తస్మిన్ = వానియందు, పుష్కరే = తామరాకుయందు, అబ్ధిం దుఃఖవ = జలబిందువువలెనే, పాపం = పాపము, నశ్లిష్యతే = అంటదు.

జక్ష్మీనై వతు సంసిద్ధ్యే ద్బ్రాహ్మణో నాత్ర సంశయః |

కుర్యాదన్యం నవాకుర్యాన్వైత్రో బ్రాహ్మణ ఉచ్యతే. ౨౯

టీక|| బ్రాహ్మణః = బ్రాహ్మణుడు, జక్ష్మీనై వతు = (గాయత్రీ) జపముచేతనే, సంసిద్ధ్యేత్ = సిద్ధుడగుచున్నాడు, తత్ర = ఈవిషయమందు, సంశయః = సందేహములేదు, అన్యం = వేరొకకర్మను, కుర్యాత్ = చేసినను, నవాకుర్యాత్ = చేయకపోయినను, వైత్రః = (గాయత్రీ చేత) సూర్యోపాసనాపరుడు బ్రాహ్మణః = (ముఖ్య) బ్రాహ్మణుడుగా, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నాడు.

ఉపాంశుస్యాచ్ఛతగుణః సహస్రోమాన సస్త్వతః | నాచైవ జః

ప్యం బుధః కుర్యాత్సా విత్రాస్తు విశేషతః. ౩౦

టీక|| ఉపాంశుః = రహస్యజపము, శతగుణః = ఒకటికి నూరంతగా, స్యాత్ = అగును, మానసః = మానసజపము, సహస్రః = ఒకటికి వెయ్యింతగా, స్త్వతః = చెప్పబడియున్నది, బుధః = తెలిసినవాడు, ఉచ్యైవ జఃప్యం = బిగ్గరజపమును, నకుర్యాత్ = చేయరాదను, సావిత్ర్యాః శు = గాయత్రీ జపవిషయములో, విశేషతః = ముఖ్యముగా, (బిగ్గరజపముచేయకూడదు.)

సావిత్రజాప్యనిరతః స్వగణమాప్నోతి మానవః | గాయత్రీజ

ప్య నిరతోమోక్షో పాయంచవిచరి. ౩౦

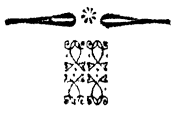
టీక|| సావిత్రీజాప్యఃరతః=గాయత్రీజపమందు ఆసక్తుడైన, మానవః=మనుజుడు, స్వగ౯౦=స్వగ౯మును, ఆప్నోతి=పొందుచున్నాడు, గాయత్రీజప్యనిరతః=గాయత్రీజపమందు ఆసక్తిగలవాడు, మోక్షోపాయంచ=మోక్షసాధకమైనమాగ౯మును, విచరి=పొందుచున్నాడు. *

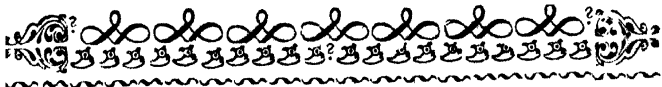
తస్మాత్సర్వ ప్రయత్నేన స్నాతఃప్రయతమానసః ।
గాయత్రీంతు జపేచ్ఛక్త్యా సర్వపాపప్రణాశినీమ్. ౩౧

టీక|| తస్మాత్=గనుక, స్నాతః=స్నానముచేసినవాడై, ప్రయతమానసః=స్థిరమానసుడై, సర్వప్రయత్నేన=అన్నిప్రయత్నములచేతనూ, సర్వపాపప్రణాశినీం=సమస్తపాపములనుపోగొట్టె, గాయత్రీంతు = గాయత్రీని, భక్త్యా=భక్తితోటి, జపేత్=జపించవలయును.

ఇతిశంఖస్త్పతౌ ఋద్వాదశోధ్యాయః

టీక|| శంఖస్త్పతౌ=శంఖస్త్పతియందు, ద్వాదశోధ్యాయః = పనిరెండవ అధ్యాయము; ఇతి=ముగిసెను.

శ్రీరస్తు.

అథశంఖస్మృతౌ.

త్రయోదశాధ్యాయ ప్రారంభః.

స్నాతఃకృతజప్యస్తదనుప్రాజ్ఞుభో దివ్యేతీర్థానదేవాను
దకేనతపకయేత్. ౧

టీక|| స్నాతః=స్నానముచేసినవాడై, కృతజప్యః=జపముచేసినవాడై,
తదను=వెనుక, ప్రాజ్ఞుభిః=చూర్పుముఖుడై, దివ్యేన = దివ్యుననే, తీర్థై
స=తీర్థముచేతను, దేవాన్ = దేవతలను, ఉదకేన = జలముతోటి, త
ప్యయేత్ = తపణముచేయవలయును.

ప్రత్యేచంపురువ సూక్తేనోదకాం జలీస్తద్యాత్ పుషావ
స్లీక భక్త్యా. ౨

టీక|| పురువసూక్తేన = పురువసూక్తముతోటి, ప్రత్యేచం=ప్రతియు
కుంకున్ను, ఉదకాంజలీక=దోసిలిళ్లను, పుషావస్లీక=దోసిలిపువ్వుల
ను, భక్త్యా=భక్తతోటి, దద్యాత్=ఇచ్చవలయును.

అథకృతాపనవ్యోదక్షిణా ముఖోంతజాకానః పిశ్యేణ

పితౄణాం యథాశ్రాద్ధ ప్రకారం సావణేన పాత్రేణరా
జతేనాదుంబరేణఖడ్గపాత్రేణఅస్యపాత్రేవా ఉదకందద్యాత్. ౩

టీక|| అథ=అనంతరమందు, కృతాపనవ్యః = అపనవ్యముచేసికొనవ
డై, దక్షిణాముఖః = దక్షిణాభిముఖుడై, అంతజాకానః=రెండుమోకాళ్లన
డుమరెండుచేతులువచ్చులాగున గూచుకన్నవాడై, పిశ్యేణః=పితృతీర్థముచే
త, పితౄణాం=పితృదేవతలకు, యథాశ్రాద్ధప్రకారం=శ్రాద్ధరీతిచొప్పున,
సావణేన = బంగాపు, పాత్రేణ=పాత్రతోటి (గాని), రాజతేన=వెం
డిపాత్రతోటి(గాని), ఔదుంబరేణ=అట్టికొయ్యపాత్రతోటి(గాని), ఖ
డ్గపాత్రేణ = ఖడ్గపాత్రతోటి(గాని), అస్యపాత్రేణవా=ఇతరపాత్రతోటి

(గాని), ఉదకం=జలమును , దద్యాత్=ఇయ్యవలయును.

పిత్రేపితామహాయ మాత్రైపితామహ్యై , మాతామహా
యప్రమాతామహాయ, మాతామహ్యైప్రమాతామహ్యై
ఇత్యాది సప్తమాత్పురు సాద్యావన్నామ జానీయాత్. ౪

టీక|| పిత్రై=తండ్రికొరకు , పితామహాయ=తాతకొరకు, మాత్రై=తల్లికొరకు , పితామహ్యై=తండ్రితల్లికొరకు , మాతామహాయ=తల్లితండ్రికొరకు , ప్రమాతామహాయ=తల్లి తాతకొరకు, మాతామహ్యై=తల్లితల్లికొరకు , ప్రమాతామహ్యై=తల్లిఅవ్వకొరకు , ఇత్యాది = ఇది మొదలు, సప్తమాత్ = ఏడవ, పురుషాత్ = పురుషునివరకు, యావత్ = ఎంతవరకు, నామ జానీయాత్ = పేరు తెలిసికొనియున్నాడో, (అంతవరకు తపణము చేయవలయును.)

పితృపతౌశాం తపణంకృత్వా మాతృపతౌశాం
గురూశాం సంబంధి బాంధవానాం సుహృదాంచ
కుర్యాత్ భవంతి చాత్రస్లోకాః. ౫

టీక|| పితృపతౌశాం=తండ్రివగవపువారికి , మాతృపతౌశాం = తల్లివగవపువారికి, చిర్పణం=తపణమును, కృత్వా=చేసి, గురూశాం= ఆచార్యులకు, సంబంధి బాంధవానాం=సంబంధులకు, బాంధవులకు , సుహృదాంచ=స్నేహితులకు, కుర్యాత్ = (తపణము) చేయవలయును, అత్ర=ఈవిషయమందు, స్లోకాః=(ప్రమాణ)స్లోకములు, భవంతి=గలవు.

వినారౌప్య సువణేన వినాతామ్ర తిలేనచ ।

వినాదర్భైశ్చ మంత్రైశ్చ పితౄణాం నోపత్వతే. ౬

టీక|| రౌప్యసువణేనవినా = వెండిబంగారములేక , తామ్రతిలేనచవినా=రాగితిలలులేక, దర్భైశ్చవినా=దభకలులేక , మంత్రైఃచ = మంత్రములు (లేక) పితౄణాం = పితృ దేవతలకు , నఉపత్వతే= (తపణము)

పాండదు.

*

సావణకరాజతాభ్యాంచఖడ్గేనాదుంబరేణవా ।
దోత్రమక్షయతాంయాతిపిశ్యాణాంతుతిలోదకం. 2

టీక|| సావణకరాజతాభ్యాంచ=బంగారపుపాత్రతోటిగానివెండిపాత్ర
తోటిగాని, ఖడ్గేన=ఖడ్గపాత్రతోటిగాని, ఔదుంబరేణవా = అత్తికొయ్య
పాత్రతోటిగాని, ద త్రం=ఇయ్యబడిన, తిలోదకంతు=తిలోదకము, పిశ్యా
ణాం=పితృదేవతలకు, అక్షయతాం=అక్షయముగానుండుటను; యాతి
పొందుచున్నది.

*

హేమ్నాతు సహయద్దత్తంక్షీరేణమధునాసహ ।
తదప్యక్షయతాంయాతిపిశ్యాణాంతుతిలోదకం. ౩

టీక|| హేమ్నాతుసహ=బంగారముతోడను, క్షీరేణమధునాసహ=పా
లతోడనువేనెతోడను, యాత్=వీ(తిలోదకము), దత్తం=ఇవ్వబడినదొ, తత్ =
ఆ, తిలోదకంఅపి=తిలోదకమును; పిశ్యాణాంతు = పితృదేవతలకు, అక్ష
యతాం=అక్షయముగానుండుటను, యాతి=పొందుచున్నది.

కుర్యాదహరహః శ్రాద్ధమన్నాద్యైవోదకేనవా ।
పయోమూలఫలైర్వాపిపిశ్యాణాంప్రీతిమావహక. ౪

టీక|| ప్రీతిం=విశ్వాసమును, ఆవహకం=వహించినవాడై, అహరహః=
ప్రతిదినము, అన్నాద్యైన=అన్నముచేత(గాని), ఉదకేనవా=ఉదకముచేత
గాని, పయోమూలఫలైః=పాలచేతగాని, కందమూలఫలములచేతగా
ని, పండ్లచేతగాని, పిశ్యాణాం=పితృదేవతలకు, శ్రాద్ధం=శ్రాద్ధకమకను, కు
ర్యాత్=చేయవలయును.

స్నాతస్తతపకణంకృత్వాపిశ్యాణాంతుతిలాంభసా ।
పితృయజ్ఞమవాప్నోతిప్రీణాణిచపితృంస్తధా. ౧౦

టీక||స్నాతఃకు=స్నానముచేసినవాడై, పిశ్యాణాంతు = పితృదేవతలకు,

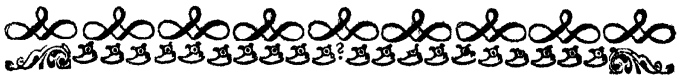
తిలాంభసా = తిలదకముచేతన, తర్పణంకృత్వా = తపణముచేసి, పితృయజ్ఞం = పితృయజ్ఞకర్షణ (ఫలమును), అవాప్నోః = పొందుచున్నాడు, తథా = అటువలెనే, పిశ్యంక = పితృదేవతలను, ప్రీతావ = తృప్తులుగాచేయుచున్నాడు.

*

ఇశ్రీశంఖస్సృతౌ * త్రయోదశోధ్యాయః
 శ్రీశంఖస్సృతౌ = శంఖస్సృతియందు
 త్రయోదశోధ్యాయః = పదమూడవఅధ్యాయము
 ఇతి = ముగిసెను.

శ్లో(*)శ్లో

(౯)

శ్రీరస్తు.

అథశంఖస్యతౌ.

చతుర్దశాధ్యాయ ప్రారంభః.

బ్రాహ్మణాన్నపరీక్షేత దైవేకమణిధమణవితే ।

పిత్ర్యైకమణి సంప్రాప్తేయక్తమాహుఃపరీక్షణమ్. ౧

టీక! దైవేకమణి=హవ్యకమణునందు, ధమణవితే=ధమణముతేలి
సినవాడు, బ్రాహ్మణా=బ్రాహ్మణులను, సపరీక్షేత=పరీక్ష చేయకూడ
దు, పిత్ర్యైకమణి=కవ్యకమణు, సంప్రాప్తే=ప్రాప్తమగుచుండగా, ప
రీక్షణం=పరీక్షించడము, యక్తం=ఆవశ్యకముగా, ఆహుః=(పెద్దలు)
చెప్పుచున్నారు. *

బ్రాహ్మణాయేవికమణస్థా బైతాలవ్రతికాస్తథా ।

ఊనాంగా అతిరిక్తాంగా బ్రాహ్మణాఃపక్షిరూషకాః. ౨

టీక! యే=ఏ, బ్రాహ్మణాః=బ్రాహ్మణులు, వికమణస్థాః=నిషిద్ధక
మణముచేయువారో, తథా=అటువలెనే, బైతాలవ్రతికాః=కపటాచార
ముగలవారో, ఊనాంగాః=అవయవలోపముగలవారో, అతిరిక్తాంగాః=
అధికఅవయవముగలవారో, బ్రాహ్మణాః=(అట్టి)బ్రాహ్మణులు, పక్షిరూ
షకాః=పక్షిభోజనమునకుఅసహులు. *

గురూణాంప్రతికూలాశ్చవేదాగ్న్యత్సాదిసశ్చయే ।

గురూణాంత్యాగినశ్చైవ బ్రాహ్మణాః పక్షిరూషకాః. ౩

టీక! యే=ఏ, బ్రాహ్మణాః=బ్రాహ్మణులు, గురూణాం=ఆచార్యుల
కు, ప్రతికూలాః=ప్రతికూలులో, వేదాగ్న్యత్సాదినః=వేదము
నుఅగ్నినివిడిపించినవారో, గురూణాం=ఆచార్యులను, త్యాగినః=విడి
చి తెట్టినవారో, పక్షిరూషకాః=పక్షి(వారు)పక్షి-బాహుళే.

అసధ్యాయేవ్యధీయానాః శౌచాచారవివర్జితాః ।

శూద్రాన్నరస సంప్రప్టాబ్రాహ్మణాః పక్షిదూషకాః. ౪

టీక|| అసధ్యాయేషు = అన్యాయనముచేయరానిదనములలో , అధీయానాః = అధ్యయనముచేయువారు , శౌచాచారవిషజ్జితాః = శుద్ధిః అచారమునువిడిచిపెట్టినవారు , శూద్రాన్నరససంప్రప్టాః = శూద్రునియొక్క అన్నరసముచేతపెరిగినవారు, బ్రాహ్మణాః = (ఇట్టి) బ్రాహ్మణులు, పక్షిదూషకాః = పక్షిదాహులు. ❀

వడంగవిత్రిసుపణా బహ్వచోజ్యేష్ఠసామగః ।

త్రిణాచికేతః పంచాస్మిత్ప్రాహ్మణః పక్షిపావనః. ౫

టీక|| వడంగవిత్ = ఆరువేదాంగములు తెలిసినవాడు , త్రిసుపణాః = త్రిసుపణామనేముక్కునుజపించినవాడు , బహ్వచః = ఋగ్వేదముపఠించినవాడు , జ్యేష్ఠసామగః = జ్యేష్ఠసామమునుగానముచేయువాడు , త్రిణాచికేతః = త్రిణాచికేతమనేయజుర్వైదేకదేశమును తెలిసినవాడు , పంచాస్మిః = అయిదువిధములైన శ్రాతాగ్నులుకలిగినవాడు , ప్రాహ్మణః = (ఇట్టి) బ్రాహ్మణుడు, పక్షిపావనః = (భోజనపక్షిని) పావనముచేయువాడు.

బ్రహ్మదేయానుసంతానో బ్రహ్మదేయాప్రదాయకః ।

బ్రహ్మదేయాపతిర్వశ్చ బ్రాహ్మణః పక్షిపావనః. ౬

టీక|| యఃచ = ఎవడు , బ్రహ్మదేయానుసంతానః = బ్రాహ్మవివాహప్రకారముత్తవృతగిన సంతానముగలవాడో , బ్రహ్మదేయాప్రదాయకః = బ్రాహ్మవివాహముచొప్పునకన్యాదానముచేయువాడో , బ్రహ్మదేయాపతిః = బ్రాహ్మవివాహముచొప్పునయవడుకన్యకుపెనిమిటిఅయినాడో , బ్రాహ్మణః = (అట్టి) బ్రాహ్మణుడు, పక్షిపావనః = పక్షియొక్కడు.

ఋగ్యజుః పారగౌయశ్చ సామ్నాయశ్చాపిపారగః ।

అథర్వాగిరసోఽధ్యేతా బ్రాహ్మణః పక్షిపావనః. ౭

టీక|| యఃచ = ఎవడు , ఋగ్యజుః పారగః = ఋగ్వేదమునుయజుర్వేదమునుపూర్తిగాచదివినవాడో , యఃచ = ఎవడు , సామ్నాయశ్చాపిపారగః = సామవేదమును పూర్తిగాచదివినవాడో , అథర్వాగిరసః = అథర్వణవేద

మును, అధ్యేతా=అధ్యయనముచేసినవాడో, బ్రాహ్మణః = (అట్టి) బ్రాహ్మణుడు, పక్షి-పావనః=పక్షి-పావనుడు.

నిత్యంయోగరతోవిద్వాన్మహాలాష్టాశ్శకాంచనః ।
ధ్యానశీలోయతిర్విద్వాన్స్పృహ్యణఃపక్షి-పావనః. ౮

టీక॥ నిత్యం=(ఎవడు)ఎల్లప్పుడు, యోగరతః=యోగాభ్యాసపరుడో, విద్వాన్=విద్యావంతుడో, సమలాష్టాశ్శకాంచనః=మంటిగడ్డనురాని బంగారమునుసమముగాచూచువాడో, ధ్యానశీలః=ధ్యానశీలుడో, విద్వాన్యతిః=విద్యత్సన్యాసముగలవాడో, బ్రాహ్మణః=(అట్టి)బ్రాహ్మణుడు, పక్షి-పావనః=పక్షి-యోగుడు. *

ద్వైవైవేప్రాఖ్యుఖౌత్రీంశ్చపిత్యైవోదజ్జుఖాంస్తథా ।
భోజయేద్విబుధాన్విప్రానైకైకముభయత్రవా. ౯

టీక॥ ద్వైవై=విశ్వేదేవస్థానమందు, ద్వై=ఇద్దరు(బ్రాహ్మణులను)ప్రాఖ్యుఖౌ = తూర్పుముఖముగలవారుగా, తథా=అటువలెనే, పిత్యైవ = పితృస్థానమందు, విబుధాన్ = తెలివిగల, త్రీక=ముగ్గురు, విప్రాన్=బ్రాహ్మణులను, ఉదజ్జుఖాన్ = ఉత్తరముఖముగలవారుగా, భోజయేత్ = భుజింపచేయవలయును, వా=లేనిపక్షమందు, ఉభయత్ర = రెండుస్థానములయందు, ఏకైకం = ఒక్కొక్కరిని(భుజింపచేయవలయును.)

భోజయేదథవాప్యేకంబ్రాహ్మణంపక్షి-పావనం ।
దైవకృత్వాతునైవేద్యంపశ్చాద్వహ్నాతుతక్షి-పేత్. ౧౦

టీక॥అథవా=బ్రాహ్మణాభావమందు, పక్షి-పావనం=పక్షి-యోగుడైన, ఏకంఅపిబ్రాహ్మణం = ఒకబ్రాహ్మణునిఅయినా, భోజయేత్ = (పితృస్థానమందుమాత్రము) భుజింపచేయవలయును, దైవేతు=విశ్వేదేవస్థానమునకైతెనో, నైవేద్యం=నివేదనము, కృత్వా=చేసి, పశ్చాత్ = వెనుక, తత్తు = అనివేద్యాన్నమును, వహ్నా = అగ్నియందు, తక్షి-పేత్ = వేయవలయును. *

ఉచ్చిష్టసన్నిధౌకార్యంపిండనిర్వపణంబుధైః ।

(శంఖధమశాస్త్రమ్.)

అభావేచతథా కార్యంపిండదానం యథావిధి. ౧౧

టీక|| బుద్ధైః=తెలిసినవారిచేత , పింసనిర్వపణం = పిండదానము , ఉచ్చిష్టసన్నిచౌ= (బ్రాహ్మణుల) ఉచ్చిష్టపాత్రసమీపమందు , కార్యం= చేయతగ్గది , అభావేచ=ఉచ్చిష్టసన్నిధిలేనియడల , పిండదానం=పిండదానము , యథావిధిః=శాస్త్రప్రకారము , కార్యం=చేయతగ్గది.

శ్రాద్ధంకృత్వాప్రయత్నేన త్వరాక్రోధవివజ్జితః ।

ఉష్ణమన్నంద్విజాతిభ్యః శ్రద్ధయావినివేదయేత్ ।

భోజయేద్విబు ధాన్విప్రాన్సంధమాల్య సముజ్వలాత్ ।

టీక|| ప్రయత్నేన=యత్నముతోటి , శ్రాద్ధం=శ్రాద్ధశాలామమును , కృత్వా=చేసి , త్వరాక్రోధవివజ్జితః = వేగిరపాటుకోపములేనివాడై , ద్విజాతిభ్యః=బ్రాహ్మణులకొరకు , ఉష్ణంఅన్నం=వేడిఅన్నమును , వినివేదయేత్=సమపించవలయును , విబుధాత్=తెలిసిన , విప్రాత్=బ్రాహ్మణులను , సంధమాల్యసమజ్వలాత్=సంధపుష్పములవలన అలంకరింపబడినవారలుగా , భోజయేత్=భుజింపచేయవలయును.

పక్వంయదాత్మనోగేహీ భక్త్యంవాభోజ్యమేవవా ।

అనివేద్యనభౌక్తవ్యం పిండమూలేకదాచన. ౧౩

టీక|| ఆత్మనః=తనయొక్క , గేహీ=గృహముందు , పక్వం=పాకముచేయబడిన , భక్త్యంవా=పిండివంటఅయినా , భోజ్యంఏవవా=(ఇతర)భోజనద్రవ్యమైనా , యత్=ఏదికలదో , పిండమూలే= (దానిని) పిండసమీపమందు , అనివేద్య=నివేదనచేయక , కదాచన = ఎప్పుడున్ను , నభౌక్తవ్యం=భుజింపచేయకూడదు

ఉగ్రగంధాన్యగంధాని చైత్యవృక్షభవానిచ ।

పుష్పాణివజ్జనీయాని రక్తవణానియానిచ ।

తోయోద్భవానిదేయాని రక్తాన్యపివిశేషతః. ౧౪

టీక|| యానిచ=ఏ , పుష్పాణి=పువ్వులు , ఉగ్రగంధాని = కారువాస

నగలవో, అగంధానిచ = వాసనలేనివో, చైత్యవృక్షభవానిచ = బుద్ధగృహ
మందుం డెడి వృక్షమందువుట్టినటువంటివో, రక్తవర్ణానియాని = (ఎరు
పువర్ణముగలవో, వర్ణకీయాని = (అట్టిపిండసూజయందు) విడిపించతగినవి,
రక్తానిఅపి = యెరువువర్ణముగలవై నను, తోయోద్భవాన్ = ఉదకమందువుట్టిన
పుష్పములు, విశేషతః = ముఖ్యముగా, దేయాని = ఇయ్యతగినవి.

• ఊర్ధ్వసూత్రం ప్రదాతవ్యం కార్చాసమథవాసవం ।

దశావివజయేత్ప్రాజ్ఞోయద్యనాహత వస్త్రజాః. ౧౫

టీక॥ ఊర్ధ్వసూత్రం = గొర్రెబొచ్చుతో చేయబడినపోగు, ఆదవా
లేక, నవం = నూతనమైన, కాపాసం = నూలపోగు, ప్రదాతవ్యం = ఇ
య్యతగ్గది, ప్రాజ్ఞః = తెలివిగలవాడు, అనాహతవస్త్రజాయది = కొత్త
వస్త్రములొచ్చినతే, దశాః = వస్త్రపుమొదటిబద్దెను, వివజయేత్ = (పిం
డములమీద) వేయవలయును. ❧

ఘృతేనదీపాదాతవ్యస్తీలతైలేనవాపునః ।

ధూపాథకం గుగ్గులందద్యాఘృతయక్తషధూత్కటం ।

చందనంచతధాదద్యాఘృతావాకుంకుమంసుమం. ౧౬

టీక॥ ఘృతేన = నెయ్యితోటి, వా = లేక, తిలతైలేన = సువ్వలనూనెతో
టి, దీపంచ = దీపము, దాతవ్యః = ఇయ్యతగినది, ధూపాథకం = ధూపమునకు
గాను, ఘృతయక్తం = నేతితో చేరిన, షధూత్కటం = తేనెతో చేరిన,
గుగ్గులం = గుగ్గులమును, దద్యాత్ = ఇయ్యవలయును, తథా = అటువలె
నే, కుంకుమంసుమం = కుంకుమపువ్వును, ఘృతావా = నూరి (కలిపి) చంద
నమునున్న, దద్యాత్ = ఇయ్యవలయును.

ఘృత్యణంసురసం శిగ్రుంపాలఘ్నం సింధుకంతథా ।

కూశ్మాండాలాబువాతాకకొవిదారాంశ్చవజయేత్. ౧౭

టీక॥ ఘృత్యణం = చిప్పరగడ్డిని, సురసం = గల్గెరఅకును, శిగ్రుం =
మునగకాయను, పాలఘ్నం = కుక్కగొడుగును, సింధుకం = వావిరిఅకును
తథా = అటువలెనే, కూశ్మాండాలాబువాతాకకొవిదారాంశ్చ = గుమ్మడి
కాయను పొరకాయను వంకాయను దేవకాంచనమును, వజయేత్ = వి

డిపించవలయును.

పిప్పలీంచరిచంచైవ తథావ్రేపిండమూలకం ।

కృతంచలవణంసర్వం వశాగ్రంతువివజ్జయేత్ . ౧౮

టీక|| పిప్పలీంచ=పిప్పళ్లను , మరిచంచవీచ=మిర్యాలను , తథావ్రే=అటువలెనే , పిండమూలకం=గాజరగడ్డను , సర్వం=అన్ని, కృతంచలవణం=మనుష్యులచేతతేయబడినఉప్పును , వంశాగ్రంతు=వెదురుములకను , వివజ్జయేత్=విడిపించవలయును

లాజమాషాన్తసూరాంశ్చ కొద్రవాన్కొరదూషకాన్

లోహితాన్వృక్షనిర్యాసాన్సాధ్యధకమణివజ్జయేత్ . ౧౯

టీక|| రాజమాషాన్=అలచందలను , మసూరాన్=చిరుసెనగలను , కొద్రవాన్=అళ్లను , కొరదూషకాన్ = కొర్రలను , లోహితాన్=ఎర్రటి, వృక్షనిర్యాసాన్ = చెట్టుబంకలను , శ్రాధ్యధకమణి= శ్రాధ్యధకమణియందు, వజ్జయేత్=విడిపించవలయును.

ఆమ్రమామలకీమిత్యుం మృద్వీకాదధిదాడిమాన్ ।

విదార్యశ్చైవరంభాద్యా దద్యచ్ఛాధ్యైప్రయత్నతః.

టీ|| ఆమ్రం=మామిడి (పండును,) ఆమలకీం = ఉళిరిగ్(కాయను,) ఇత్యుం = చెరుకును, మృద్వీకాదధిదాడిమాన్ = ద్రాక్షనుపెరుగునుదాడిమ (పండు)ను, విదార్యఃచవీచ = నేలగుమ్ముడుపండ్లను , రంభాద్యాః=అరిటిమొదలైనపండ్లను , శ్రాధ్యై=శ్రాధ్యమునందు , ప్రయత్నతః=యత్నముతోటి, దద్యాత్=ఇయ్యవలయును.

ధానాలాణామధుయతాః సక్తాస్కర్కరయాతథా ।

దద్యాచ్ఛాధ్యైప్రయత్నన శృంగాటకవిపైకతాన్ . ౨౦

టీక|| మధుయతాః=తేనెతోచేరిన, ధానాలాణాః = వేపుడువియ్యమునుపేలాలను, తథా=అటువలెనే; శర్కరయా=చక్కెరతోచేరిన , స

క్రూక-పేలపిండిని , శృంగుటకవిసైకితాక = పరికృగడ్డనువిశేషముగాభి
సుకలూపుష్టేద్రవ్యమును, శ్రాద్ధ = శ్రాద్ధమందు , ప్రయత్నితః-యత్నము
తోటి, దద్యాత్ = ఇచ్చువలయును.

భోజయిత్వాద్వికా స్ఫుక్త్యాస్వాచాన్తాన్తదక్షిణాకా ।

అభివాద్యపునర్విప్రా ననువ్రజ్యవిసజ్జయేత్ . ౨౦

టీక| ద్వికాక = బ్రాహ్మణులను, స్ఫుక్త్యా = భక్తిచేత, భోజయిత్వా =
భుజింపచేసి, స్వాచాన్తాక = ఆచమనముచేసినవారైన, దక్షిణాకాక = ఇ
వ్వబడినదక్షిణగలవారైన, విప్రాక = బ్రాహ్మణులను, పునః = తిరిగి , అ
భివాద్య = నమస్కరించి , అనువ్రజ్య = కొంతదూరముసాగించి , విసజ్జ
యేత్ = విడిపించవలయును.

నిమంత్రితస్తుయశ్రాద్ధమైధునంసేవతేద్విజః ।

శ్రాద్ధం దత్వాచభుక్త్యాచయుక్తస్స్యాన్తహతైనసా . ౨౧

టీక| యఃః = ఏ, ద్విజః = బ్రాహ్మణుడు , శ్రాద్ధం = శ్రాద్ధమందు, నిమం
త్రితః = బ్రాహ్మణాథమునకుగానునియమింపబడి, శ్రాద్ధం = (లేక) శ్రాద్ధ
మును, దత్వాచ = ఇచ్చి (పెట్టి) భుక్త్యాచ = (లేక) (బ్రాహ్మణుడుగా) భు
జించి, మైధునం = మైధునమును, సేవతే = చేయుచున్నాడో, మహతా = (వా
డు) విశేషమైన, ఏనసా = పాపముతో, యుక్తః = కూడినవాడు, స్యాత్ =
అగుచున్నాడు. *

కాలశాకం మహాశల్కం మాంసం వాక్రీణసస్యచ ।

ఖడ్గమాంసం తథానంతం యమః ప్రోవాచధర్మకవిత్ . ౨౩

టీక|| కాలశాకం = కరివేపాకును , మహాశల్కంచ = మహాశల్కమునేమ
త్యమును , వాక్రీణసస్యచ = ముసలితెల్లమేకయొక్క, మాంసం = మాం
సమును, తథా = అటువలెనే, ఖడ్గమాంసంచ = ఖడ్గమృగమాంసమును, అ
నంతం = అక్షయఫలదముగా, ధర్మకవిత్ = ధర్మకముతెలిసిన; యమః = య
ముడు, ప్రోవాచ = పలికెను. *

(శంఖ ధమకాస్త్రమ్.)

ఇతిశంఖస్త్రుతౌ * చతుదశోధ్యాయః

శ్రీశంఖస్త్రుతౌ=శంఖస్త్రుతియందు

చతుదశోధ్యాయః = పదునాలుగవఅధ్యాయము

ఇతి=ముగిసెను.

శ్రీరస్తు.

అథశంఖస్త్రుతౌ

పంచదశాధ్యాయ ప్రారంభః.

యద్దదాతిగయాక్షేత్రే ప్రభాసేపుష్కరతథా ।

ప్రయాగేనైమిశారణ్యే సర్వమానంత్యమశ్నుతే. ౧

టీక || గయాక్షేత్రే=గయాక్షేత్రమందు , ప్రభాసే = సోమకీర్ణమం
దు, తథా=అటువలెనె, పుష్కరే=పుష్కరశిరస్సుయందు, ప్రయాగే =
ప్రయాగక్షేత్రమందు, నైమిశారణ్యే=నైమిశారణ్యమందు; యత్ = చేసి
ని, దదాతి=ఇచ్చుచున్నాడో, సర్వం=(అది)యావత్తు , ఆనంత్యం=అక్ష
యంత్యమును, అశ్నుతే=పొందుచున్నది.

గంగాయమనయోస్తీరే అయోధ్యామరకంటకే ।

నమకదాయాంనదీతీరే సర్వమానంత్యమశ్నుతే. ౨

టీక॥ గంగాయమునయోః= గంగాయమునలయొక్క, తీరే=గట్టునందును, అయోధ్యామరకంటకే=అయోధ్యామరకంటకమందును, నమకాదాయాన దీతీరే=నమకాదానదీతీరమందు, (దేనిసిచ్చుచున్నాడో)సర్వం=(అది)యావత్తును, ఆవంత్యం=అక్షయత్యమును, అశ్నుతే=పొందుచున్నది.

వారణాస్యాంకురుక్షేత్రే భృగుతుంగేనుహాలయే ।
 సప్తారణ్యేసిహుపేచ దత్త మక్షయమువ్యతే, ౩

టీక॥ వారణాస్యాం=కాశీయందు; కురుక్షేత్రే = కురుక్షేత్రమునందు; భృగుతుంగే=భృగుతుంగక్షేత్రమునందు, మహాలయే=నుహాలయక్షేత్రమునందు, సప్తారణ్యే=సప్తారణ్యక్షేత్రమునందు, అసిహుపేచ=అసిహుపతీర్థమునందు, దత్తం=ఇత్యుబధిసది, అక్షయం=అక్షయముగాః ఉచ్యతే=చేప్పబడుచున్నది. *

ష్టైచ్ఛదేశే తథా రాత్రౌ సంధ్యాయాంచ విశేషతః ।
 స శ్రాద్ధమాచరే త్ప్రాజ్ఞో ష్టైచ్ఛదేశే నచవ్రజేత్. ౪

టీక॥ ష్టైచ్ఛదేశే=ష్టైచ్ఛదేశమందు, రాత్రౌ = రాత్రికాలమందు, తథా=అటువలెనే, సంధ్యాయాంచ=సంధ్యాకాలమునందు, విశేషతః=ముఖ్యముగా, ప్రాజ్ఞః=తెలిసినవాడను, శ్రాద్ధం = శ్రాద్ధమును, నచరేత్ = చేయకూడదు, ష్టైచ్ఛదేశే = ష్టైచ్ఛదేశమందు, నచవ్రజేత్ = పొకూడదు. *

హస్తీచ్ఛాయాసు యద్దత్తం యద్దత్తం రాహుదశకేనె ।
 విషువత్యయనై చైవ సర్వమానంత్య మశ్నుతే. ౫

టీక॥ హస్తీచ్ఛాయాసు = గజచ్ఛాయ అనే పుణ్యతిథులయందు, యత్ దత్తం=ఏది ఇయ్యబడినదో, రాహుదశకేనె=గ్రహణకాలమందు, విషువతి=విషువత్తు అను సంక్రమణమందును, అయనేచవీచ=ఉత్తరదక్షిణాయనములందు, యత్ దత్తం=ఏది ఇయ్యబడినదో, సర్వం=(అది) అంతయును, ఆనంత్యం=అక్షయత్యమును, అశ్నుతే=పొందుచున్నది.

ప్రాశ్నపద్యామతీతాయాం మఖాయుక్తాం ప్రయోదశీమ్ ।

ప్రాప్య శ్రాద్ధం ప్రకర్తవ్యం షధునా పాయసేనచ.౬

టీక|| ప్రాప్యపద్యాం=భాద్రపదపున్నమి, అతీతాయాం=పొగానే, మ
ఘాయుక్తాం=మఖానక్షత్రయుక్తవగు, త్రయోదశీం=త్రయోదశితిథిని, ప్రా
ప్య=పొంది, శ్రాద్ధం=శ్రాద్ధము, షధునా=తేనచేతను, పాయసేనచ=పా
యసముచేతను, ప్రకర్తవ్యం=చేయవలయును.

ప్రజాం వృష్టిం యశస్వర్గమాలోగ్యం చ ధనంతథా |
నృణాం శ్రాద్ధై స్సదాప్రీతాః ప్రయచ్ఛంతి పితామహాః, ౬

శ్రాద్ధైః=శ్రాద్ధములచేతను, ప్రీతాః=ప్రీతిమెందిన, పితామహాః=పితృ
దేవతలు, నృణాం=(శ్రాద్ధముచేసె)మనుష్యులకు, ప్రజాం=సంతానమును,
వృష్టిం=బలమును, యశః=కీర్తిని, స్వర్గం=స్వర్గమును, ఆలోగ్యంచ=ఆలోగ్య
మును, తథా=అట్లువలెనె, ధనం=ధనమును, సదా=ఎల్లప్పుడు, ప్రయ
చ్ఛంతి=ఇచ్చుచున్నారు.

ఇతిశ్రీశంఖస్మృతౌచతుదకాశోధ్యాయః

శ్రీశంఖస్మృతౌ=శంఖస్మృతియందు

చతుదకాశోధ్యాయః= పదునాలవ యధ్యాయము

ఇతి=ముగిసెను.

శ్రీరస్తు.

అభశంఖస్సృతౌ.

సంచదశాధ్యాయప్రారంభః.

• జననే మరణేచైవ సపిండానాం ద్విజో త్రయః ।

త్ర్యహోక్కుద్ధిమవాప్నోతి యోగ్ని వేదసమన్వితః. ౧

టీ॥యః=ఏ, ద్విజౌ త్రయః=బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుఁడు, అగ్ని వేదసమన్వితః=అగ్నులతో వేదములతో జేరుకొనియున్నాడొ, సపిండానాం=(వాఁడు) జ్ఞాతులయొక్క, జననే=పుట్టుటయందు, మరణేచఏవ=చావుయందు, త్ర్యహోత్ = మూడుదినములచేతను, శుద్ధిం = ఆశోచనివృత్తిని, అవాప్నోతి= పొందుచున్నాడు.

సపిండతా తు పురుషే సప్తమేవివ ర్తతే
నామధారకవిప్రస్తు దశాహేనవిశుద్ధ్యత. ౨

టీ॥ నామధారకవిప్రఃకు = పెరుమాత్రముచేత బ్రాహ్మణుడైనవాడు, దశాహేన = పదిదినములచేత, విశుద్ధ్యతి = శుద్ధినిపొందుచున్నాడు, సపిండతాతు = సపిండత్వము, సప్తమేపురుషే = ఏడవపురుషునియందు, వివివ ర్తతే = నిలిచిపోవుచున్నది.

క్షత్రియో ద్వాదశాహేన వైశ్యః పక్షేణ శుద్ధ్యతి
మాసేనతు తథాశూద్ర శుద్ధిమాప్నోతి నాంతరా. 3

టీక ॥ క్షత్రియః = క్షత్రియుడు, ద్వాదశాహేన = పంజ్రెండుదినములచేత, వైశ్యః = వైశ్యుడు, పక్షేణ = పదునైదుదినములచేత, శుద్ధ్యతి = శుద్ధినిపొందుచున్నాడు, శూద్రః = శూద్రుడు, తథా = అటువలెనే, మాసేనతు = నెలచేతను, శుద్ధిం = శుద్ధిని, అప్నోతి = పొందుచున్నాడు, అంతరా = విధించినకాలమునకుఁబల, న = (శుద్ధిని) పొందడు.

రాత్రిభి మాసతుల్యాభి గభాస్రావే విశుద్ధ్యతి
అజాతదంతదాలేతు ద్యుశ్చౌచు విధినుతే. ౪

టీక॥ గభ్రాసావే=కడుపుదిగబడడమందు, మాసతుల్యభిః = (దిగబడినగభ్రా) మాసములతోసమానమైన, రాత్రిభిః=వినములచేత, విశుద్ధ్యతి= (తండ్రి) శుద్ధినిపొందుచున్నాడు, అజాతదంతబాలేతు= పల్లరానిపిల్లకాయ (చనిపోయిన) విషయములో, సద్యఃకౌచం= (జ్ఞాతులకు) స్నానమాత్రముచేతశుద్ధి, విధీయతే=విధింపబడియున్నది.

అపౌవారాత్రేణ శుద్ధ్యంతి బాలే త్వకృతచూడకే ।
 తద్దైవానుపసీతేతు త్యహోచ్చుద్ధ్యంతి బాంధవాః ॥ ౫
 అనూధానాంతు కన్యానాం తద్దైవ శూద్రజన్మనామ్ ।

టీక॥ అకృతచూడకే=జుట్టువిడిపించని, బాలేతు=పిల్లకాయ (చనిపోయిన) విషయములో, బాంధవాః=జ్ఞాతులు, అపౌవారాత్రేణ=బకదినముచేత, శుద్ధ్యంతి=శుద్ధినిపొందుచున్నారు, తథావీవ=అటువలెనే, అనుపసీతేతు=ఉపసయముగాక (చనిపోయిన) విషయములో, త్యహోత్=మూడుదినములచేత, శుద్ధ్యంతి = శుద్ధినిపొందుచున్నారు, అనూధానాం=వివాహముకాని, కన్యానాంతు=కన్యలకు, శూద్రజన్మనాం = వివాహితశూద్రస్త్రీయందువుట్టినసంతతకని, తథావీవ=అటువలెనే (మూడుదినములచేతశుద్ధి.)

అనూధభార్యశూద్రస్తు షోడశాద్యశ్చరాత్పరమ్ ।
 మృత్యుంసమధిగచ్ఛే చ్ఛేన్నానాత్రిస్యాపిబాంధవాః ।
 శుద్ధింసమధిగచ్ఛేయి రాత్రకార్యాపచారణాం ॥ ౬

టీక॥ అనూధభార్యః=వివాహముకాని, శూద్రఃతు=శూద్రుడు, షోడశాత్ వత్సరాత్, పరం=పదునారుసంవత్సరములకుపైని, మృత్యుం = మరణమును, సమధిగచ్ఛే-శతే=హౌంఠనట్టైతే=తిస్య=వానియొక్క, బాంధవాః-అపి=(వాని)జ్ఞాతులు, మాసాత్=ఒకనెలవలన, శుద్ధిః=శుద్ధిని, సమధిగచ్ఛేయిః=హొందుదురు, రాత్ర=ఈపక్షముపై, పచారణాం=పచారము, నకార్యా=చేయవలసినదిలేదు.

పితృవేత్త్రీయ-కన్యారజనిపశ్యశ్చ సంస్కృతౌ ।

తస్యాంమ్య తాయాంశాశాచంక దాచి దపిశామ్యతి. ౮

టీక|| యా=ఏ, కన్యా=కన్యక, అసంస్కృతా=వివాహముకానిదై, పితృవేత్సని=పితృగృహముందు, రజః=ఋతువును; పశ్యతి=చూచుచున్నదో, తస్యాం=అట్టికన్య, మ్యతాయాం=వనిపోయినయడల, ఆశౌచం=ఆశౌచము, కదాచిత్, అపి=ఎప్పుడును, సశామ్యతి=శమించుటలేదు.

హీనవణాత్తు యా నారీ ప్రమాదాత్ప్రసవంవ్రజేత్ ।

ప్రసవేమరణేతజ్జ మాశౌచంనోపశామ్యతి. ౯

టీక|| యా=ఏ, నారీ=స్త్రీ, ప్రమాదాత్=ఎమరణాటుచేత, హీనవణాత్తు=నీచజాతిపురుషునివలన, ప్రసవం=గర్భమును, వ్రజేత్=పొందుచున్నదో, ప్రసవే= (దానియొక్క) కాన్పుయందు, మరణే= (శత్రు) మరణమునందు, తజ్జ=దానివలనకలిగిన, అశౌచం=మాతకము, నఉపశామ్యతి=నివృత్తిఅయ్యేదిలేదు. ❀

సమానంఖల్వశౌచంతు ప్రథమేనసమాపయేత్ ।

అసమానంద్వితీయేన ధర్మరాజవచోయథా. ౧౦

టీక|| సమానం=సమానకాలముఆచరించదగిన, ఆశౌచంతు= (వెనుక సంభవించిన) సూతకమును, ప్రథమేన = ముందుసంభవించిన ఆశౌచకాలముతో, అసమానం=అసమానకాలమైనమొదటిఆశౌచమును, ద్వితీయేన=వెనుకటిఆశౌచకాలముచే, సమాపయేత్ ఖలు = ముగించుకొనవయ్యును, ధర్మరాజవచః = యచధర్మరాజివచనము, యథా = ఎటువలెనో, (అటులనిరణయించబడినది.)

దేశాంతరగతస్ఫృత్వా, కుల్యానాం మరణోద్భవౌ ।

యచ్ఛేషం దశరాత్రస్య, తావదేవాశుచిర్భవేత్. ౧౧

టీక|| దేశాంతరగతః = దేశాంతరముపోయినపురుషుడు, కుల్యానాం=జ్ఞాతులయొక్క, మరణోద్భవౌ = మరణజననములను, శ్రుత్వా = విని దశరాత్రస్య = పదిదినములయొక్క, శేషం = విన్నదిమొదలుమిగతదిని

ము, యత్ = ఏవో, తావత్, ఏవ = అంతకాలకు, అశుచిః = అశౌచముకలవాడుగా, భవేత్ = ఉండవలయును.

అతీతేదశరాత్రేతు , త్రిరాత్రమశుచిగ్భవేత్ |
తథాసంవత్సరేతీతే , స్నాతకపవవిశుభ్యతి. ౧౨

దశరాత్రే = పదిదినములు, అతీతే, తు = యిదివఱకును(జననమరణములనుపన్నుడైన)త్రిరాత్రం = మూడుదినములు, అశుచిః=అశుచిగా, భవేత్ = ఉండవలయును, తథా = అటువలెనే, సంవత్సరే = ఒకపేరు , అతీతే = యిదివఱకు, స్నాతకః, ఏవ = స్నానముచేసినవాడుగానే, విశుభ్యతి = శుద్ధినిపొందుచున్నాడు. *

అనారసేషుపుత్రేషు , భార్యాస్వస్యగతాసుచ |
పరపూర్వాసుచస్త్రీషు , త్ర్యహోబుద్ధిరిహేవ్యతే. ౧౩

టీ||అనారసేషు = ధౌరసులుకాని, పుత్రేషు = పుత్రులవిషయములో, అన్యగతాసు = ఇతరునిపొందిన, భార్యాసుచ = భార్యలవిషయములోను, పరపూర్వాసు = ఇతరునిపెండ్లాడిన , స్త్రీషుచ = భార్యలవిషయములోను, త్ర్యహోత్ = మూడుదినములవలన, శుద్ధిః=శుచిత్వము, ఇహ-ఇచ్చట , ఇవ్యతే=చెప్పబడియున్నది. *

మాతామహీ వ్యతీతేతు , ఆచార్యేచ తథామృతే |
గృహీమృతాసుదత్తాసు , కన్యాసుచత్ర్యహోత్తథా. ౧౪

టీక||మాతామహీ=తల్లియొక్క-తుండ్రి, వ్యతీతేతు=చనిపోతే, తథా=అటువలెనే, ఆచార్యేచ=ఆచార్యుడు, వృతే=చనిపోతే, దత్తాసు=వివాహముచేయబడిన, కన్యాసుచ=కన్యలు, గృహీ= (తన)ఇంటిలో, మృతాసు=చనిపోతే, తథావలెనే, త్ర్యహోత్ = మూడుదినములవలన (ఆశౌచనివృత్తి.)

నినస్థైరాజనితథా , జాతేదౌహిత్రకేగృహే |
అచార్యపత్నిపుత్రేషు , ప్రేతేషుదివసేనచ. ౧౫

టీక|| తథా=అటువలెనే, రాజని రాజు, నినస్థై=చనిపోతే , గృహే =

(తన)ఇంటిలో, దాహిత్రకే=దాహిత్రుడు, జాతే=పుట్టితే, ఆచార్యపత్నీ= ఆచార్యుని భార్య, పుత్రేషు= (ఆచార్య)పుత్రులు, పెతేషు=చనిపోతే, దివసేన=ఒక దినముచేత (శుద్ధి.)

మాతులే పక్షిణీంరాత్రిం , శిష్యర్త్విగ్భాంధవేషువ ।

సబ్రహ్మచారిణ్యేకాహ , మనూచానే తథావృతే. ౧౬

టీక|| మాతులే=మేనమామ , శిష్యర్త్విగ్భాంధవేషువ=శిష్యులుఋక్విజులుబంధువులుచనిపోతే, పక్షిణీంరాత్రిం= ఒకటిన్నరదినము(ఆశౌచము)సబ్రహ్మచారిణి=సహధ్యాయీ, తథా=అటువలెనే, అనూచానే=అంగములతో వేదమునుచదువుకున్నవాడు, మృతే=చనిపోతే, ఏకాహం=ఒకదినము (ఆశౌచము.)

ఏకరాత్రంత్రిరాత్రంచ వద్రాత్రంమాసవేవచ ।

శూద్రేసపిండేవణానా మాశౌచంక్రమశస్తృతమ్. ౧౭

టీక|| సపిండే=జ్ఞాతియైన, శూద్రే=శూద్రుడు (చనిపోయితే), వణానాం=బ్రాహ్మణాదివణణములకు , ఆశౌచం=సూతకము, క్రమశః=వరుసగా, ఏకరాత్రం=ఒకదినము, త్రిరాత్రంచ= మూడుదినములు, వద్రాత్రం=ఆరుదినములు , మాసం=ఒకమాసము, స్తృతం = చెప్పబడియున్నది.

త్రిరాత్రమథవద్రాత్రం పక్షంమాసంతథైవచ ।

వైశ్యేసపిండేవణానా మాశౌచంక్రమశస్తృతమ్. ౧౮

టీక|| సపిండే=జ్ఞాతియైన , వైశ్యే=వైశ్యుడు (చనిపోతే), వణానాం=బ్రాహ్మణాదివణణములకు, ఆశౌచం=సూతకము , క్రమశః=వరుసగా, త్రిరాత్రం=మూడుదినములు, అథ-వద్రాత్రం=ఆరుదినములు, పక్షం=పదిహేనుదినములు, తథా=ఎవచ, అటువలెనే, మాసం = ఒకనెల, స్తృతం=చెప్పబడియున్నది.

సపిండేక్షత్రియోశుద్ధిః వద్రాత్రాద్బ్రాహ్మణ్యగుః ।

వర్ణానాం పరిశిష్టానాం ద్వాదశాహుద్విర్ది శేత్. ౧౯

టీక|| సపిండే=జ్ఞాతియైన, త్రివియే=త్రియిదు(చనిపోతే), బ్రాహ్మణస్య, ఉ=బ్రాహ్మణునికి, షడాత్మాత్=ఆరుదినములవలన, శుద్ధిః=శుద్ధి, పరిశిష్టానాం=మిగిలిన, వర్ణానాం=వర్ణములకు, ద్వాదశాహుత్=పండ్రెండుదినములవలన, విన్ది శేత్=శుద్ధిని) యదేశము చేయవలయును.

సపిండే బ్రాహ్మణేవర్ణాః సర్వఎవావిశేషతః ।

దక్షరా తేణ శుద్ధ్యయ రిత్యాహ భగవాన్యమః. ౨౦

టీక|| సపిండే = జ్ఞాతియైన , బ్రాహ్మణే = బ్రాహ్మణుడు (చనిపోతే) సర్వే-ఎవ, వర్ణాః=అన్నివర్ణములవారు , అవిశేషతః=ఎకరీతిగా, దక్షరాతేణ=పదిరాత్రీములచేత, శుద్ధ్యయః = శుద్ధినిపొందుదురు , ఇతి-ఈచొల్లన, భగవాన్=సర్వజ్ఞుడైన, యమః=యముడు, ఆహ=చెప్పెను.

భృగ్వగ్న్యవశనాంభోధి మృతానామాత్మఘాతినామ్ ।

పతితానాంచనాశాచం శస్త్రవిద్యుద్ధతాశ్చయే. ౨౧

టీక|| భృగ్వగ్న్యవశనాంభోధిః=పర్వతముచేత, అగ్నిచేత-ఉపవాసముచేత-ఉదకముచేత , మృతానాం=చనిపోయినవారలవిషయమై; ఆత్మఘాతినాం=ఆత్మహత్యచేసుకున్నవారివిషయమై , పతితానాం=జాతిభ్రష్టులగువారివిషయమై; యేచ=యెవరు, శస్త్రవిద్యుద్ధతాః=ఆయుధముచేతను, పిదుగుచేతనుచంపబడినవారో (వాలవిషయమై) ఆశాచం= (జ్ఞాతులకు) సూతకమున=లేదు.

యతివ్రతబ్రహ్మచారి నృపకారుకదీక్షితాః ।

నాశాచభాజంకథితా రాజాజ్ఞాకారిణశ్చయే. ౨౨

టీక|| యతివ్రతబ్రహ్మచారి నృపకారుకదీక్షితాః = సన్యాసులువ్రతములునలుపువారు రాజులు శిల్పిలు దీక్షితులు , ఏచ=ఎవరు , రాజాజ్ఞాకారిణః=రాజాజ్ఞాధారకులో(వారు,) నఆశాచభాజః=సూతకములేనివారు.

యస్తుభుక్షే-పరాశాసే వర్ణోపోష్ఠకుచిభావేత్ ।

అమవ్యశుద్ధాశుద్ధిశ్చ తస్యాత్యక్తామనీపిభిః. ౨౩

టీక|| యఃతు=ఏ , వనో=బ్రహ్మచారి, పరాశాచే=ఇతరునియాశౌచ మందు, భుక్త్యే=భోజనముచేయుచున్నాడో, సఃఅపి=వాడున్ను, అశుచిః= అశుద్ధుడుగా, భవేత్=అగును? తస్యఅపి=వానికిన్ని (బ్రహ్మచారికిన్ని) అమవ్య=పీని(పరుని)యొక్క, శుద్ధా=శుద్ధికాలమందు, శుద్ధిఃచ=శుద్ధి(అని) మనీపిభిః=పండితులచేత, ఉక్తా=చెప్పబడియున్నది.

పరాశౌచే నరోభుక్త్వా కృమియోనౌ ప్రజాయతే

భుక్త్వాన్నంమిరుతే యస్య తస్యయోనౌ ప్రజాయతే. ౨౪

టీక|| నరః=మనుష్యుడు, పరాశౌచే=ఇతరునిఆశౌచమందు, భుక్త్వా= (ఆశౌచాన్నమును)భోజనముచేసి, కృమియోనౌ=పురుగుజాతియందు, ప్ర జాయతే=పుట్టుచున్నాడు, యస్య=ఎవనియొక్క (ఎతశౌచునియొక్క) అన్నం=అన్నమున, భుక్త్వా=ఐని, మిరుతే=చనిపోతాడో, తస్య=వానియొ క్క , జాతౌ=జాతియందు , ప్రజాయతే = (మరియొకజన్మమందు)పు ట్టుచున్నాడు.

దానంప్రతిగ్రహేనా హేనామః స్వాధ్యాయః పితృకర్మణః ।

ప్రేతపిండక్రియావర్జణమాశౌచే వినివర్తతే. ౨౫

టీక|| ఆశౌచే=ఆశౌచమునందు , దానం=దానము , ప్రతిగ్రహః=ప్ర తిగ్రహము, హేనామః=హేనామము, స్వాధ్యాయః=అధ్యయనము, ప్రే తపిండక్రియావర్జణం=ప్రేతమునకుచేసేపిండక్రియతప్పు , పితృకర్మణః=పి తృకర్మణు, వినివర్తతే=నివృత్తించుచున్నది.

ఇతిశ్రీశంఖస్మృతౌ-పంచదశోధ్యాయః

శ్రీశంఖస్మృతౌ-శంఖస్మృతియందు

పంచదశోధ్యాయః= పదియైదవ యధ్యాయము

ఇతి=ముగిసెను.

శ్రీరస్తు.

అథశంఖస్త్వతా.

షోడశాధ్యాయపారంభః.

మృత్తయంభాజనంసర్వం పునఃపాకేనశుద్ధతి ।
మద్యైఃపూత్రైఃపురీషైర్వా స్తీవనైఃపూయశోణితైః ।
సంస్పృష్టంనైవశుద్ధ్యత పునఃపాకేన మృత్తయమ్. ౧

టీక॥ సర్వం=అన్ని, మృత్తయం=మృత్తుసంబంధమైన, భాజనం=పాత్రము, పునఃపాకేన=తిరిగికొల్పడముచేత, శుద్ధ్యతి=పవిత్రమగుచున్నది, మద్యైః=చద్యములచేతను, పూత్రైః=పూత్రములచేతను, పురీషైః=పా=అమేధ్యములచేతను, స్తీవనైః=ఉమ్ములచేతను, పూయశోణితైః=వీమునెత్తురులచేతను, సంస్పృష్టం=స్పృశింపబడిన, మృత్తయం=మృత్తయపాత్ర, పునఃపాకేన=తిరిగికొల్పడముచేతను, నశుద్ధ్యతపవ=శుద్ధిపొందదు.

ఏతైరేవ సదాస్పృష్టం తామ్రసౌవణ్యరాజతమ్ ।
శుద్ధత్యావతితం పశ్చాదన్యథాకేవలాంభసా. ౨

టీక॥ తథా=అటువలెనే, ఏతైః=ఏవ=వీటిచేత (మలాదులచేత) స్పృష్టం=స్పృశింపబడిన, తామ్రసౌవణ్యరాజతం=రాగిబంగారమువెండి, ఆవతితం=బహుమాలుతోమబడినదై, పశ్చాత్=వెనుక, అన్యథా=ఇట్టిస్పృశణములేకపోతే, కేవలాంభసా = నిశ్చమాత్రముచేత (తోమబడి శుద్ధమగును.)

అన్లొదకేనతామ్రస్య సీసస్యత్రపుంస్తథా ।
తౌరేణశుద్ధికాన్యస్య లోహస్యచవిన్దికేత్. ౩

టీక॥ తామ్రస్య=రాగికి, తథా=అటువలెనే, సీసస్య=సీసమునకు, త్రపుం=తగరమునకు, అన్లొదకేన=చింతపండుతోకలిపిననీరుచేతను, కాన్యస్య=కంచుకు, లోహస్యచ=కనుముకు, తౌరేణ=భస్మముచేతను, శుద్ధికే=శుద్ధిని, విన్దికేత్=నిశ్చయించవలయును.

మూక్తావణి ప్రవాళానాం శుద్ధిః ప్రత్యేకనేనతు |
అజ్ఞానాంచైవ భాండానాం సర్వస్యాత్మమయస్యచ |
శాకమూల ఫలానాంచ విదళానాంత్యధైవచ. ౪

టీక|| మూక్తావణి ప్రవాళానాం = ముత్యములకు, మణులకు, పగడములకు, అజ్ఞానాం = శంఖసంబంధమైన, భాండానాం ఏవచ = పాత్రములకు, సర్వస్య = అన్ని, అత్మమయస్యచ = రాతిసంబంధమైన (పాత్రలకు) శాకమూలఫలానాంచ = ఆకుకూరలకు గెడ్డలకు పండ్లకు, తథా ఏవచ = అటువలెనే, విదళానాం = కందులు మొదలైన కాయధాన్యములకు, ప్రత్యేకనేనతు = కడగడము చేత, శుద్ధిః = పవిత్రత (కలుగుచున్నది.)

మూర్జనాద్యజ్ఞ పాత్రాణాం పాణినాయజ్ఞ కర్మణి |
ఉష్ణాంభ సాతిథాశుద్ధిం సస్నేహానాం నిర్దిశేత్. ౫

టీక|| యజ్ఞ కర్మణి = యజ్ఞ కర్మయందు, యజ్ఞ పాత్రాణాం = యజ్ఞములో నుపయోగమయ్యెడి (సుక్కు మొదలైన) పాత్రలకు, పాణినా = చేతిచేత, తథా = అటువలెనే, సస్నేహాం = చమరుతగిలిన పాత్రములకు, ఉష్ణాంభ సా = ఉష్ణోదకముచేత, శుద్ధిం = శుద్ధిని, నిర్దిశేత్ = నిర్ణయించవలయును.

శయనాసనయానానాం సూర్యస్య కిరణైస్తథా |
శుద్ధిప్రప్రోక్షణాద్యజ్ఞే కరణేనయోస్తథా. ౬

టీక|| తథా = అటువలెనే, శయనాసనయానానాంతు = పడకకు, ఆసనమునకు, బండికి, సూర్యస్య = సూర్యునియొక్క, కిరణైః = కిరణములచేతను, తథా = అటువలెనే, యజ్ఞే = యజ్ఞమందు, కరణేనయోః = పడకలకుకట్టెలకు, ప్రోక్షణాత్ = ప్రోక్షించుటచేతను, శుద్ధిః = పవిత్రత (కలుగుచున్నది)

మూర్జనాద్యేత్సనాం శుద్ధిః క్షితేశోఽస్తు తక్షణాత్ |
సమ్మూర్జనేనతోయేనానసాం శుద్ధిరిష్యతే. ౭

టీక|| వేత్సనాం = ఇండ్లకు. మూర్జనాత్ = చిమ్మడమువలన, శుద్ధిః = శుద్ధి, (కలుగుచున్నది) క్షితేతు = భూమికి, తక్షణాత్ = చెక్కడముచేతను, శోధః =

శుద్ధి(కలుగుచున్నది)వాసనాం=చస్త్రములకు, తోయోన=నీరుతోటి, సమ్మార్జన=తడవడముచేతను, శుద్ధిః=శుద్ధి, ఇవ్యతే=అంగీకరించబడియున్నది.

బహూనాంప్రోక్షణాచ్చుద్ధిం ధాన్యాదీనాంవిన్ది శేత్ |

ప్రోక్షణాత్సంహతానాంచ దారవాణాంచతక్షణాత్. ౮

టీక|| బహూనాం=మొండుగానుండెడు, ధాన్యాదీనాం = ధాన్యము మొదలైనవాటికి, ప్రోక్షణాత్ =నీళ్లుచల్లడముచేతను, సంహతానాంచ=గుంపుగాచేరియుండెడుపదార్థములకు, ప్రోక్షణాత్ =నీళ్లుచల్లడముచేతను, దారవాణాంచ=కొయ్యసంబంధమైనవాటికి, తక్షణాత్ =చెక్కడముచేతను, శుద్ధిః=శుద్ధిని, విన్దిశేత్ =నిరీక్షించవలయును.

సిద్ధాధికానాంకల్యేన శృంగదంతమయస్యచ |

గోవాలైఃఫలపత్రాణామస్థాం శృంగవతాంతథా. ౯

టీక|| సిద్ధాధికానాం = తెల్ల ఆవాలకు, కల్యేన =తైలవిశేషముచేతను, శృంగదంతమయస్యచ = కొమ్ముదంతముసంబంధమైనదానికి, ఫలపత్రాణాం =పండ్లకుఆకులకు, తథా =అటువలెనే, శృంగవతాం =కొమ్ములుగల జంతువులయొక్క, అస్థాం =ఎముకలకు, గోవాలైః =ఆవుతోక వెంట్రుకలచేతను(శుద్ధికలుగుచున్నది.)

నిర్యాసానాంగుడానాంచ లవణానాంత్యభేదచ |

కుసుంభకుంకుమానాంచ ఊణాకారాసయోస్తథా |

ప్రోక్షణాత్కథిలాశుద్ధి రిత్యోహాభగవాన్యజుః. ౧౦

టీక||నిర్యాసానాం=(వృక్షపు)బంకలకు, గుడానాంచ =బెల్లములకు, లవణానాం =ఉప్పులకు, తథావచ = అటువలెనే, కుసుంభకుంకుమానాంచ = కుసుంబాపట్టుకుంకుమకు, తథా = అటువలెనే, ఊణాకారాసయోః = శాలువులకుచస్త్రములకు, ప్రోక్షణాత్ =ప్రోక్షించడముచేతను, శుద్ధిః = శుద్ధి, కథితా = చెప్పబడియున్నది, ఇతి = అని, భగవాన్ = మహాత్ముడైన, యజుః = యముడు, ఆహా = పలికెను.

ధూమిష్ఠముదకం శుద్ధం శుచి తోయంశిలాగతమ్ |

వణకగంధరై దుష్టైర్వ జీతంయది తద్భవేత్ . ౧౧

టీక || ధూమిష్ఠం=ధూమిమీదనుచిన , ఉదకం=ఉదకము, శుద్ధం=పరిశుద్ధము , శిలాగతం=రాశిలానిలచిన , తోయం=ఉదకము , శుచిః=శుద్ధము , శబ్దే=అది, దుష్టైః=దెడిపోయిన, వణకగంధరైః=వణకమువాననచవి చేతన, జీతంయది=విడిచిబడినదై తే, భవేత్ (శుద్ధము) అగును.

శుద్ధంనగీగతంతోయం సర్వైశ్చైవ తథాకరః |

శుద్ధంప్రసారితంసర్వం శుద్ధేచాజాశ్వయోముఖే

ముఖవజకంతు శౌశ్చుద్ధామజాలశ్చం క్రమేశుచిం . ౧౨

టీక || నగీగతం=పటిలోనుండి, తోయం=నీరు, తథావజ=అటువలెనే, ఆకరః=కుడుగు, సర్వదా=ఎల్లప్పుడు, శుద్ధం=పవిత్రము, ప్రసారితం=పరవబడిన, వజ్రం=అంగడిసరుకు, శుద్ధం=పవిత్రము, అజాశ్వయోః=మేకయొక్కయొ గుట్టముయొక్కయొ, ముఖే=ముఖములు, ముఖవర్జం=ముఖములేప్ప, గోశు=ఆవు, శుద్ధా=పవిత్రము, చంక్రమే=చాటుటయందు, మజాలః=పిల్లి, శుచిః=పవిత్రము.

శయ్యాభార్యాశుర్వస్త్రముపవీతంకమండలుః |

ఆత్మనఃకథితంశుద్ధంన శుద్ధంతత్పరస్యచ . ౧౩

టీక || ఆత్మనః=నయొక్క, శయ్యా=పడక, భార్యా=భార్య, శుః=బిడ్డ, వస్త్రం=వస్త్రము, ఉపవీతం=యజ్ఞోపవీతము, శుద్ధం=పవిత్రముగా, కథితం=చెప్పబడియున్నది, తత్=అది (ఆపడక మొదలైనది) పరస్యచ=ఇతరునయొక్క (పదార్థమైతే) నశుద్ధం=పవిత్రముకాదు.

నారీణాంజైవత త్సానాంశక్నీనాంశునాంముఖమ్ |

రాత్రోప్రసవశైవ్యమృగయాంసాంసాశుచి . ౧౪

టీ || నారీణాం=చవన=స్త్రీలయొక్క, ముఖం=నోరు, రాత్రో=రాత్రికాలమందు, వత్సానాం=బిడ్డలయొక్క, (నోరు) ప్రసవశైవ్య=పాలుతాగకాలమం

దు, శకునీనాం=చతులయొక్క, (వోరు) వృక్షే=చెట్టుమీదవున్న కాలము
దు. శునాం=కుక్కలయొక్క, (మోరు)మృగయాయాం=వేటయందు, స
దా=ఎల్లప్పుడు, శుచి=పవిత్రము.

శుద్ధాభర్తుశ్చతుర్థస్మిన్నానైస్త్రిజస్వలా
దైవేకర్మణిపిత్రైశ్చ పంచమహానిశుద్ధతి. ౧౫

టీక|| రజస్వలా=ముతువైన, స్త్రి=ఆడుది, చతుర్థ=నాలుగవ, అస్మి=
దినమందు, స్మానేన=స్నానము చేయుటచేతను, భర్తుః= పెనిమిటికి, శు
ద్ధా=పవిత్రురాలు, దైవే=దేవసంబంధమై, కర్మణి=కర్మయందు, పిత్రైశ్చ=
పితృకర్మయందును, పంచమే=అయిదవ, అహాని=దినమందు, శుద్ధతి=(స్నా
నముచేత) శుద్ధిపొందుచున్నది.

రథ్యాకర్తమతోయేనష్ఠీవనాశ్చైవవాప్యథా
నాశేచార్థంనరస్పృష్టేనద్యస్మానేనశుద్ధతి. ౧౬

టీక|| రథ్యాకర్త=మతోయేన=వీధిలోనుండెమలదునునీళ్ల చేతను, అథా
పివా=లేక, నాభిః=బొడ్డుకు ; ఉభ్యం = మైగా, ష్ఠీవనాశ్చైవ = ఉ
మ్ముమొదలైనవానిచేతను, స్పృష్టే=స్పృశింపబడిన, నరః=మనుజుడు, స
ద్యో=శత్రుణులు, స్మానేన=స్నానముచేయుటచేత, శుద్ధతిః=శుద్ధిపొం
దుచున్నాడు.

కృత్వామూత్రపురీషం వా స్నాత్వాభోక్తుమనాస్తథా ।
భుక్త్వా యుత్వా తథానుప్త్వా పీత్వాచామోఘవగాహ్యచ ।
రథ్యామూత్రవ్యవచామే ద్వాసోవిపరిధాయచ. ౧౭

టీక|| మూత్రపురీషం=మలమూత్రములను, కృత్వావా=చేసిగాని, స్నా
త్వా=స్నానముచేసిగాని, తథా=అటువలెనే, భోక్తుమనాః=భుజింప
నిచ్చయించినవాడు, భుక్త్వా=భుజించిన్ని, యుత్వా=దగ్గిరి, నుప్త్వా=
నిద్రించిన్ని, పీత్వాచ=శాగిన్ని, అలభిః=ఉదకమును, అవగాహ్యచ=
స్నానముచేసి, రథ్యాం=వీధిని, ఆక్రమ్య=దాటి, వాసః=వస్త్రమును, విపరి
ధాయచ=మాచికట్టుకొనిన్ని, ఆచామేత్=ఆచమనముచేయవలయును.

కృత్వామూత్రపురీషంచ లేపగంధాపహంస్విజః ।

ఉద్భృతేనాంభసాశౌచం మృదాచైవ సమాచరేత్ . ౧౮

టీక|| ద్విజః=ద్విజుడు, మూత్రపురీషంచ=మలమూత్రములను, కృత్వా=చేసి, ఉద్భృతేన=ఎత్తబడిన, అంభసా=ఉదకముచేతను, మృదాచవీచ=మట్టిచేతను, లేపగంధాపహం=సూతనువాసననుపోగొట్టెడి, శౌచం=శౌచమును, సమాచరేత్=చేయవలయును.

మేహనేమృత్తికాస్సప్త లింగే ద్వే పరికీర్తితే ।

ఏకస్త్వింశతిహానైద్వయో దేహ్యాశ్చతుడశః . ౧౯

టీక|| మేహనే=గుదమందు; సప్త=ఏడుసాలూ, మృత్తికాః=మృత్తులు, (చెప్పబడియున్నవి) లింగే=లింగమందు, ద్వే=రెండుసాలూ, పరికీర్తితే=చెప్పబడియున్నవి, ఏకస్త్వింశతిహా=ఒక, హస్తే=(కుడి)చేతియందు, వింశతిః=ఇవరూపి(మృత్తులు)ద్వయోః=రెండుచేతులయందు, చతుర్దశ=పదనాలుగు, (మృత్తులు) దేహ్యాః=ఉంచతగ్గవి.

తిస్రస్తుమృత్తికాదయాః కృత్వానఖవిశోధనం ।

తిస్రస్తుపాదయో దేహ్యాశ్చౌచకామస్యసర్వదా . ౨౦

టీక|| నఖవిశోధనం=గోళ్ల యొక్క మురికితియ్యడమును, కృత్వా=చేసి, తిస్రః=మూడు, మృత్తికాః=మృత్తులు, దేహ్యాః=ఉంచతగ్గవి, పాదయోః=పాదములయందు, తిస్రః=మూడుమృత్తులు, దేహ్యాః=ఉంచతగ్గవి, సర్వదా=ఎల్లప్పుడు, శౌచకామస్య=శుద్ధిచేపీషించువానికి (ఈప్రకారముచేయతగ్గది.)

శౌచమైతద్గృహస్థానాంద్విగుణంబ్రహ్మచారిణామ్ ।

త్రిగుణంతువనస్థానాయతీనాంచచతుర్గుణమ్ ।

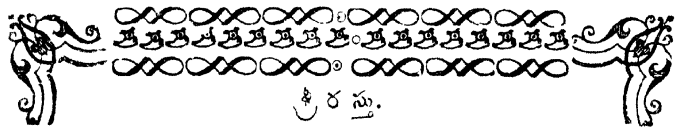
మృత్తికాచవినిదిష్టా త్రిపర్వాపూర్వతేయయా . ౨౧

టీక|| ఏతత్=ఈ, శౌచం=శుద్ధిచేయడము, గృహస్థానాం=గృహస్థులకు, (చెప్పబడినది) బ్రహ్మచారిణాం=బ్రహ్మచాలకు, ద్విగుణం=రెండింతలు, వన

స్తావాంతః = వానప్రస్థులకు, త్రిగుణుః = మూడింతలు, యతీవాంతః = సన్న్యాసులకు, చతుగుణాం = నాలుగుతలు (చేయవలసినట్టునంగాయము) యయా = ఏవ్యక్తిక చేత, తిపర్వ = మూడు వెలిగణువు, ఆపూర్వతే = ఏంపబడుచున్నదో, మృత్తికాచ = (అంత) మృత్తు, పనిదిః = చెప్పబడియున్నది.

ఇతిశంఖస్త్రోతః * యోషోధ్యాయః
 (శంఖస్త్రోతశంఖస్త్రోతియందు
 యోషోధ్యాయః * యనారవలధ్యాయము

ఇతిమగిసేన.

శ్రీ రస్తు.

శంఖస్త్రోత
 సప్తదశాధ్యాయప్రారంభః.

నిత్యంత్రివవగస్నాయీ కృత్వాపగణకుటీవనె |
 అధశ్చాయాజటాధారీ పగణమూలఫలాశనః |
 గ్రామంవిశేచ్ఛభక్షోభణంస్వకమకపరీక్షణయన్ |
 ఏకకాలంసమశ్నయా ద్వషేచద్వాదశేగతే |
 హేమస్తేయీసురాపశ్చబ్రహ్మహాగురుతల్పగః |
 వ్రతేనై తేనశుభ్యంతి మహాపాతకినస్త్రీమః ౧

టీక|| హేమస్తేయీ = బంగారమునుదొంగలించినవాడు, సురాపః = కల్లు దాగినవాడు, బ్రహ్మహాచ = బ్రాహ్మణునిచంపినవాడు, గురుతల్పగః = గురు భార్యనుపొందినవాడు, ఇమెతు = ఈ, మహాపాతకినః = మహాపాతకులు, ఏతేన = ఈక్రిందఁజెప్పబొయ్యెడి, వ్రతేన = వ్రతముచేత, శుభ్యంతి = పవిత్రులగుచున్నారు, నిత్యం = పౌతిదినము, త్రివవగస్నాయీ = మూడుకాలములందుస్నానముచేసినవాడై, వనె = వనమందు, పగణకుటీం = పగణశాలను,

కృత్వా=చేసికొని , అధశ్చాయీ=క్రిందపండుకొనువాడై , జటాధారీ = జటలనుధరించినవాడై , పణకమూలఫలాశనః = ఆకులనుగెడ్డలను పండ్లనుఆహారముగాగలవాడై , స్వకమః=తనపాపకమఃను , సంకీర్ణయః=చెప్పుచు , భిక్షార్థంచ=భిక్షకొరకు , గ్రామం=గ్రామమును , విశేత్=ప్రవేశింపవలయును, ద్వాదశే=పండ్రెండవదగు, వాషే=సంవత్సరము, గత్యేచ=గడిచినప్పట్లు , ఏకకాలం=ఒకపూట , అశ్నీయాత్=భోజనముచేయవలయును. *

యాగస్థం త్మత్రయంహత్యా వైశ్యంహత్వాచయాజకమ్ ।
 ఏతదేవవ్రతంకుర్యా దాత్రేయివిఘ్నాదకః ॥ ౨

టీక॥ యాగస్థం=యజ్ఞదీక్షనుపొందియున్న , త్మత్రయం=త్మత్రయని , హత్యా=చంపియు, యాజకం=యజ్ఞముచేయించెడి , వైశ్యం=వైశ్యునిని, హత్వాచ=చంపియు, ఏతత్=ఈపైనచెప్పబడిన, వ్రతంఏవ=వ్రతమునె, కుర్యాత్=చేయవలయును, ఆత్రేయివిఘ్నాదకః=ఆత్రేయగోత్రమందుబుట్టినస్త్రీనిగాని రజస్వలాస్త్రీనిగాని చంపినవాడు (ఈవ్రతమునే చేయవలయును.)

కూటసాక్ష్యం తదైవోక్త్యా నిక్షేప మపహ్యత్యచ ।
 ఏతదేవ వ్రతంకుర్యా త్కర్తావ శరణాగతమ్ ॥ ౩

టీక॥ కూటసాక్ష్యం=తప్పుసాక్ష్యమును, తదైవం=ఆలాగుననే, ఉక్త్యాచ=చెప్పియు, నిక్షేపం=నిక్షేపమును, అపహ్యత్యచ=హరించియు; శరణాగతం=శరణుపొందిననానిని, త్యక్త్యాచ(కాపాడక)విడిచిపెట్టియు, ఏతత్=ఈ, వ్రతమేవ=వ్రతమునె, కుర్యాత్=చేయవలయును.

ఆహితాగ్నేఃస్త్రియంహత్యామిత్రంహత్వాతదైవచ ।
 ఆవిజ్ఞాతంచగభాంచహత్వాచైతద్రవ్రతంచరేత్ ॥ ౪

టీక॥ ఆహితాగ్నేః= ఆహితాగ్నియొక్క, స్త్రియం=భార్యను, హత్వా=చంపియు , మిత్రం=స్నేహితుని , హత్వా=చంపియు, తథాఏవ=అటువలెనే- ఆవిజ్ఞాతం=తెలియబడని , గభాంచ=గభాస్థమైనశిశువును ,

చాత్వాచ=చంపియ, ఏతత్=ఈ, వ్రతంఏవ=వ్రతమునె, చ శేత్=చేయ
వలయును ☞

వనస్థంచద్విజంచాత్వా పాథీవంచాకృతాగసమ్ |
ఏతదేవవ్రతంకుర్యాద్ద్విగుణంచవిశుద్ధయే. x

టీక|| వనస్థం=వానప్రస్థాశ్రమమునందుండెడి, ద్విజం=ద్విజుని, చాత్వాచ=
చంపియు, అకృతాగసం=నిరపరాధియైన, పాథీవం=రాజును, చాత్వా
చ=చంపియు, విశుద్ధయే=శుద్ధికొరకు, ఏతత్=ఈ. వ్రతంఏవ, వ్రతము
నె=ద్విగుణం=రెండింతలు, కుర్యాత్=చేయవలయును. * * * ☞

క్షత్రియస్యచపాదోను తదధంవైశ్యఘాతనే |
అధమేవసదాకుర్యాత్తీవధేవురుషస్తథా ౬

టీక|| వురుషం=వురుషుడు, క్షత్రియస్య=క్షత్రియునియొక్క (హత్యవిషయ
ముల) పాదోనంచ=ముప్పాతికవ్రతమును, వైశ్యఘాతనే=వైశ్యునిచంపిన
విషయములూ, తదధం=అందులొసగమువ్రతమును, తథా=అటువలెనే,
స్త్రీవధే=స్త్రీనిచంపినవిషయములూ, అధంఏవ=సగమువ్రతమునే, సదా=
ఎల్లప్పుడు, కుర్యాత్=చేయవలయును.

పాదంతు శూద్రహత్యాయా ముదక్యాగమనె తథా |
గోవధేవతథాకుర్యాత్పరదారగతస్తథా. ౭

టీక|| శూద్రహత్యాయాం=శూద్రునియొక్క హత్యవిషయములూ, త
థా=అటువలెనే, గోవధేవ=అవునుచంపినవిషయములూ, తథా=అటువలె
నే, ఉదక్యాగమనె, రజస్వలాగమనవిషయములూ = పాదంతు. నాలుగోపా
లువ్రతమును, కుర్యాత్=చేయవలయును, పరదారగతః=పరస్త్రీపొందిన
వాడు, తథా=అటువలెనే (నాలుగోపాలువ్రతమును చేయవలయును.)

పహ్నాన్వత్వాతథాగ్రామ్యాన్తాసంకుర్యాద్ద్విచక్షణః |
ఆరణ్యానాంవధేవద్వత్తదధంతునిధీయతే. ౮

టీక॥ తథా=అటువలెనే, వివక్షణః=తెలిసినవాడు, గ్రామ్యాన్=గ్రామ మందుండెడి, పశూన్=పశువులను, హత్వా=చంపియు; మాసం=ఒక నెల వ్రతమును, కుర్యాత్=చేయవలయును, ఆరణ్యానాం = ఆరణ్యమందుండెడి పశువులయొక్క, వధేతు=వధవిషయములో, తద్వత్=అచే ప్రకారము, తదధణం = అందులో సగమువ్రతము, విధీయతే = నిర్ణయింపబడి యున్నది.

హత్వాద్విజంతథాసర్పౌ జలేశయవిలేశయా |
సప్తరాత్రంతథాకుర్యా ద్వ్రతంబ్రహ్మహణస్తథా. ౯

టీక॥ ద్విజం=వక్షిని, తథా=అటువలెనే, జలేశయవిలేశయా= నీటి యందు బలమందునుండెడి, సర్పౌ=సాములను, హత్వా=చంపి, తథా= అటువలెనే, బ్రహ్మహణః=బ్రహ్మహత్యచేసినవానియొక్క, వ్రతం=వ్రతమును; సప్తరాత్రం=ఏడుదినములు, తథా=అటువలెనే. కుర్యాత్=చేయవలయును.

అఃస్థాంతుశతంహత్వా సాస్థాందశశతంతథా |
బ్రహ్మహత్యావ్రతంకుర్యా త్పుణణంసంవత్సరం. ౧౦

టీక॥ నరః=మనుజుడు, అనస్థాం=ఎముకలు లేనివానియొక్క, శతంతునూటిని, తథా=అటువలెనే, సాస్థాం=ఎముకలుగలవాటియొక్క, దశశతం=వెయ్యింటిని, హత్వా=చంపి, బ్రహ్మహత్యావ్రతం=బ్రహ్మహత్యచేసినవానియొక్క వ్రతమును, పూర్ణం=నిండిన, సంవత్సరం, సంవత్సరము=కుర్యాత్, చేయవలయును.

యస్యయస్యచవణాస్య వృత్తిచ్ఛేదం సమాచరేత్ |
తస్యతస్యవధేప్రోక్తం ప్రాయశ్చిత్తంసమాచరేత్. ౧౧

టీక॥ యస్యయస్యచ=ఏయే, వణాస్య=కులముయొక్క, వృత్తిచ్ఛేదం=జీవనహానిని, సమాచరేత్=చేయువో, తస్యతస్య=ఆయాకులముయొక్క, వధే=వధవిషయములో, ప్రోక్తం=చెప్పబడిన, ప్రాయశ్చిత్తం=ప్రాయశ్చిత్తమును సమాచరేత్=చేయవలయును. *

మత్యాన్వదాంశ్చతథామత్యాన్వ స్ఫలకంశుక శారికౌ ।
 చక్రవాకంప్లవంకౌకం మండూకం ధుజగంతథా ।
 మాసమేకం వ్రతంకుర్యా దేతచ్యైవ నభక్షయేత్. ౧౯

టీక॥ హంసం=హంసను , మద్గురకం=మద్గురకమనేచేపను, కాకం=కాకిని, శాకోలం=బొంతుకాకిని , ఖంజరీటకం=కాటుకపిట్టను, తథా=అటువలెనే, మత్యాన్వదాన్=మత్స్యములనుఅనే , మత్యాన్వ=చేపలను , బలకంచ=తెల్లన్వోక్కెరను, శుక శారికె=చిలుకనుగోరింకను, చక్రవాకం =చక్కవాకపక్షిని, ప్లవం=నీరుకాకిని, కోకం=తోడేయను, తథా=అటువలెనే, మండూకం=కప్పను , ధుజగం=చామును, (అని) ఏకం=ఒక, మాసం=నెల; వ్రతం=వ్రతమును, కుర్యాత్=చేయవలయును, ఎతత్=దీనిని, నభక్షయేత్=ఇనకూడదు.

రాజీవాన్సింహతుండాంశ్చ శికులాంశ్చతదైవచ ।
 జలేవరాంశ్చజలజాన్తుఖ వా దాన్ సవిష్కిరాన్ ।
 రక్తపాదాన్జాలపాదా న్నస్త్రాహంవ్రతమాచరేత్ ।
 పాతీనరోహితౌభయ్యో మప్యేషుపరికీర్తితౌ. ౨౦

టీక॥ రాజీవాన్=కోంఘీనులను,సింహతుండాన్=సింహతుండమునే చేపలను, శికులాన్=బేడినచేపలను, తథా=అటువలెనే, జలే=నీటియందు , చరాన్=చరంచే ; జలజాన్=జంతువులను , ముఖపాదాన్=పాదమువంటిముఖముగల , సవిష్కిరాన్=పక్షులను , రక్తపాదాన్=యర్రనికాళ్లుగల, జాలపాదాన్=బాతులను(అని,)స్త్రాహం=ఏమదినములు, వ్రతం=వ్రతమును , ఆచరేత్=చేయవలయును , మప్యేషు=మత్స్యములయందు, పాతీనరోహితౌ=ఎక్కువదంతములగలచేపయుయర్రచేపయు, భయ్యో=భయించతగినవి(అని,)పరికీర్తితౌ=చెప్పబడినవి.

తిత్తిరంచమయూరంచలావకంచకపింజలం ।
 వాద్రీణసంవతశకంచ భయ్యోనాహాయమస్తథా. ౨౧

టీక॥ తిత్తిరంచ=తీతువపక్షిని, మయూరంచ=నేనులిసి;లావకంచ=లావుకపిట్టను, కపింజలం=బట్టనన్నెపిట్టను, వతశకంచ=వేలిపెపిట్టను ,తథా=

అటువలెనే, వాద్యీణసం = పొదుగుచెవులుగల తెల్ల టిముసలి మేకను, వర్తకం
చ = వెలిసెపట్ట , భక్త్యోక్ = భక్షించతగినవిగా, యమః = యముడు, అహః =
చెప్పెను.

భుక్త్యాచైవోభయదతః తథైశఫదంష్ట్రీణః ।
తథాభుక్త్యాతు మాంసంచైమాసాధకం వ్రతమాచరేత్ . ౨౨

టీక॥ ఉభయదతః = పైపక్రిందదంతములుగలజంతువులయొక్క , మాం
సం, మాంసమును, తథా = అటువలెనే, ఎకశఫదంష్ట్రీణః = ఒకగిట్టబకకోర
గలజంతువులయొక్కయు, (మాంసమును) భుక్త్యాతు = తిని , తథా = అటువలె
నే, మాసాధకం = ఒకపక్షము. వ్రతం = వ్రతమును, అచరేత్ = చేయవలయును
చై = (ఇది) ప్రసిద్ధార్థము.

స్వయంమృతం వృధామాంసం మాహిషం వాజమేవచ ।
గోశ్వక్షీరంవివత్సయాః మాహిష్యాశ్చైథాపయః ।
సంధిస్యమేధ్యం భక్షిత్వా పక్షింతు వ్రతమాచరేత్ . ౨౩

టీక॥ స్వయంమృతం = తనకుతానేచనిపోయినజంతువును, వృధామాం
సం = దెవతాద్యుద్దేశములేనిమాంసమును, మాహిషం = దున్నపోతుమాంసము
ను, వాజంవివచ = గుఱ్ఱపుమాంసమును, వివత్సయాః = మాడలేని, గోః = ఆవు
యొక్క; క్షీరంచ = పాలును, తథా = అటువలెనే, మాహిష్యాః = బఱ్ఱయొక్క,
పయః = పాలును, సంధిస్యమేధ్యం = ఎదలయినఆవుయొక్క అపవిత్రపుపా
లను, భక్షిత్వా = భక్షించి, పక్షింతుః = ఒకపక్షము, వ్రతం = వ్రతమును, అచరే
త్ = చేయవలయును.

క్షీరాణియాన్య భక్ష్యోణి తద్వికారాశనైబుధః ।
సప్తరాత్రవ్రతంకుర్యాద్యధైతశ్చోక్తిర్నితమ్ . ౨౪

టీక॥ యాని = ఏ, క్షీరాణి = పాలు, అభక్ష్యోణి = తాగకూడనివో; తద్వికా
రాశనే = అట్టిపాలు మొదలగువానిచేతచేయబడినపిండివంటలయొక్క (తినడ
వు) విషయములో, బుధః = తెలిసినవాడు, యదేతత్ = ఏయీ , సప్తరాత్రవ్ర
తం = సప్తరాత్రవ్రతము, పరిశీర్నితం = చెప్పబడియున్నదో తత్ = ఆవ్రతమును,

అన్నిదినములు, కుర్యాత్ = చేయవలయును.

లోహితాస్వక్షునిర్యాసాః వశ్యనప్రభవాంస్తథా।

కేవలానిచశుక్తానితథాపర్యుషితంచయత్।

గుడశుక్తంతథాభుక్తాన్త్రాత్రంచవ్రతీభవేత్ ॥ ౨౫

టీక॥ లోహితాః = ఎరువువర్ణముగల ; వృక్షునిర్యాసాః = చెట్లబంకల, తథా = అటువలెనే; వ్రశ్యనప్రభవాః = కొట్టడమువలనకలుగునట్టిబంకలను, కేవలాని = ఒట్టి; శుక్తానిచ = పులిగడుగులను, తథా = అటువలెనే, పర్యుషితంచ = చద్దిన; తథా = అటువలెనే, యత్ = ఏది, గుడశుక్తంచ = తెల్లముచేతచేయబడివులిసినదో (దానిని) భుక్త్యా = తిని, త్రాత్రంచ = చూడుదినములు, వ్రతీ = వ్రతముగలవాడుగా, భవేత్ = కావలయును.

దధిభక్త్యంచశుక్తేషు యచ్చాస్యద్దధిసంభవమ్।

గుడశుక్తంతుభక్త్యంస్యాత్సనపిశవమిన్ధితిః. ౨౬

టీక॥ శుక్తేషు = పులిసినవానిలో, దధిచ = పెరుగు, భక్త్యం = భక్షించ తగినది; దధిసంభవం = పెరుగుచేతచేయబడిన, యత్చ = ఏదికలదో (అ దిన్ని), సనపిశవం = నెయ్యితోచేరిన ; గుడశుక్తంతు = తెల్లముతోపులిసినది యును, భక్త్యం = తినచగినది! స్యాత్ = అగును, ఇతి = అని, స్థితిః = వ్యవస్థ.

యవగోధుమజాస్సర్వై వికారాః పయసశ్చయే।

రాజమాషశ్చకుల్తాషంభక్త్యంపర్యుషితంభవేత్. ౨౭

టీక॥ యవ = ఏవి, యవగోధుమజాః = యవలతోనుగోధుమలతోనుచే యంబడినవో, పయసః = పాలయొక్క, వికారాః = వికారములూ, సర్వే = (అది) అన్నియు, రాజమాషశ్చ = ఆలచంద, కుల్తాషం = కారుమినుము, ప ర్యుషితం = సద్దిఅయినను, భక్త్యం = తినతగ్గది, భవేత్ = అగును.

రాశీవపక్వమాశంచసర్వంయత్సేవజయేత్।

సంచత్సరంవ్రతంకుర్యాదాశ్చైతత్క్షానతస్తథా. ౨౮

టీక॥ రాజీవపక్వమాంసం చ = కోరమీను యొక్క వండిన మాంసమును, సర్వం = అంతయు, యత్నేన = ప్రయత్నముతోటి, వజ్రయేత్ = విడిపించవలయును, జ్ఞానతః = బుద్ధిపూర్వకముగా, ఏతత్ = దీనిని, ఆశ్య = తిని, ప్రతం = వ్రతమును, తథా = అటువలెనే, (ముందు చెప్పినట్లువలెనే) కుర్యాత్ = చేయవలయును. ఖ

- శూద్రాన్నం బ్రాహ్మణోఽధుక్త్వా తథారంగావతారిణః ।
- త్రికిత్యస్యచక్షుద్రస్య తథాస్త్రీమృగజీవినోః ।
- ఖంజస్యకుంటాయాశ్చ తథాబంధనచారిణః ।
- బద్ధస్యచైవచోరస్య అవీరాయాస్త్రీయస్తథా ।
- చనుకాకారస్యవైణస్య స్త్రీబస్యపతతస్యచ ।
- రుక్తకారస్యధూతాస్య తథావాఘృషికస్యచ
- కదరస్యనృశంసస్య వేశ్యాయాః కితవస్యచ ।
- గణాన్నంభూమిపాలాన్నమన్నంచైవశ్వశీవినాం ।
- మాజికాన్నంసూతికాన్నం భక్త్వామనంవ్రతంచరేత్ ।
- నూద్రస్యసతతంఘక్త్వా పశ్చాసాన్వితమాచరేత్. ౨౯

టీక॥ బ్రాహ్మణః - బ్రాహ్మణుడు, శూద్రాన్నం = శూద్రాన్నమును, ఘక్త్వా = తిని, తథా = అటువలెనే, రంగావతారిణః = నటునియొక్క, చికిత్యస్య = చైద్యునియొక్క, క్షుద్రస్య = దుష్టునియొక్క, తథా = అటువలెనే, స్త్రీమృగజీవినోః = స్త్రీలవలననుమృగహత్యవలననుజీవించువాలయొక్క, ఖంజస్య = కుంటివానియొక్క, కుంటాయాః = వ్యభిచారిణియొక్క, తథా = అటువలెనే, బంధచారిణః = చలచేతజీవించువానియొక్క, బద్ధస్యచవివ = చరసాలలోబడినవానియొక్క, చోరస్య = దొంగయొక్క, అవీరాయాః = వెనిమిటిబిడ్డలులేని, స్త్రీయాః = స్త్రీయొక్క, తథా = అటువలెనే, చనుకాకారస్య = తోళ్లుకుట్టెడివానియొక్క, వైణస్య = వెదుళ్లపనిచేయువానియొక్క, పతతస్యచ = భ్రష్టునియొక్క; రుక్తకారస్య = బంగారపుచేయువానియొక్క, ధూతాస్య = మంచునియొక్క, తథా = అటువలెనే, వాఘృషికస్య = చక్షువలనజీవనముచేయువానియొక్క, కదరస్య = అధికలాభియొక్క, నృశంసస్య = మాతుకునియొక్క, వేశ్యాయాః = భోగముదానియొక్క; కితవస్యచ = భూదమాడువానియొక్క; శ్వశీవినాం = నీచసేవచేయువానియొక్క; అన్నం =

అన్నమును, భూమిపాలాన్నంచవిక=రాజాన్నమును, మాంజికాన్నం=ఉపన
యనమందలిఅన్నమును , సూతికాన్నం=పురిటన్నమును, భుక్త్యా=తిని, మా
సం=ఒక నెల, వ్రతం=వ్రతమును , చరేత్=చేయవలయును , శూద్రస్య-
శూద్రునియొక్క, (అన్నమును) సతతం=ఎల్లప్పుడు , భుక్త్యా=తిని , షణ్షా
సాఁ=ఆరు నెలలు, వ్రతం=వ్రతమును, ఆచరేత్=చేయవలయును.

వైశ్యస్యతుతథాభుక్త్యాత్రీన్తాసాన్వ్రతమాచరేత్ |

క్షత్రియస్యతథాభుక్త్యా చ్ఛ్వామాసాన్వ్రతమాచరేత్ . ౩౦

టీక|| వైశ్యస్యతు=వైశ్యునియొక్క(అన్నమును)భుక్త్యా=తిని, తథా -
అటువలెనే; త్రీఁ=మూడు, మాసాఁ=నెలలు , వ్రతం-వ్రతమును , ఆచ
రేత్ = చేయవలయును , క్షత్రియస్య= క్షత్రియునియొక్క(అన్నమును)త
థా=అటువలెనే, భుక్త్యా=తిని, ద్వా=రెండు, మాసా=నెలలు, వ్రతం =
వ్రతమును, ఆచరేత్ =చేయవలయును.

బ్రాహ్మణస్యతథాభుక్త్యా మాసమేకంవ్రతంచరేత్ |

అపస్యరాభాజనస్థాః పీత్యాపక్షంవ్రతంచరేత్ . ౩౧

టీక|| బ్రాహ్మణస్య=బ్రాహ్మణునియొక్క(అన్నమును)భుక్త్యా=తిని, తథా.
అటువలెనే, ఏకం=ఒక, మాసం=నెల, వ్రతం=వ్రతమును , చరేత్ - చే
యవలెను, సురాభాజనస్థాః=కల్లుకుండలయందున్న , అపః=ఉదకమును, పీ
త్యా=తాగి , పక్షం=ఒకపక్షము , వ్రతం=వ్రతమును , చరేత్ - చేయ
వలయును.

మద్యభాండగతాః పీత్యాసప్తరాత్రంవ్రతంచరేత్ |

శూద్రోచ్ఛిష్టేశనేమాసం పక్షమేకంతథావికః . ౩౨

టీక|| మద్యభాండగతాః=సారాయికుండలలోనున్న(ఉదకమును,) పీత్యా.
తాగి, సప్తరాత్రం = ఏడుదినములు , వ్రతం=వ్రతమును , చరేత్=చే
యవలయును, శూద్రోచ్ఛిష్టేశనే=శూద్రునియొగిలితిననీషయములో, మా
సం=ఒక నెల , తథా=అటువలెనే , వికః = వైశ్యునియొక్క(ఎంగిలితిన

విషయములో) పక్షం = ఒక పక్షము (వ్రతము చేయవలయును.)

క్షత్రియస్యతుస్తాహం బ్రాహ్మణస్య తథాదినమ్ ।
అథశ్రాద్ధాశనే విద్వాన్న్యాసషేకంవ్రతీభవేత్ . ౩౩

టీక|| క్షత్రియస్యతు = క్షత్రియనియొక్క (ఎంగిలితినినవిషయములో,) స్తాహం = ఏడుదినములు, తథా = అటువలెనే, బ్రాహ్మణస్య = బ్రాహ్మణునియొక్క (ఎంగిలితినినవిషయములో,) దినం = ఒకదినము, వ్రతము చేయవలయును) అథ = అనంతరము, శ్రాద్ధాశనే = శ్రాద్ధాన్నము (తినినవిషయములో,) విద్వాన్ = విద్వాంసుడు, ఏకం = ఒక, మాసం = నెల, వ్రతీ = వ్రతముగలవాడుగా, భవేత్ = కావలయును. *

పరివెత్తి: పరివేత్తాయయాచపరివిద్యతే ।
వ్రతంసంవత్సరంకుర్యుర్వాత్పయాజకపంచమా: ౩౪

టీక|| పరివెత్తి: = తమ్మునికివెండ్లియయితనకుపెట్టిలేకుండియున్నవాడును, పరివెత్తా = అన్నకంటెముందు బెండ్లాడినతమ్ముడును, యయా = ఏకస్య చేత, పరివిద్యతే = అటువంటివెండ్లిచేసికొనబడుచున్నదో (ఆకస్యయును,) దాత్పయాజకపంచమా: = కన్యాదానముచేసినవాడు-యాజకుడు - వీరువిదుగురు, సంవత్సరం = ఒక సంవత్సరము, వ్రతం = వ్రతమును, కుర్యు: = చేయవలయును

కాకొచ్చిష్టంగవాఘ్రాతం భుక్త్వాపక్షంవ్రతీభవేత్ ।
దూషితం కేశకీటైశ్చ యూషికానకులేనచ ।
మక్షికామశకెనాపిత్రిత్రాతంతువ్రతీభవేత్ . ౩౫

టీక|| కాకొచ్చిష్టం = కాకియెంగిలిని ; గవా = ఆవుచేతను, ఆఘ్రాతం = ఆఘ్రాణింపబడినదానిని, భుక్త్వా = తిని ; పక్షం = ఒక పక్షము, వ్రతీ = వ్రతముగలవాడుగా, భవేత్ = కావలయును? కేశకీటై: చ = వెంట్రుకలచేతనుపురుగులచేతను, మూషికానకులేనచ = పందికొక్కలచేతనుముంగిలచేతను, మక్షికామశకేనాపి = క్షుగలచేతదోమలచేతను, దూషితం = చెడిపోయినదానిని (తిని) త్రాశంతు = మూడుదినములు, వ్రతీ = వ్రతముగలవాడుగా, భవేత్ = కా

వలయును.

వృధాకృసరసంయావపాయసా పూపశమ్కలీః |
ఘక్త్యాత్రిరాత్రంకుర్వీత వ్రతమేతత్సమాహితః. ౩౨

టీక || వృధాకృసరసంయావపాయసాపూపశమ్కలీః = దేవతాదియందే శ్యములేనిపులగమును గోధుమహల్వాను క్షీరాన్నమును అప్పములను చక్కెలములను , ఘక్త్యాత్రిని , త్రిరాత్రం = మూడుదినములు , ఏతత్ = ఈ, వ్రతం = వ్రతమును, సమాహితః = నిశ్చలచిత్తుడై, కుర్వీత = చేయవలయును.

నీల్యాచైవకతోవిప్రశ్శునాదప్తస్తధైవచ |
త్రిరాత్రంతువ్రతంకుర్యాత్పుంశ్చలీదశనకృతః. ౩౩

టీక || నీల్యాచైవ = నీలిచెట్టుచేత, కృతః = గాయముకాబడినవాడు, శునా = కుక్కచేత, దప్తః = కరవబడినవాడు, శుధాచైవ = అటువలెనే, పుంశ్చలీ = వ్యభిచారిణి యొక్క, దశనకృతః = పంటిచేత కరవబడినవాడునైన, విప్రః = బ్రాహ్మణుడు, త్రిరాత్రంతు = మూడుదినములు, వ్రతం = వ్రతమును, కుర్యాత్ = చేయవలయును

పాదప్రతాపనంవహ్నా కృత్వావహ్నింతథాశ్యధా |
కుశైఃప్రమృజ్యపాదౌచ దినమేకంవ్రతేభవేత్. ౩౪

టీక || వహ్నా = అగ్నియందు, పాదప్రతాపనం = కాళ్లుకాచడమును, తథాపి = అటువలెనే, వహ్నిం = అగ్ని; అధః = నేలమీదవేయడమును , కృత్వా = చేసి, పాదౌచ = పాదములను, కుశైః = కుశులచేతను ; ప్రమృజ్య = తుడిచి, ఏకం = ఒక; దినం = దినము , వ్రతే = వ్రతముగలవాడుగా , భవేత్ = కావలయును.

నీలీవస్త్రంపరీధాయ ఘక్త్యాస్నానాహాణస్తథా |
త్రిరాత్రంచవ్రతంకుర్యాచ్చిత్వాగల్గలతాస్తథా. ౩౫

టీక || నీలీవస్త్రం = నీలిగుడ్డును, పరీధాయ = ధరించి, ఘక్త్యా = భోజనముచేయువాడు, తథా = అటువలెనే, స్నానాహాణః = స్నానదేవసూజలను చేసిన

వాడగుచు; తథా=అటువలెనే, గుల్మలతాః=పొదలనుతీగెలను , భిత్వా=నరికియు , త్రిరాత్రంచ=మూడుదినములు, వ్రతం=వ్రతమును , కుర్యాత్ = చేయవలయును.

అధ్యాస్యశయనంయాన మాసంపాదుకేతథా |
ఘంజానశ్చస్విజశ్రేష్ఠ స్త్రిరాత్రంతువ్రతీభవేత్ . ౪౦

టీక|| శయనం=పడకను, యానం=వాహనమును, ఆసనం=ఆసనమును, తథా=అటువలెనే, పాదుకే=పావుకోళ్లను, అధ్యాస్య=అధిష్టించి, ఘంజానః=భోజనముచేసిన, ద్విజశ్రేష్ఠః=బ్రాహ్మణుడు , త్రిరాత్రంతు= మూడుదినములు, వ్రతం=వ్రతముగలవాడుగా, భవేత్ =కావలయును.

వాగ్దుష్టంభావదుష్టంచ భాజనైచైవదూషితే |
భుక్త్వాన్మం బ్రాహ్మణిపశ్చ త్రిరాత్రంతువ్రతీభవేత్ . ౪౧

టీక|| వాగ్దుష్టం=చెడ్డమాటలుచెప్పి పెట్టినటువంటి, భావదుష్టంచ=చెడ్డతలంపుతోపెట్టినటువంటి, దూషితే=నింద్యమైన, భాజనైచవ=పాత్రయందుపెట్టినటువంటి, అన్నం=అన్నమును; బ్రాహ్మణిః=బ్రాహ్మణుడు, భుక్త్వా=తిని, పశ్చాత్ =పెనుక; త్రిరాత్రంతు=మూడుదినములు , వ్రతం=వ్రతముగలవాడుగా, భవేత్ =కావలయును.

క్షత్రియస్తురణేపృష్ఠం ప్రాణత్రాణపరాయణః |
సంవత్సరంచతంకుర్యాచ్ఛీత్యావృక్షంఫలప్రదమ్ . ౪౨

టీక|| క్షత్రియః=క్షత్రియజాతివాడు, ప్రాణత్రాణపరాయణః=ప్రాణక్షణమందిచ్చగలవాడై, రణే=యుద్ధముందు, పృష్ఠం=వీపును; దత్వా=ఇచ్చి, ఫలప్రదం = ఫలమునిచ్చుచెట్టును, శీత్యా=నరికి; సంవత్సరం=ఒకసంవత్సరము; వ్రతం=వ్రతమును, కుర్యాత్ =చేయవలయును.

దివాచమైధునంకృత్వా స్నాత్వానగ్నస్తథాంభసి |
నగ్నంపరస్త్రీయందృష్ట్వా దినమేకంచతీభవేత్ . ౪౩

టీక || దివాచ=పగలు, మైధునం=మైధునమును, కృత్వా=చేసియు, త

ధా=అటువలెనే, అంభసి=ఉదకమందు, నగ్నః=దీనమొలతో, స్నాత్వా= స్నానముచేసియు, నగ్నః=దీనమొలతోనున్న, పరస్త్రీయం=పరస్త్రీని, దృష్ట్వా=చూచియు, ఏకం=ఒక, దినం=దినము, వ్రత- వ్రతముగలవాడు గా, భవేత్=కావలయును.

క్షీప్త్యాగ్నావశుచిద్రవ్యం తదేవాంభసిమానవః
మాసమేకంవ్రీతంకుర్యాదుపక్రధ్యతధాగురుమ్. ౪౪

టీక|| అగ్నా=అగ్నియందు, అశుచిద్రవ్యం=అపవిత్రమైనవస్తువును, క్షీప్త్యా=వేసి, తత్ ఏవ-దాని, అంభసి=ఉదకమందు (వేసి) తథా=అటువలెనే, గురుం=గురువును, ఉపక్రధ్య-కోపముచేసి, మానవః=మనుజుడు, ఏకం=ఒక, మాసం=నెల, వ్రతం=వ్రతమును, కుర్యాత్ = చేయవలయును. *

వీతావశేషం పానీయం వీత్వాచ బ్రాహ్మణఃక్వచిత్ |
శ్రీరాత్రంతువ్రతంకుర్యాద్వామహస్తేనవాపురిః. ౪౫

టీక|| బ్రాహ్మణః=బ్రాహ్మణుడు, వీతావశేషం=తాగగామిగిలిన, పానీయం=ఉదకమును, క్వచిత్=ఒకానొకప్పుడు, వీత్వాచ=తాగిగాని, వామహస్తేనవాపురిః=ఎడమచేతితో(తాగి)గాని, శ్రీరాత్రం=మూడుదినములు, వ్రతం=వ్రతమును, కుర్యాత్ =చేయవలయును.

వీకపర్జ్యుపవిష్టైశు వివమంయఃప్రయచ్ఛతి |
సచతావదసౌపక్షం కుర్యాత్తుబ్రాహ్మణోవతమ్. ౪౬

టీక|| యః=ఎవడు, వీకపర్జ్యుపవిష్టైశు = ఒకపర్జీయందుకూచుకొన్నవారిలో, వివమం=హెచ్చుతగ్గుగా, ప్రయచ్ఛతి= (అన్నాదులను)యిచ్చుచున్నాడో, సంచఅసౌ=ఆ, ఈ బ్రాహ్మణఃతావత్=బ్రాహ్మణుడు, పక్షం=ఒకపక్షము, వ్రీతంతు=వ్రీతమును, కుర్యాత్ =చేయవలయును.

ధారయిత్వాతులాంచైవ వివమావణిజస్తథా |
సురాలవణిపాత్రేషు క్షీరంభక్త్యావ్రీతంచరేత్. ౪౭

టీక॥ వణిజః=వతకరుడు , తులాం=త్రాసును, వివమం=హెచ్చుతగ్గు
గా, ధారయి త్వా=పట్టుకొని, తథా=అటువలెనే , సు గాలవణపాత్రేషు=
కల్లు పాత్రలయందువుంచిన, క్షీరం=పాలును , ఘృత్యా=తాగి , వ్రతం-
వ్రతమును, చరేత్=చేయవలయును.

మాంసస్యవిక్రయంకృత్వా కుర్యాన్వైచమహావ్రతమ్ |
విక్రీయపాణినామద్యం తిలాంశ్చైవతథాచరేత్ . ౪౮

టీక॥ మాంసస్య=మాంసముయొక్క, విక్రయం=విక్రయమును , కృత్వా-
చేసి, మహావ్రతం=మహావ్రతమును, కుర్యాత్ చపవ=చేయవలయును, మ
ద్యం=సారాయిని, తిలాత్ చపవ=సువ్వలను , పాణినా=చెతితోటి, విక్రీ
య్య=అమ్మి, తథా=అటువలెనే, చరేత్=(వ్రతమును)చేయవలయును.

హుంకారంబ్రాహ్మణస్యోక్త్యా త్వంకారంచగరీయసః |
దిసమేకంవ్రతంకుర్యాస్వయితస్సుసమాహితః . ౪౯

టీక॥ బ్రాహ్మణస్య=బ్రాహ్మణునియొక్క, హుంకారం=ఃఃరస్కారపుమాట
ను, కృత్వా=చెప్పియు, గరీయసఃచ=గురువునకు, త్వంకారం - నీవునీవనెమా
టను, ఉక్త్యా=చెప్పియు, ఏకం=ఒక, దినం=దినము, వ్రతం=వ్రతమును, ప్రయ
తః=పరిశుద్ధుడై, సమాహితః=రిశ్చలచిస్తుడై = కుర్యాత్=చేయవలయును.

ప్రేతస్యప్రేతకార్యాణి నకృత్వాధనహంకః
వచోనాంయద్యితంప్రోక్తంతద్యతం ప్రయతశ్చరేత్ ॥ ౫౦

టీక॥ ధనహంకః=ధనమునుబొందినవాడు , ప్రేతస్య= చనిపోయినవాని
యొక్క, ప్రేతకార్యాణి=ఉత్తరక్రియలను, నకృత్వా=చేయనట్లైన, వర్ణా
నాః=ఆయావణములకు. యత్=ఏ, వ్రతం=వ్రతము, ప్రోక్తం- చెప్పబడి
నదో, తత్=ఆ, వ్రతం=వ్రతమును , ప్రయతః=పరిశుద్ధుడై , చరేత్-చే
యవలయును.

కృత్వాపాపంనగూహేత గూహ్యమానంవివధకలే |
కృత్వాపాపంబుధఃకుర్యా త్పవదానుమతంవ్రతమ్ . ౫౦

టీక॥ బుడఁ - తెలిసినవాడు, పాపం=పాపమును, కృత్వా=చేసి, నగూ
 హేత= దాచకూడదు, గూహ్యమానఁ=దాచబడినపాపము, నివర్ధతే=వృద్ధి
 పొందును, పాపం=పాపమును, కృత్వా=చేసి, పర్షదా=బ్రాహ్మణసమూహ
 ముచేసి, అనివృత్తఁ=అనుమతించబడన, వ్రతఁ=వ్రతమును, కుర్యాత్=చే
 నువలయును.

తస్మిన్ శ్వాప దాకీణే బహువ్యాళమ్యగేననే ।
 నవతంబ్రాహ్మణఃకుర్యాత్ప్రణాబాధభయాయాత్సదా. ౫౨

టీక॥ తస్మిన్ శ్వాప దాకీణే=దొంగలచేతను హింసచేసేడుమ్యగముల
 చేతను, ఆకీణే=వ్యాప్తమైన, బహువ్యాళమ్యగే = అనేకవిధములైనసర్ప
 ములుపెద్దపులులచేతను, (కూడుకొనిన) వనే=అరణ్యమునందు, బ్రాహ్మ
 ణః=బ్రాహ్మణుడు, సదా= ఎల్లప్పుడు, ప్రాణబాధభయాత్ - పాణిముల
 కుచేటుకలుగుననేభయముకలుగుటవలన, వ్రతఁ=వ్రతమును, నకుర్యాత్ -
 చేయకూడదు.

సర్వత్రజీవనరక్షే జీవన్ పాపమహాహతి ।
 వ్రతైఃకృష్టేస్తథాదానైరిత్యాహాభగవాన్యమః. ౫౩

టీక॥ సర్వత్ర=అన్నిచోట్లను, జీవనం=బ్రదుకును, రక్షేత్-కాపాడ
 వలయును, జీవన్=బ్రహ్మచీనవాడై, వ్రతైః=వ్రతములచేతను, కృష్టేఃకృ
 ణ్ణములచేత, తథా=అట్లే, దానైః=దానములచేతను; పాపం -పాపము
 ను, అహాహతి=హోగొట్టుకొనుచున్నాడు, ఇతి=అని, భగవాన్=పూజ్యుడైన,
 యమః=యముడు, ఆహ=చెప్పెను.

శరీరంధర్మకసర్వస్వం రక్షణీయంప్రయత్నతః ।
 శరీరాత్సేవ తేధర్మకః పర్వతాత్సలిలయథా. ౫౪

టీక॥ ధర్మకసర్వస్వం=ధర్మకమునకుఆధారమైన, శరీరం=శరీరము, ప్ర
 యత్నతః= యత్నముతో, రక్షణీయం= కాపాడతగ్గది, పర్వతాత్ =
 పర్వతమునుండి, యథా. ఏ ప్రకారము, సలిలం-ఉదకము, ప్రవతే - జారుచున్న
 దో(అటుల.) శరీరాత్ -శరీరమునుండి, ధర్మకః-ధర్మకము (వచ్చుచున్నది.)

అలోచ్యధర్మశాస్త్రాణి సమేత్యబ్రాహ్మణైస్సహ ।

ప్రాయశ్చిత్తంద్విజోదద్యా త్వేవృచయానకదాచన. ౫౫

టీక॥ ద్విజః=బ్రాహ్మణుడు , బ్రాహ్మణైఃసహ= బ్రాహ్మణులతోకూడ
సమేత్య=చేరి, ధర్మశాస్త్రాణి = ధర్మశాస్త్రములను , అలోచ్య= ఆ
లోచించి, ప్రాయశ్చిత్తం=ప్రాయశ్చిత్తమును, దద్యాత్=నిర్ణయించవ
లయును, కదాచన=ఎప్పుడును, స్వేచ్ఛయా = తనంతటతానే, న=నిర్ణయి
యించుటోడదు.

ఇతిశ్రీశంఖస్తృతౌత్థిసత్తదశోధ్యాయః

శ్రీశంఖస్తృతౌశుశంఖస్తృతియందుసత్త

దశోధ్యాయః=పదునేడవఅధ్యాయము

ఇతి=ముగిసెను.

శ్రీ రస్తు.

అధశంఖస్త్పతౌ

అష్టాధ్యాయప్రారంభః.

శ్రోత్రాంక్రిషవణస్నాయీ స్నానేస్నానేఘమషణమ్ ।
సమగ్నప్రిఃపశేవపు నభుంజీతఃసప్రయమ్.

టీక॥ శ్రోత్రాం=మూడుదినములు, క్రిషవణస్నాయీ=మూడుకాలములచుందునుస్నానముచేసినవాడై, స్నానేస్నానే, ప్రశిస్నానమంసి, అపు=నీటియందు; నిమగ్నః=మునిగినవాడై, అఘమషణం=అఘమషణసూక్తమును, ప్రిః=మూడుసార్లు, పశేత్=పఠించవలయును దినత్రయం=మూడుదినములు, సభుంజీతః=భోజనముచేయకూడదు.

వీరాసవంచతిష్ఠేఘ గాండద్యాచ్చపయస్విసీమ్ ।
అఘమషణమి త్యేతద్వ్రీతంసర్వాఘనాశనమ్. ౨

టీక॥ వీరాసవంచ=దేనిమీదఅనికకూచుకండైఅసనముఅయ్యెలాగున, తిష్ఠేత్=కూచుకండవలయును, పయస్విసీం=పాలుయిచ్చే, గాంచ=అవును; దద్యాత్=ఇవ్వవలయును, వీతత్=ఈ, అఘమషణం=అఘమషణమనే, సతం=వ్రతము, సర్వాఘనాశనం=సర్వపాపమునుపోగొట్టినది, ఇతి=అని (చెప్పబడుచున్నది.)

శ్రోహంసాయంశ్రోహంప్రాత శ్రోహమద్యాదయాచితమ్ ।
శ్రోహంపరంచన శ్చీయా త్రాజాపశ్యం చరవ్రతమ్. ౩

టీక॥ ప్రాజాపశ్యం=ప్రాజాపత్యమనె, వ్రతం=వ్రతమును, చరకం=చేయుచున్నవాడై, శ్రోహం=మూడుదినములు, సాయం=సాయంకాలమందు, శ్రోహం=మూడుదినములు, ప్రాతః=ప్రాతఃకాలమందు, శ్రోహం=మూడుదినములు, అయాచితం=యాచింపబడనిచాని, అద్యాత్=తినవలయును, పరంచ=అవతల, శ్రోహం=మూడుదినములు, స శ్చీయాత్=భోజనముచేయకూడదు.

శ్రోహముష్టంపిబేత్త్రాయం శ్రోహముష్టంఘృతంపిబేత్ ।

ద్ర్యహముష్టంపయపీత్వా వాయుభక్షస్త్ర్యహంభవేత్. ౪

టీక|| ద్ర్యహం=మూడుదినములు, ఉష్టం=వేడి, తోయం=నీరును, పి బేత్=త్రాగవలయును, ద్ర్యహం=మూడుదినములు, ఉష్టం=వేడి, స్పృతిం= నెయ్యిని, పి బేత్=త్రాగవలయును. ద్ర్యహం=మూడుదినములు, వాయుభ ష్టిం=వాయువు ఆహారము కలవాడుగా, భవేత్=కావలయును.

తప్తకృత్రావిజానీయా ద్భిక్షేన్యకముదాహృతమ్ |
ద్వావశాహూపవాసేన పరాకీర్తితతః. ౫

టీక|| తప్తకృత్రా = (పైన చెప్పబడినదాని) తప్తకృత్రముగా, విజానీ యాత్ = తెలియవలయును, ద్భిక్షే = చల్లని (నిరు-నెయ్యి వాలు) చేతి, శ్కం = తక్కువము, ఉదాహృతిం = చెప్పబడియున్నది, ద్వావశా హూపవాసేన = ఎర్రద్రోమదీపములయందు వాసము చేతి, పరాకీర్తితము, పరాకీర్తితః = చెప్పబడియున్నది.

విధివోదకశుక్తాని సమస్తేయాశ్చక్రియన్వేషిః |
సస్త్వానోదకావ్రాసంకృతాంవారుణముచ్చతే. ౬

టీక|| విధివా = శాస్త్ర ప్రకారము; ఉదకశుక్తాని = నీటిచేత శుద్ధవైన (వా తిని,) నోదకా = నీటితో కూడుకొనిన, సస్త్వానోపా = సులభమండలం, వా సం = ఒక నెల, ప్రయత్నతః = మన్నిముతోట, సమస్తేయాత్ = భోజనము చే యవలయును, వారుణం = (గోధి) వారుణం, కృత్రాం = కృత్రము (అన) ఉచ్చతే = చెప్పబడుచున్నది.

విల్వైరామలకై ర్వాపి సక్తా యోధవాశుః |
మోసేనలోకేతకృత్రా క్షేప్యతే జనన్తే. ౭

టీక|| విల్వై = మా శేషులకు, కై = గుణములు, వాశుః (ఉదకం) పుష్కలముగాని, అనా = లే, శుక్తి = లక్షణమును, సక్తా = అన్యములు, యోధా = అన్యములుగాని, మోసేన = నెలగడపుటచేతి, లోకే = ప్రకారము, అన్య

కృత్రాః=అతికృత్రము (అని) ద్విజసత్తమైః=బ్రాహ్మణులచే, కథ్యతే=చెప్పబడుచున్నది.

గోమూత్రంగోమయంక్షీరం దధిసపిఃకుశోదకమ్ ।

ఏకరాత్రోపవాసశ్చ కృత్రంసాంతపనంస్తృతమ్. ౮

టీక|| గోమూత్రం=ఆవుపంచితము; గోమయం=ఆవుపేడ, క్షీరం= (ఆవు) పాలు, దధి=(ఆవు) పెరుగు, సర్పిః= (ఆవు) నెయ్యి, కుశోదకం=దర్భవేసనగీరు (వీటినికలిపివుచ్చుకొనుటను), ఏకరాత్రోపవాసఃచ=ఒకదినము పవాసముచేయుట, సాంతపనం=సాంతపనమునే, కృత్రం=కృత్రము, స్తృతం=(అని)చెప్పబడియున్నది.

ఏతైస్తుత్ర్యహమభ్యన్తైమహాసాంతపనంస్తృతమ్. ౯

టీక|| త్ర్యహం=మూడుదినములు, అభ్యన్తైః=ఆవృత్తిచేయబడిన, ఏతైఃతు=వీటిచేతను, మహాసాంతపనం=మహాసాంతపనము (అనేకృత్రము), స్తృతం=చెప్పబడియున్నది.

పిన్ద్యాకస్యామృతక్రాంబు సక్తానాం ప్రతివాసరమ్ ।

ఉపవాసాంతరాభ్యాసా త్తులాపురుషఉచ్యతే. ౧౦

టీక|| పిన్ద్యాకస్య=గానుగపిండియొక్క, ఆమృతక్రాంబుసక్తానాం=పులిసినమజ్జిగయొక్కనిరుయొక్కవేపుడుపిండియుక్క, ప్రతివాసరం=ప్రతిదినము(తినడముచేత), ఉపవాసాంతరాభ్యాసాత్ = నడుచునుపవాసములయొక్కఆవృత్తివలన, తులాపురుషః=తులాపురుషవ్రతము, ఉచ్యతే=చెప్పబడుచున్నది.

గోశ్రీమాశనోఘాత్వా మాసంనిత్యంసమాహీతః ।

వ్రతంతుయావకంకుర్యాత్సర్వపాపాపనుత్తయే. ౧౧

టీక|| గోశ్రీమాశనః=ఆవుపేడయాహారముగాగలవాడు, ఘాత్వా=అయి, సర్వపాపాపనుత్తయే=అన్నిపాపములుపోగొట్టుకొనేకొరకు, మాసం= ఒక నెల, నిత్యం=వ్రతదినము, సమాహీతః=నిశ్చలచిత్తుడై, యావకం=

యావకమనే, వ్రతంతు=వ్రతమును, కు గ్యాత్=చేయవలయును.

గ్రాసంచంద్రకళావృధ్యా ప్రాశ్చీయాద్వధకాయకసదా ।
హాసయంస్తుకళాహానా వ్రతంచాంద్రాయణంచరక . ౧౨

టీక॥ చాంద్రాయణం=చాంద్రాయణమునీ, వ్రతం=వ్రతము, చరక=చేయుచు, చంద్రకళావృధ్యా =: చంద్రకళలు హెచ్చడముతో , గ్రాసం=కబళమును, వధకాయక=హేచ్చించుచు , కళాహానా=చంద్రకళలు తగ్గినప్పుడు; హాసయకచ=కగ్గించుచు, సదా=ఎల్లప్పుడు, ప్రాశ్చీయాత్ . శోజనముచేయవలయును.

ముండీత్రివణస్నాయా అధశ్శాయీజితేంద్రియః
స్త్రీశూద్రపతితానాంచ వజయేత్పరిభాషణమ్ ।
పవిత్రాణిజపేదబుక్త్యాఙ్గహుయాచ్చేవశక్తితః
అయంవిధిస్తువిజ్ఞేయః సర్వకృశ్చేషుసర్వదా . ౧౩

టీక॥ ముండీ = ఊరముచేయుంచుకొనినవాడై , త్రివణస్నాయా = మూడుకాలములయందున్నానముచేసినవాడై , అధశ్శాయీ=నేలమీదపడుకొనినవాడై, =జితేంద్రియః=జయించబడినయింద్రియములుగలవాడై , స్త్రీశూద్రపతితానాంచ=స్త్రీలుశూద్రులుభ్రష్టులయొక్క, పరిభాషణం=సంభాషణమును, వజయేత్=విడువవలయును, శక్త్యా=శక్తికొలది , పవిత్రాణి=పావనసూక్తములను, జపేత్=జపించవలయును , శక్తితః=శక్తికొలది; ఙ్గహుయాత్ చపవ=ఙ్గహుముచేయవలయును, అయం=ఈ, విధిః=విధి; సర్వకృశ్చేషు=సమస్తవ్రతములయందు , విజ్ఞేయః=తెలియతగ్గది.

పాపాశ్చాస్తుపాపేభ్యః కృత్యైస్సంతారితానరాః ।
గతపాపాదివంయాంతి నాత్రకార్యావిచారణా . ౧౪

టీక॥ పాపాశ్చానాంతు = పాపముచేసిన,నరాః=జనులు, కృత్యైః=కృత్యములచేతను, పాపేభ్యః=పాపములవలన, సంతారితాః=తరింపజేయబడినవారై , గతపాపాః=పోయినపాపములుగలవారై , దివం=స్వర్గముచుగూచి, యాంతి=పోవుచున్నారు, అత్ర=ఈపక్షమునై, విచారణా=విచారము, కార్యా=చేయతగినది, న=లేదు

శంఖప్రోక్త మిదంశాస్త్రం యోగితే బుద్ధిమాన్మరః ।
సర్వపాపవినిముక్త స్వర్గలోకేమహీయతే. ౧౫

టీక॥ ఇనం=కు , శంఖప్రోక్తం=శంఖునిచేచేపుబడిన , శాస్త్రం=శాస్త్రమున , యః=ఏ , బుద్ధిమాన్=బుద్ధిమంతుడైన , మరః=మనుజుడు , ఆధీతే=చనుచున్నాడో , సర్వపాపవినిముక్తః=(వాడు)అన్నిపాపములచేతవిడువబడినవాడై , స్వర్గలోకే=స్వర్గలోకమునందు , మహీయతే=పూజింపబడుచున్నాడ.

ఇతీశ్రీ శంఖస్మృతౌ అష్టాదశోధ్యాయః.
శ్రీశంఖస్మృతౌ=శంఖస్మృతియందు
అష్టాదశోధ్యాయః=పదునె
నమిదవఅధ్యాయము
ఇతిశుకీసను.
సంపూర్ణం.

